

Kansenongelijkheid in Nederland 2024: Opvattingen en ervaringen

Kansenongelijkheid in Nederland 2024: Opvattingen en ervaringen

Verklaring van tekens

niets (blanco)	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
0 (0,0)	het cijfer is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
*	voorlopige cijfers
**	nader voorlopige cijfers
-	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
2016-2017	2016 tot en met 2017
2016/2017	het gemiddelde over de jaren 2016 tot en met 2017
2016/'17	oogstjaar, boekjaar, schooljaar, enz. beginnend in 2016 en eindigend in 2017
2004/'05-2016/'17	oogstjaar enz., 2004/'05 tot en met 2016/'17

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Textcetera, Den Haag en CCN Redactie & Visualisatie, Den Haag

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2025.
Vervelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Samenvatting 5

1 Inleiding 10

- 1.1 Achtergrond 10
- 1.2 Leeswijzer 12
- 1.3 Literatuur 13

2 Ongelijke kansen in het onderwijs 16

- 2.1 Verschillen in behaald onderwijsniveau 17
- 2.2 Opvattingen over ongelijke kansen in het onderwijs 17
- 2.3 Ervaringen met ongelijke kansen in het onderwijs 19
- 2.4 Stimulans van ouders en school 22
- 2.5 Opvattingen over onderwijskansen eigen kinderen 23
- 2.6 Literatuur 24

3 Ongelijke kansen op de arbeidsmarkt 27

- 3.1 Verschillen in arbeidsmarktsituatie 28
- 3.2 Opvattingen over ongelijke kansen op de arbeidsmarkt 29
- 3.3 Ervaringen met ongelijke kansen op de arbeidsmarkt 32
- 3.4 Werknemers over ongelijke behandeling op hun werk 35
- 3.5 Literatuur 37

4 Verschillen tussen arm en rijk 39

- 4.1 Verschillen in inkomen en vermogen 39
- 4.2 Opvattingen over ongelijke kansen op het gebied van materiële welvaart 43
- 4.3 Opvattingen over de verschillen tussen arm en rijk 45
- 4.4 Literatuur 47

5 Ongelijke kansen op de woningmarkt 49

- 5.1 Verschillen op de woningmarkt 50
- 5.2 Opvattingen over ongelijke kansen op de woningmarkt 52
- 5.3 Ervaringen met ongelijke kansen op de woningmarkt 54
- 5.4 Literatuur 56

6 Ongelijke kansen in de gezondheidszorg 57

- 6.1 Verschillen in gezondheid en zorggebruik **58**
- 6.2 Opvattingen over ongelijke kansen in de gezondheidszorg **59**
- 6.3 Ervaringen met ongelijke kansen in de gezondheidszorg **61**
- 6.4 Financiële overwegingen en zorgkeuzes **64**
- 6.5 Literatuur **66**

7 Verschillen tussen regio's in voorzieningen 68

- 7.1 Regionale verschillen in nabijheid van voorzieningen **69**
- 7.2 Opvattingen over ongelijke regionale kansen **72**
- 7.3 Opvattingen over het voorzieningenaanbod in de regio **73**
- 7.4 Opvattingen over het voorzieningenniveau: een regionaal beeld **75**
- 7.5 Opvattingen over aantrekkelijkheid regio **80**
- 7.6 Opvattingen over vertegenwoordiging regio in de landelijke politiek **82**
- 7.7 Literatuur **85**

8 Stapeling van ongelijke kansen 87

- 8.1 Stapeling van gunstige en ongunstige factoren **87**
- 8.2 Opvattingen over ongelijke kansen op meerdere domeinen **88**
- 8.3 Ervaringen met ongelijke kansen op meerdere domeinen **89**
- 8.4 Opvattingen ongelijke kansen versus ervaren ongelijke kansen **92**
- 8.5 Literatuur **93**

Bijlage Onderzoeksbeschrijving **94**

Samenvatting

In deze publicatie *Kansenongelijkheid in Nederland 2024: Opvattingen en ervaringen* staat centraal hoe mensen de kansenongelijkheid in Nederland ervaren. Hebben zij het gevoel dat iedereen gelijke kansen heeft? Hebben zij zelf met kansenongelijkheid te maken gehad? En welke verschillen bestaan er op deze punten tussen bevolkingsgroepen en tussen regio's? De onderzoeksresultaten zijn gebaseerd op de CBS-enquête Belevingen die in 2024 aan dit thema was gewijd. In totaal hebben 8 355 personen van 18 jaar of ouder aan de enquête deelgenomen. Aanvullend is gebruik gemaakt van andere informatiebronnen.

De thema's zijn:

- Ongelijke kansen in het onderwijs
- Ongelijke kansen op de arbeidsmarkt
- Verschillen tussen arm en rijk
- Ongelijke kansen in de zorg
- Ongelijke kansen op de woningmarkt
- Verschillen tussen regio's in voorzieningen
- Stapeling van ongelijke kansen.

Ongelijke kansen in het onderwijs (hoofdstuk 2)

Er is een breed gedragen gelijkheidsideaal als het gaat om onderwijs. Dit ideaal houdt in dat iedereen onderwijs moet kunnen volgen dat past bij de individuele capaciteiten en talenten. Van de bevolking van 18 jaar en ouder vindt 45 procent dat iedereen in Nederland gelijke kansen krijgt in het onderwijs, 36 procent vindt van niet. Daarbij is 78 tevreden over de kansen die ze zelf hebben gehad in het Nederlandse onderwijs, 9 procent is daar juist ontevreden over. 35 procent heeft het gevoel dat zij door minstens één kenmerk van henzelf of van de omgeving minder kansen hebben (gehad) in het Nederlandse onderwijs. De financiële situatie van de ouders wordt dan het vaakst genoemd. Verder zegt 24 procent van de mensen dat ze eerder zijn gestopt met het volgen van onderwijs dan ze wilden.

De meerderheid van de mensen die onderwijs in Nederland volgen of hebben gevolgd, vindt dat zij gestimuleerd zijn door hun ouders om hun best te doen op school (85 procent). Een wat kleiner deel (60 procent) vindt dat zij op school gestimuleerd zijn om het beste uit zichzelf te halen. Van de mensen met kind(eren) van 6 tot en met 25 jaar is 76 procent tevreden over de onderwijskansen die hun kinderen hebben (gehad). 10 procent is ontevreden.

Vooraf mannen, mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma, en mensen geboren in het buitenland vinden dat iedereen in Nederland gelijke kansen heeft in het onderwijs. Tegelijk zijn mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma en mensen met een herkomst buiten Nederland minder vaak tevreden over de kansen die ze zelf hebben gehad in het Nederlandse onderwijs. Ook hebben mensen met een herkomst buiten Nederland relatief vaak het gevoel dat zij door kenmerken van henzelf of de omgeving minder kansen hebben (gehad) in het onderwijs.

Ongelijke kansen op de arbeidsmarkt

(hoofdstuk 3)

Het is in de Nederlandse wet vastgelegd dat een werkgever op de werkvloer geen onderscheid mag maken tussen medewerkers op basis van kenmerken als geslacht, leeftijd, nationaliteit en geloof. Van de volwassen bevolking vindt 30 procent dat iedereen in Nederland met dezelfde kennis en vaardigheden gelijke kansen heeft op de arbeidsmarkt. Bijna de helft (47 procent) is het hier niet mee eens. Daarnaast is 75 procent tevreden over de kansen die ze zelf gehad hebben op de Nederlandse arbeidsmarkt, 8 procent is hier ontevreden over.

Ambitie wordt het vaakst gezien als belangrijk kenmerk voor een succesvolle carrière (90 procent). Dit wordt gevolgd door andere kenmerken die gerelateerd zijn aan persoonlijke inspanningen en aanleg, zoals hard werken (86 procent), talent (79 procent), en een goede opleiding (76 procent). Toegeschreven kenmerken zoals ouders met een goede opleiding (33 procent) en uit een rijke familie komen (25 procent) worden minder vaak als belangrijk gezien.

Van de mensen die in de afgelopen twee jaar hebben gesolliciteerd, geeft 55 procent aan het gevoel te hebben dat minstens één kenmerk van henzelf of van de omgeving een negatieve invloed heeft gehad op hun sollicitaties. Leeftijd wordt het vaakst genoemd (29 procent), gevolgd door opleidingsniveau (24 procent).

Leeftijd en opleidingsniveau worden ook het vaakst genoemd (beide met 13 procent) als kenmerken waarvan werknemers het gevoel hebben dat ze hun arbeidskansen benadelen. In totaal heeft een derde van de werknemers het gevoel dat zij door minstens één kenmerk van henzelf of van de omgeving minder kansen op het werk krijgen dan collega's, bijvoorbeeld de kans op het krijgen van een vast contract of promotie.

Van de werknemers vindt 55 procent dat hun werkgever alle werknemers gelijk behandelt, 28 procent ervaart dit niet zo en 16 procent weet het niet. Wat betreft het salaris, vindt 44 procent van de werknemers dat ze met hun kennis en vaardigheden meer zouden moeten verdienen. Een iets kleiner deel (39 procent) vindt van niet en 17 procent weet het niet. 18 procent zegt minder te verdienen dan collega's die hetzelfde werk doen. Bij 63 procent is dit niet het geval en 19 procent weet het niet. Verder vindt een kwart van de werknemers de verschillen in salaris tussen werknemers en leidinggevenden op hun werk te groot, 37 procent vindt dat niet en een bijna vergelijkbaar deel weet dit niet. Bijna de helft van de werknemers (49 procent) zegt dat een bekende hen weleens aan een baan geholpen heeft.

Mannen, 75-plussers en mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma vinden relatief vaak dat de kansen op de arbeidsmarkt gelijk zijn voor mensen met dezelfde kennis en vaardigheden. Mannen en 75-plussers zijn ook vaker tevreden over de arbeidskansen die zij zelf hebben gehad. Dit geldt niet voor mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma. Deze tevredenheid is vooral hoog onder hbo- en universitair geschoolden.

Verschillen tussen arm en rijk (hoofdstuk 4)

De verschillen tussen arm en rijk in Nederland zijn een belangrijk thema, omdat ze het gevolg kunnen zijn van – en kunnen leiden tot – kansenongelijkheid. In Nederland zijn de vermogensverschillen tussen huishoudens groter dan de inkomensverschillen.

De meningen van de volwassen bevolking zijn verdeeld als het gaat over de vraag of iedereen in Nederland de kans heeft om financieel rond te komen: 39 procent vindt van wel en 40 procent vindt van niet. Daarentegen zijn de meningen veel eensgezinder als het gaat over de vraag of iemand die in een arm gezin geboren wordt, altijd arm zal blijven. Minder dan 1 op de 10 mensen denkt dat dit het geval is. Ook over de verschillen tussen arm en rijk zijn de meesten het eens. Ongeveer drie kwart van de bevolking vindt de verschillen tussen arm en rijk in Nederland (heel) groot, denkt dat ze de afgelopen tien jaar (veel) groter zijn geworden en vindt dat ze kleiner moeten worden.

Ongelijke kansen op de woningmarkt (hoofdstuk 5)

Er zijn belangrijke verschillen tussen huishoudens met een eigen woning en huishoudens die in een huurwoning wonen. Zo zijn huishoudens die een eigen woning bezitten doorgaans een kleiner percentage van hun besteedbaar inkomen kwijt aan woonlasten en vaker tevreden met hun woning.

Een grote meerderheid van de volwassen Nederlandse bevolking (79 procent) vindt niet dat iedereen in Nederland gelijke kansen op de woningmarkt krijgt. Daarbij zijn er verschillen tussen diverse bevolkingsgroepen te zien. Zo vinden eigenaren (82 procent) en huurders van een private verhuurder (80 procent) dit vaker dan huurders van een woningcorporatie (72 procent). Van de bevolking ziet 18 procent niets in een voorrangsbepaalde voor bepaalde kwetsbare groepen. De rest steunt vooral een voorrangsbepaald voor mensen met medische of sociale urgentie (54 procent) en ouderen die zorg en steun nodig hebben (52 procent). Als het om de eigen ervaringen gaat, voelt 59 procent van de mensen die op zoek zijn naar een huurwoning zich benadeeld en denkt 47 procent van de woningzoekenden dat ze financieel in staat zijn om een woning te vinden die voldoet aan hun woonwensen. Bij 20 procent van de mensen die in een koopwoning wonen, heeft de familie financieel geholpen met het kopen van de eerste woning.

Ongelijke kansen in de gezondheidszorg (hoofdstuk 6)

Het zorgsysteem in Nederland is gericht op gelijke toegang tot zorg. Van de volwassen bevolking vindt 52 procent dat iedereen in Nederland een gelijke kans heeft om de zorg te krijgen die nodig is, 28 procent vindt dat niet. Verder vindt 61 procent dat mensen die voor

zichzelf opkomen betere zorg krijgen dan mensen die dat niet doen. 13 procent vindt niet dat mondigheid leidt tot betere zorg.

Als het gaat om de eigen situatie heeft 7 procent van de volwassenen het gevoel dat zij minder kans hebben op het krijgen van goede zorg dan anderen. Een ruime meerderheid van 83 procent geeft aan dit gevoel niet te hebben. Over de toegang tot en behandeling door de huisarts oordelen mensen doorgaans positief; 78 procent zegt meestal snel bij de huisarts terecht te kunnen als men dit wil, 84 procent voelt zich serieus genomen door de eigen huisarts, en 93 procent geeft aan meestal goed te begrijpen wat de huisarts hen vertelt.

Van de volwassen bevolking geeft 13 procent aan geen aanvullende zorgverzekering te hebben omdat deze te duur is. Verder zegt 23 procent in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een bezoek aan de tandarts te hebben vermeden of uitgesteld omdat ze het te duur vonden. 11 procent heeft in deze periode een bezoek aan de huisarts vermeden of uitgesteld omwille van de kosten.

Het percentage dat gelijke kansen in de zorg ziet, is relatief groot bij mannen, mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma en mensen die hun gezondheid goed vinden. Als het gaat om de eigen situatie zeggen vrouwen wat vaker dan mannen het gevoel te hebben dat zij minder kans hebben op goede zorg dan anderen. Ook welvaart is hier van belang: 15 procent van de mensen in een huishouden met een lage welvaart denkt minder kans te hebben op goede zorg tegen 3 procent van de mensen in een huishouden met een hoge welvaart. Ook mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma en mensen met een herkomst buiten Nederland denken hier minder positief over.

Verschillen tussen regio's in voorzieningen (hoofdstuk 7)

De overheid streeft ernaar om een gelijkwaardig niveau van voorzieningen te bieden in het hele land, maar cijfers laten zien dat het voorzieningenniveau – zoals van ziekenhuizen en scholen – verschilt tussen regio's. Dit kan ongelijke kansen versterken. Van de bevolking van 18 jaar of ouder is 27 procent van mening dat iedereen dezelfde kansen heeft in Nederland los van waar je woont, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, werk, wonen of gezondheidszorg. 46 procent vindt echter dat de woonplaats wel uitmaakt voor je kansen. Mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma vinden relatief vaak dat iedereen in Nederland dezelfde kansen heeft, ongeacht waar je woont. Dit geldt eveneens voor mensen die in het buitenland zijn geboren.

Voor de meeste voorzieningen geldt dat de meerderheid van de bevolking tevreden is over het aanbod ervan in hun regio. De tevredenheid is het grootst als het gaat om het aanbod van sportgelegenheden, zoals sportclubs, -velden en -hallen. Over het aanbod van woningen bestaat de minste tevredenheid. Bijna 40 procent van de bevolking verwacht ook dat het aanbod van woningen in hun regio de komende jaren zal verslechteren. Bijna 20 procent denkt juist dat dit de goede kant op zal gaan. De tevredenheid over het aanbod van voorzieningen in de regio en de verwachte ontwikkeling in dit aanbod verschilt tussen regio's, zoals provincies, stedelijke en landelijke gebieden, grensregio's en de Randstad. Zo zijn inwoners van Flevoland en Zeeland minder vaak tevreden over het aanbod van voorzieningen in hun regio. Ook verwacht een relatief groot deel van de Zeeuwse inwoners dat het aanbod van ziekenhuizen, huisartspraktijken, openbaar vervoer en scholen in de

komende jaren zal verslechteren. Verder blijkt dat vooral mensen in de stad tevreden zijn over het aanbod van ziekenhuizen, openbaar vervoer, culturele voorzieningen, horeca en banen. Over het aanbod van huisartspraktijken, woningen en groen in de regio zijn zij juist minder tevreden.

Het grootste deel van de bevolking van 18 jaar of ouder (78 procent) is van plan om in hun regio te blijven wonen, 7 procent acht deze kans klein. Verder denkt 64 procent van de bevolking dat hun regio aantrekkelijk is voor jonge mensen om in te wonen. 12 procent heeft het idee dat hun regio juist onaantrekkelijk is voor deze leeftijdsgroep. Inwoners van zeer sterk stedelijke gemeenten denken het minst vaak dat zij in hun regio zullen blijven wonen. Zij vinden hun regio wel vaker aantrekkelijk voor jonge mensen om in te wonen dan inwoners van minder stedelijke gemeenten.

Wat betreft de regionale belangen vindt 19 procent van de volwassen bevolking dat deze voldoende worden vertegenwoordigd door de landelijke politiek. Een derde vindt van niet. De rest neemt een neutraal standpunt in of weet het niet. Ook kan een relatief groot deel niet zeggen of er te weinig vertegenwoordigers uit de eigen regio in de landelijke politiek zitten. Ruim een kwart vindt de vertegenwoordiging van de eigen regio in de landelijke politiek te beperkt. Het aandeel mensen dat niet vindt dat de belangen van hun regio voldoende worden vertegenwoordigd door de landelijke politiek loopt uiteen van 26 procent in Noord- en Zuid-Holland tot 53 procent in Groningen. Verder vinden mensen in niet-stedelijke gemeenten en in de grensregio's dit relatief vaak.

Stapeling van ongelijke kansen (hoofdstuk 8)

De kansenongelijkheid die mensen ervaren in de afzonderlijke levensdomeinen onderwijs, arbeidsmarkt, woningmarkt en zorg staat niet per se op zichzelf. Ongelijkheid in het ene domein kan gevolgen hebben voor de kansen in een ander domein. De uitkomsten laten zien dat het vaakst gelijke kansen worden ervaren op het gebied van zorg en het minst vaak op het gebied van wonen. Een meerderheid van 86 procent vindt de kansen op minstens één van de vier domeinen niet gelijk. Bij 28 procent gaat het om één domein en bij 57 procent om meerdere domeinen. 13 procent is van mening dat niet iedereen gelijke kansen heeft in alle vier domeinen. Vier procent vindt juist dat iedereen gelijke kansen heeft in deze domeinen.

Mensen die het gevoel hebben te zijn benadeeld in het Nederlandse onderwijs geven relatief vaak aan dit ook op andere terreinen te hebben meegemaakt. Dit speelt vooral bij sollicitaties en kansen op het werk, zoals het krijgen van een vast contract of een promotie. Er is eveneens een samenhang tussen het gevoel benadeeld te zijn bij sollicitaties en bij het krijgen van kansen op het werk.

Mensen die geboren zijn in het buitenland vinden relatief vaak dat iedereen in Nederland dezelfde kansen krijgt op het gebied van onderwijs, arbeid, wonen en zorg. Tegelijkertijd geven ze vaak aan dat zij worden benadeeld op deze terreinen. Dus hoewel ze positief oordelen over de gelijkheidssituatie in Nederland, laten de individuele ervaringen een ander beeld zien. Een vergelijkbaar beeld is zichtbaar voor mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Tegen de achtergrond dat kansenongelijkheid een belangrijke maatschappelijke en politieke kwestie betreft heeft het CBS in 2024 het onderzoek *Belevingen* uitgevoerd, een enquête onder ruim 8 duizend inwoners van Nederland van 18 jaar of ouder. Centraal stond de beleving van kansenongelijkheid in brede zin, dat wil zeggen op het terrein van onderwijs, arbeid, wonen en zorg. Hoe ervaren 18-plussers de kansenongelijkheid in Nederland op deze terreinen? Hebben zij het gevoel dat iedereen gelijke kansen heeft? En in welke mate hebben zij zelf met kansenongelijkheid te maken gehad? Welke verschillen bestaan er op deze punten tussen bevolkingsgroepen en tussen regio's? Deze vragen en meer worden in deze publicatie *Kansenongelijkheid in Nederland 2024: Opvattingen en ervaringen* beantwoord.

Daarmee vormt dit onderzoek een aanvulling op bestaande bronnen over kansenongelijkheid in Nederland, zoals het [landelijk Dashboard Gelijke Kansen](#), het [Regionaal Datadashboard van de Gelijke Kansen Alliantie](#), de [Kansenatlas](#), de [Kansenkaart](#) en de beleidsindicatoren uit de [beleidsagenda van de begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap](#), alsook onderzoek op dit terrein (e.g. Bluemink, Dorenbos, Fennema en De Vries, 2023; Hoff, Vrooman, Iedema, Boelhouwer en Kullberg, 2021; Mulder et al., 2023; Notten, 2022; SCP, 2015; Van Gent, 2021). Het doel is om aan de hand van opvattingen, percepties en ervaringen van inwoners van Nederland een beter beeld te krijgen van de ervaren kansenongelijkheid.

Al op jonge leeftijd kansenongelijkheid

Volgens het gelijkheidsideaal verdient iedereen in Nederland een goed bestaan en daarvoor zijn gelijke kansen van belang (Van de Werfhorst en Van Hest, 2019; SER, 2021). Op alle levensdomeinen – zoals in het onderwijs, op de arbeidsmarkt, in de zorg en op de woningmarkt – zouden mensen gelijke kansen moeten krijgen, ongeacht wie ze zijn of waar ze vandaan komen. De praktijk is anders. Literatuur laat zien dat kenmerken van personen en de omstandigheden waarin zij zijn geboren en opgegroeid van invloed zijn op de kansen die zij gedurende hun leven krijgen (SER, 2021). Dit speelt al op jonge leeftijd (SCP, 2021; Zumbuehl en Dillinghen, 2020). Zo hebben ouders met een hogere sociaaleconomische positie meer mogelijkheden en middelen om te investeren in de ontwikkeling van hun kinderen, financieel maar ook door het overbrengen van kennis, vaardigheden, gedragingen en door gebruik te maken van hun sociale netwerk (Badou en Day, 2021; De Graaf en De Graaf, 2003; Hoff e.a., 2021). Hierdoor behalen deze kinderen betere schoolprestaties en maken zij ambitieuzere onderwijskeuzes dan kinderen van ouders met een lagere sociaaleconomische positie, ook bij dezelfde capaciteiten en talenten. Dit resulteert in een hoger onderwijsniveau en op de langere termijn in meer kans op een goede toekomst. Op deze manier wordt ongelijkheid voor een belangrijk deel van ouders op kinderen overgedragen (Notten, 2022; Van de Werfhorst en Van Hest, 2019).

Het onderwijs slaagt er niet in om deze ongelijkheid terug te dringen door de wijze waarop het onderwijssysteem is ingericht (Badou en Day, 2021; Gaikhorst en Veerman, 2023; NJi, 2025; SER, 2021). De vroege voorsortering in het onderwijs zorgt ervoor dat laatbloeiërs en

achterstandsl leerlingen onder hun niveau onderwijs volgen. En ook andere uitdagingen zoals het lerarentekort, verwachtingen die leerkrachten van leerlingen hebben, en grote klassen kunnen ontplooiing van leerlingen in de weg zitten.

Kansenongelijkheid in verschillende levensdomeinen

Niet alleen in het onderwijs, maar ook in andere levensdomeinen zijn er voorbeelden van kansenongelijkheid te geven. Zo laat onderzoek (AWVN, 2023; Movisie, 2020; SER, 2019, 2021) zien dat mensen met een herkomst buiten Nederland en mensen met een (arbeids)beperking vaker moeten solliciteren voordat ze een baan krijgen, dat mensen met een herkomst buiten Nederland en vrouwen minder kans maken bij het doorstromen naar hogere functies, dat het hebben van een goed sociaal netwerk helpt bij het vinden van een baan of woning, en dat een goede bereikbaarheid en hoog voorzieningenniveau in de woonomgeving bijdraagt aan een beter kansenpalet.

De overheid ziet het belang van kansengelijkheid – niet alleen voor het individu, maar ook voor de samenleving als geheel – en zet zich in om gelijke kansen te bevorderen. Voorbeelden van initiatieven om dit te bereiken zijn het landelijk actieprogramma Kansrijke Start (Ministerie van VWS, 2018), de Gelijke Kansen Alliantie (Ministerie van VWS, 2016), de Verklaring Gelijke Kansen (Rijksoverheid, 2024) en het Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie (Rijksoverheid, 2023). En ook op gemeentelijk niveau wordt gewerkt aan het bevorderen van kansengelijkheid binnen de samenleving (e.g. Bluemink, Dorenbos, Fennema en De Vries, 2023; Stichting PAS, 2024; VNG, 2023).

Kansenongelijkheid versus ongelijkheid van positie

In de literatuur wordt onderscheid gemaakt tussen ongelijkheid van kansen en ongelijkheid van positie (Van de Werfhorst en Van Hest, 2019). Bij ongelijkheid van positie gaat het om de objectieve verschillen in de mate waarin mensen over een waardevol goed beschikken, zoals inkomen en vermogen, gezondheid of een woning. Zo is de inkomensverdeling ongelijker als de verschillen in inkomen groot zijn. In het geval dat iedereen dicht bij het gemiddelde zit, is er sprake van een meer gelijke verdeling. Ongelijkheid van kansen verwijst niet zozeer naar de ongelijke verdeling, maar naar de mate waarin de positie die iemand inneemt in de verdeling wordt bepaald door kenmerken die er niet toe zouden moeten doen, zoals sociaal milieu of herkomst. Beide vormen van ongelijkheid verschillen conceptueel van elkaar, maar ze hangen ook met elkaar samen. Voorbeelden hiervan zijn dat de ongelijke positie van de ouders leidt tot ongelijke kansen voor hun kinderen, en dat mensen met veel geld meer kansen krijgen dan mensen met weinig geld. Hoewel de primaire focus van deze publicatie ligt op opvattingen over en ervaringen met kansenongelijkheid, zijn ook feitelijke cijfers over de verdeling van ongelijkheden opgenomen om de cijfers over ervaren kansenongelijkheid in een bredere context te plaatsen. De cijfers hierover zijn grotendeels afkomstig uit andere bronnen van het CBS. Tevens wordt op basis van het onderzoek Belevingen bekeken hoe de inwoners van Nederland denken over verschillen tussen arm en rijk en over het voorzieningenaanbod in hun regio.

Onderzoek Belevingen

Het thema van het onderzoek Belevingen verandert jaarlijks. In 2024 stond kansenongelijkheid centraal (CBS, 2025). De enquêtering voor het onderzoek is van eind april tot half oktober 2024 uitgevoerd. In totaal hebben 8 355 personen van 18 jaar of ouder aan dit onderzoek deelgenomen.

Belevingen is een steekproefonderzoek, dat wil zeggen dat niet de totale onderzoekspopulatie maar slechts een deel hiervan wordt bevraagd. Dit heeft als gevolg dat de gepresenteerde cijfers schattingen zijn die betrouwbaarheidsmarges hebben. In dit onderzoek is een betrouwbaarheidsniveau van 95 procent gekozen. Dit betekent dat de werkelijke waarde bij herhaald onderzoek naar verwachting in 95 van de 100 steekproeven zal liggen tussen de boven- en ondergrens die hoort bij de schatting. Bij kleine groepen zijn de marges groter. In deze publicatie zijn alleen cijfers weergegeven voor groepen met minimaal 100 waarnemingen. De betrouwbaarheidsmarges in de vorm van boven- en ondergrenzen van de in deze publicatie gepresenteerde cijfers zijn opgenomen in de [tabellenset](#) die aan de publicatie is toegevoegd. Meer informatie over het onderzoek Belevingen is opgenomen in de [onderzoeksbeschrijving](#).

1.2 Leeswijzer

Inhoud publicatie

In de hoofdstukken 2, 3, 5 en 6 wordt kansenongelijkheid op verschillende terreinen behandeld: het onderwijs (hoofdstuk 2), de arbeidsmarkt (hoofdstuk 3), de gezondheidszorg (hoofdstuk 5) en de woningmarkt (hoofdstuk 6). Elk van deze hoofdstukken heeft in grote lijnen dezelfde opbouw. Eerst worden objectieve verschillen tussen bevolkingsgroepen beschreven waarmee inzicht wordt verkregen in ongelijkheden in positie. Vervolgens wordt beschreven in hoeverre de bevolking vindt dat iedereen in Nederland gelijke kansen heeft op het desbetreffende terrein, waarna ingegaan wordt op de eigen ervaringen met kansenongelijkheid.

In hoofdstuk 4 en hoofdstuk 7 wordt uitgebreider ingegaan op twee thema's die nauw samenhangen met kansenongelijkheid: verschillen tussen arm en rijk (hoofdstuk 4) en verschillen tussen regio's in voorzieningen (hoofdstuk 7). Deze vormen van ongelijkheid zijn van belang omdat ze kansenongelijkheid kunnen versterken. Afgesloten wordt met hoofdstuk 8 waarin de stapeling van kansen aan bod komt. Een [onderzoeksbeschrijving](#) is als bijlage bij deze publicatie opgenomen.

Persoons- en regionale kenmerken

In alle hoofdstukken zijn uitsplitsingen opgenomen naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau, herkomst, welvaart en armoede van het huishouden¹⁾, aangevuld met persoonskenmerken die voor het betreffende thema relevant zijn (zie de [onderzoeksbeschrijving](#) voor een toelichting van deze kenmerken). Zo zijn er in het hoofdstuk over ongelijke kansen op de arbeidsmarkt uitsplitsingen opgenomen naar arbeidskenmerken, en wordt in het hoofdstuk over ongelijke kansen in de gezondheidszorg het belang van eigen ervaren gezondheid bekeken. Voor het overzicht en de leesbaarheid worden deze uitsplitsingen niet allemaal in de grafieken getoond. Standaard is de uitsplitsing naar geslacht en onderwijsniveau opgenomen samen met één of enkele andere relevante kenmerken. In de tabellenset staan wel alle cijfers.

Verder is er ook steeds naar een set van regiokenmerken gekeken, te weten provincie, de stedelijkheid van de woongemeente, grensregio en Randstad. Vooral voor hoofdstuk 8, waar gekeken is naar regionale verschillen in het aanbod van voorzieningen, zijn deze kenmerken relevant. In de overige hoofdstukken wordt alleen op de regionale uitkomsten ingegaan als deze van belang zijn. Ook alle regionale cijfers zijn terug te vinden in de tabellenset.

Significantietoetsing

In deze publicatie worden verschillen in ervaren kansenongelijkheid tussen bevolkingsgroepen beschreven. Met behulp van statistische toetsing is nagegaan of de geschatte waarde voor een groep (bijvoorbeeld jongeren) significant afwijkt van de geschatte waarde voor een andere groep (bijvoorbeeld ouderen). Daarna is bekeken of de gevonden verschillen statistisch significant blijven wanneer gecorrigeerd wordt voor andere kenmerken (bijvoorbeeld welvaartsniveau van het huishouden). De in deze publicatie beschreven verschillen zijn ook na correctie voor deze andere kenmerken statistisch significant tenzij anders aangegeven.

Alle cijfers

Het complete achterliggende cijfermateriaal dat behoort bij de in deze publicatie gepresenteerde uitkomsten uit het onderzoek Belevingen 2024 is inclusief 95%-betrouwbaarheidsmarges (boven- en ondergrens) opgenomen in een [tabellenset](#) die aan deze publicatie is toegevoegd.

1.3 Literatuur

AWVN (2023). [Manifest voor gelijke kansen](#). Algemene Werkgeversvereniging Nederland, Den Haag.

Badou, M. en M. Day (2021). [Kansengelijkheid in het onderwijs. Verkennend onderzoek naar factoren die samenhangen met onderwijs\(on\)gelijkheid](#). Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.

1) Het gaat om mensen in een arm huishouden, maar ook om mensen die deel uitmaken van een bijna-arm huishouden. Deze groepen zijn samengenomen vanwege het beperkte aantal arme mensen in het onderzoek Belevingen 2024.

Bluemink, B., Dorenbos, R., J. Fennema en J. de Vries (2023). [Kansenongelijkheid in grensregio's. Een verkenning](#). Platform31, Den Haag.

CBS (2025). [Onderzoeksbeschrijving: Belevingen](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

Gaikhorst, L. en E. Veerman (2023). [Het positieve effect van hoge verwachtingen](#). UvA, Amsterdam.

Gent, W. van (2021). [Hoe bepaalt je achtergrond je kansen op de woningmarkt?](#) Studium Generale, Universiteit Utrecht.

Graaf, N.D. de en P. de Graaf (2003). [Cultureel kapitaal en sociale reproductie: Cohorten tussen 1930 en 1975 vergeleken](#). In: Ganzeboom, H. en Damen, M. (ed.). Jaren van onderscheid: Trends in cultuurdeelname in Nederland, pp. 72-95.

Hoff, S., C. Vrooman, J. Iedema, J. Boelhouwer en J. Kullberg (2021). [Verschil in Nederland 2014-2020](#). Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Ministerie van VWS (2016). [Gelijke Kansen Alliantie](#). Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Den Haag.

Ministerie van VWS (2018). [Actieprogramma Kansrijke Start](#). Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Den Haag.

Movisie (2020). [De kracht van informele netwerken bij het vinden van werk](#). Movisie, Utrecht.

Mulder, L., E. Akwiwu, J. Twisk, A. Koster, J.H. Ravesloot, G. Croiset, R. Kusurkar, A. Wouters (2023). [Inequality of opportunity in selection procedures limits diversity in higher education: An intersectional study of Dutch selective higher education programs](#). PLoS ONE, 18(10).

Notten, N. (2022). [Kansenongelijkheid wordt van generatie op generatie overgedragen](#). Sociale Vraagstukken.

NJi (2025). [Wat veroorzaakt kansenongelijkheid in het onderwijs?](#) Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

Rijksoverheid (2023). [Voortgangsbrief Actieplan arbeidsmarktdiscriminatie 2022-2025](#). Rijksoverheid, Den Haag.

Rijksoverheid (2024). [Verklaring Gelijke kansen](#). Rijksoverheid, Den Haag.

SCP (2015). [Op afkomst afgewezen](#). Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

SCP (2021). [De kwestie: Ongelijke kansen in het onderwijs](#). Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

SER (2019). [Hoge verwachtingen – Kansen en belemmeringen voor jongeren in 2019](#). Sociaal-Economische Raad, Den Haag.

SER (2021). [Gelijke kansen in het onderwijs – Structureel investeren in kansengelijkheid voor iedereen](#). Sociaal-Economische Raad, Den Haag.

Stichting PAS (2024). [Monitor kansengelijkheid en inclusie](#). Stichting Primair onderwijs Arnhem in Samenwerking.

VNG (2023). [De waarde van het sociaal domein. Een slimme investering in bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezond samenleven](#). Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Den Haag.

Werfhorst, H. van de en E. van Hest (2019). [Gelijke kansen in de stad](#). Amsterdam University Press, Amsterdam.

Zumbuehl, M. en R. Dillingh (2020). [Ongelijkheid van het jonge kind](#). Centraal Planbureau, Den Haag.

2 Ongelijke kansen in het onderwijs

De primaire taak van het onderwijs volgens de Rijksoverheid is het bevorderen van de persoonlijke, sociale en intellectuele ontwikkeling van leerlingen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen en functioneren in de samenleving ([Inspectie van het onderwijs](#); Ministerie van OCW, 2024; SER, 2021). Een afgeronde mbo-, hbo- of universitaire opleiding vergroot de kansen later in het leven, bijvoorbeeld op het vinden van een stabiele en goedbetaalde baan. Er is dan ook een breed gedragen gelijkheidsideaal als het gaat om onderwijs. Dit ideaal houdt in dat iedereen onderwijs moet kunnen volgen dat past bij de individuele capaciteiten. Doordat mensen verschillen in aanleg betekent dat er altijd een verscheidenheid aan gevolgde opleidingen zal zijn (Herweijer, Maslowski en Rözer, 2021). Hoewel deze verscheidenheid in het ideaalbeeld alleen samenhangt met de capaciteiten van mensen en eigen inzet, blijkt dit in de praktijk niet het geval: niet iedereen heeft dezelfde kansen om het onderwijs te volgen dat past bij de capaciteiten (SER, 2021).

De sociale omgeving speelt een belangrijke rol in kansenongelijkheid in het onderwijs. Ouders met een hogere sociaaleconomische positie hebben meer mogelijkheden en middelen om te investeren in de ontwikkeling van hun kinderen, financieel maar ook door het overbrengen van kennis, vaardigheden, gedragingen en door gebruik te maken van hun sociale netwerk (Badou en Day, 2021; Dronkers en Ultee, 1995; De Graaf en De Graaf, 2003; Hoff, Vrooman, Iedema, Boelhouwer en Kullberg, 2021; Van de Werfhorst, 2025; Van Spijker, Van der Houwen en Van Gaalen, 2017). Uit deze onderzoeken blijkt dat deze kinderen een hoger onderwijsniveau behalen en ambitieuzere onderwijskeuzes maken dan kinderen van ouders met een lagere sociaaleconomische positie. Dit resulteert in meer onderwijssucces en op de langere termijn in meer kans op een goede toekomst.

In het huidige onderwijssysteem kunnen niet alle kinderen hun talenten optimaal ontplooiën (Badou en Day, 2021; Gaikhorst en Veerman, 2023; NJi, 2025; SER, 2021; Verwey-Jonker Instituut, 2023). Uitdagingen als de vroege selectie in het onderwijs, onder advisering, verwachtingen van leerkrachten, het lerarentekort, en grote klassen staan dit in de weg.

Uit onderzoek blijkt dat tal van factoren van belang zijn als het gaat om de kansen in het onderwijs. Ook factoren die volgens het gelijkheidsideaal geen rol van betekenis zouden mogen spelen, zoals het onderwijsniveau van ouders, de herkomst van ouders, de financiële thuissituatie, de stabiliteit van de gezinssituatie, geslacht en de woonplaats (SER, 2021; Fernandez Beiro en Kromhout, 2024). De overheid zet zich in om gelijke onderwijskansen voor kinderen te bevorderen. Zo is in 2016 het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap samen met onder andere gemeenten de Gelijke Kansen Alliantie gestart, waarin het verbinden van drie leefwerelden – school, thuis en omgeving – centraal staat. Met het onderwijsachterstandenbeleid worden middelen ingezet om te voorkomen dat leerlingen die het risico lopen op achterstanden daadwerkelijk een achterstand oplopen (Rijksoverheid, 2019). Voor de verdeling van de middelen wordt gebruik gemaakt van achterstandsscores per school en gemeente (CBS, 2025). Een ander voorbeeld waarmee de overheid kansengelijkheid probeert te vergroten is het subsidieprogramma School en Omgeving. Hiermee kunnen kinderen en jongeren deelnemen aan extra buitenschoolse activiteiten, bijvoorbeeld op het gebied van sport, cultuur of sociale ontwikkeling (Ministerie van OCW, 2025).

Dit hoofdstuk gaat in op de kansenongelijkheid in het onderwijs. In paragraaf 2.1 wordt allereerst kort ingegaan op de onderwijsverschillen in Nederland. In hoeverre de bevolking van mening is dat er ongelijke onderwijskansen in Nederland zijn, is onderwerp van paragraaf 2.2. In welke mate mensen zelf met kansenongelijkheid in het onderwijs te maken hebben gehad, komt aan bod in paragraaf 2.3. Ook wordt hier nagegaan of mensen graag langer onderwijs hadden willen volgen. In paragraaf 2.4 wordt bekeken hoe mensen aankijken tegen de stimulans die ze van hun ouders en op school hebben ontvangen om goed hun best te doen. Na de presentatie van opvattingen over de eigen onderwijskansen komt in paragraaf 2.5 aan bod hoe mensen denken over de onderwijskansen van hun kinderen. In hoeverre zijn ouders tevreden over de kansen die hun kinderen in het Nederlandse onderwijs krijgen? De cijfers in paragrafen 2.2 tot en met 2.5 zijn afkomstig uit het onderzoek Belevingen. In de tabellenset staan alle cijfers uitgesplitst naar persoons- en regionale kenmerken.

2.1 Verschillen in behaald onderwijsniveau

Het behaalde onderwijsniveau zegt niet één op één iets over kansenongelijkheid, maar het geeft meer aan hoe mensen zich ontplooid hebben in het onderwijs. Daarnaast is het van belang voor toekomstige kansen, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt. In 2024 had 26 procent van de 15- tot 75-jarige bevolking basisonderwijs of vmbo als behaald onderwijsniveau, 37 procent had havo, vwo of mbo afgerond, en eveneens 37 procent had een hbo- of universitair diploma. Mannen en vrouwen hebben een vrijwel vergelijkbaar onderwijsniveau: in 2024 had 38 procent van de vrouwen een hbo- of academisch diploma en 36 procent van de mannen (CBS StatLine, 2025a). Dit was in 1981 nog respectievelijk 9 en 13 procent (CBS, 2022). Dat steeds meer mensen een hbo- of universitaire opleiding afronden, is ook bij de leeftijdsgroepen terug te zien. In 2024 had 28 procent van de 65- tot 75-jarigen een hbo- of universitair diploma tegen 55 procent van de 25- tot 35-jarigen (CBS StatLine, 2024). Daarnaast verschilt het behaalde onderwijsniveau ook sterk naar herkomst. 25- tot 45-jarigen die in Nederland geboren zijn, en hun ouder(s) in Turkije, Marokko of Suriname hadden in 2024 minder vaak een hbo- of universitair diploma. Dit geldt ook voor mensen die in Nederland zijn geboren, maar hun beide ouders in de Nederlandse Cariben (CBS, 2024; CBS StatLine, 2025b).

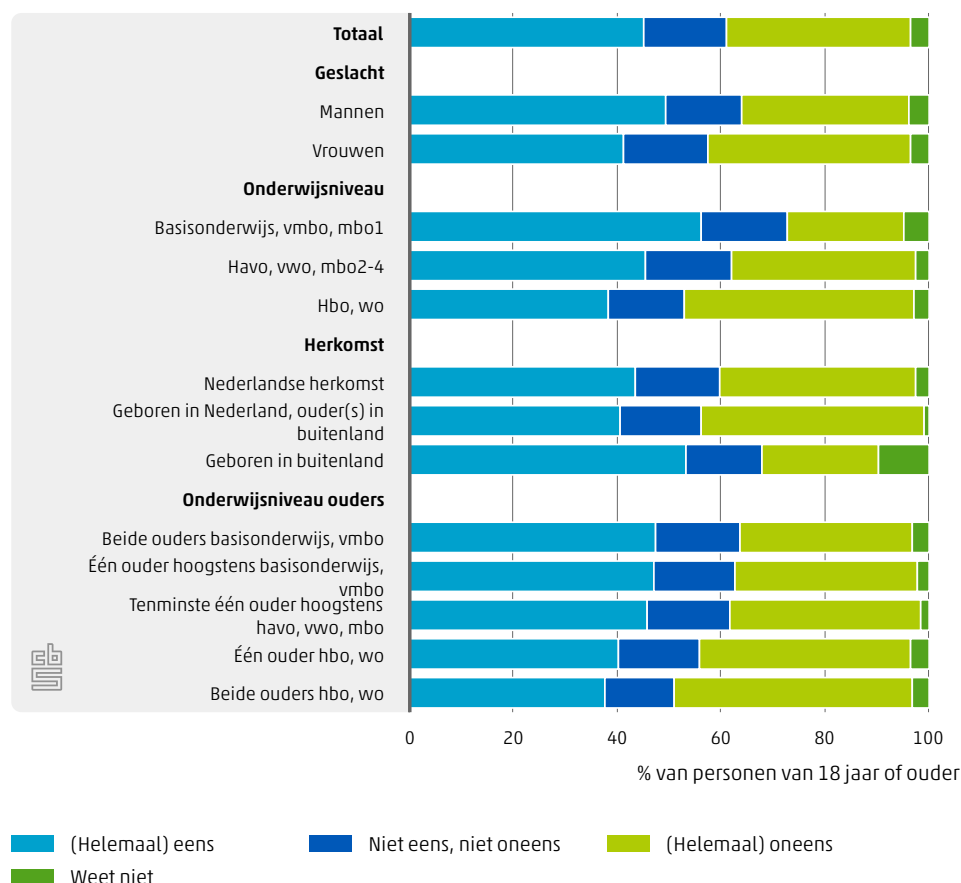
2.2 Opvattingen over ongelijke kansen in het onderwijs

Bijna de helft ziet gelijke onderwijskansen voor iedereen

Van de bevolking vindt 45 procent dat iedereen in Nederland gelijke kansen heeft in het onderwijs, 36 procent vindt dit niet. Meer mannen (49 procent) dan vrouwen (41 procent) denken dat iedereen gelijke kansen heeft in het Nederlandse onderwijs. Ook zijn er duidelijke verschillen naar onderwijsniveau. Mensen met basisonderwijs of een vmbo-opleiding rapporteren vaker gelijke kansen in het onderwijs dan mensen met een havo-,

vwo- of mbo-opleiding (57 tegen 46 procent). Hbo'ers en academisch opgeleiden vinden dit met 38 procent het minst vaak. En wanneer gekeken wordt naar het onderwijsniveau van ouders, zeggen mensen van wie beide ouders een hbo- of wo-opleiding hebben behaald minder vaak dat de onderwijskansen voor iedereen gelijk zijn (38 procent) dan mensen van wie beide ouders basisonderwijs of een vmbo-opleiding hebben (48 procent). Verder vinden mensen geboren in het buitenland relatief vaak (53 procent) dat iedereen in Nederland gelijke onderwijskansen heeft. Van de mensen met een Nederlandse herkomst gaat het om 44 procent en van de mensen geboren in Nederland, maar hun ouder(s) niet om 41 procent. De verschillen tussen leeftijdsgroepen zijn beperkt (zie [tabel 2P.1](#)).

2.2.1 Iedereen in Nederland heeft gelijke kansen in het onderwijs, 2024

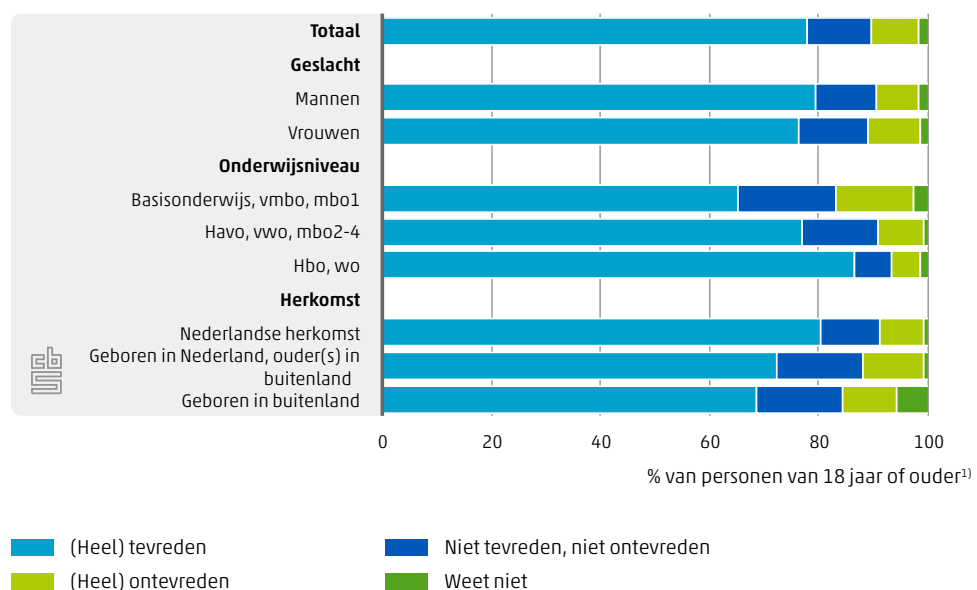
2.3 Ervaringen met ongelijke kansen in het onderwijs

Gros mensen tevreden over eigen onderwijskansen

Van de bevolking is 78 procent (heel) tevreden over de kansen die ze zelf hebben gehad in het Nederlandse onderwijs¹⁾, 9 procent is daar juist (heel) ontevreden over. 12 procent is niet tevreden en niet ontevreden, en 1 procent weet het niet. Mannen zijn vaker tevreden over de eigen onderwijskansen dan vrouwen. De tevredenheid verschilt niet naar leeftijd. Er zijn wel duidelijke verschillen tussen de onderwijsgroepen. Hbo'ers en universitair geschoolden zijn met 87 procent relatief vaak tevreden over de onderwijskansen die zij hebben gehad. Van de mensen met een mbo-niveau of daarmee vergelijkbaar is dit 77 procent en van de mensen met basisonderwijs of een vmbo-opleiding 65 procent. Verder geldt hoe hoger de welvaart van het huishouden waartoe mensen behoren, hoe groter het aandeel dat tevreden is over de eigen kansen in het onderwijs (zie tabel 2P.2).

Mensen met een Nederlandse herkomst zijn vaker tevreden over de eigen onderwijskansen (81 procent) dan mensen die in Nederland geboren zijn maar hun ouder(s) niet (73 procent) en mensen geboren in het buitenland (69 procent).

2.3.1 Tevredenheid over eigen kansen in het Nederlandse onderwijs, 2024

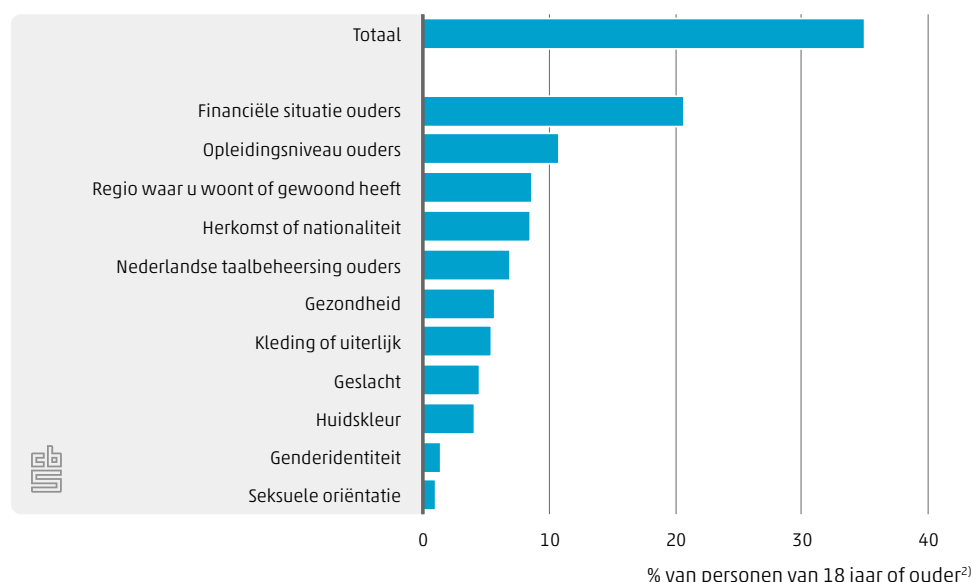
¹⁾ Het betreft personen die onderwijs in Nederland volgen of hebben gevolgd.

¹⁾ Het gaat hier om mensen die onderwijs in Nederland volgen of hebben gevolgd. Dit is niet het geval voor 3 procent van de respondenten.

1 op de 5 ervoer minder onderwijskansen door financiële situatie ouders

Van de mensen die onderwijs in Nederland volgen of hebben gevolgd, heeft 35 procent het gevoel dat zij door minstens één kenmerk van henzelf of van de omgeving minder kansen hebben (gehad) in het onderwijs. Het gaat om de kenmerken die in figuur 2.3.2 staan. De financiële situatie van de ouders wordt het vaakst genoemd (21 procent).

2.3.2 Gevoel door kenmerken minder kans te hebben (gehad) in het onderwijs¹⁾, 2024

¹⁾ Meerdere antwoorden mogelijk.

²⁾ Het betreft personen die onderwijs in Nederland volgen of hebben gevolgd.

De financiële situatie wordt op afstand gevolgd door het opleidingsniveau van de ouders (11 procent), de regio waar ze wonen of hebben gewoond, herkomst of nationaliteit (beide 9 procent), en de Nederlandse taalbeheersing van de ouders (7 procent). De financiële situatie in het ouderlijk huis en het opleidingsniveau van ouders zijn kenmerken die relatief vaak samen worden genoemd. Dit geldt eveneens voor herkomst of nationaliteit in combinatie met taalbeheersing van de ouders, en huidskleur of uiterlijk.

1 op 6 ervoer minder onderwijskansen bij vmbo-opleidingsniveau ouders

Van de mensen van wie beide ouders basisonderwijs of een vmbo-diploma hebben behaald, denkt 16 procent dat het ouderlijke opleidingsniveau een negatieve invloed heeft (gehad) op hun onderwijskansen (zie [tabel 2P.3b](#)). Dit percentage is minder hoog bij mensen van wie ten minste één ouder hbo- of academisch geschoold is (7 procent) of van wie beide ouders dat zijn (4 procent).

Mensen met verschillend onderwijsniveau hebben vrijwel even vaak (met ongeveer 11 procent) het gevoel dat ze door het opleidingsniveau van hun ouders minder kansen hebben (gehad) in het onderwijs.

Bijna kwart inwoners Zeeuws-Vlaanderen denkt dat woonregio negatief was voor onderwijskansen

Het gevoel dat de onderwijskansen negatief zijn beïnvloed door de (eerdere) woonregio²⁾ verschilt niet tussen mensen die in de Randstad wonen of daarbuiten, en ook niet tussen stedelingen en plattelandsbewoners (zie [tabel 2R.3c](#)). Er zijn wel verschillen naar provincie. Met name in enkele grensregio's heeft men vaker het gevoel minder onderwijskansen te hebben (gehad) vanwege de regio. In Zeeland wordt met 14 procent relatief vaak aangegeven dat de woonregio een negatieve invloed heeft (gehad) op de onderwijskansen; in de grensregio Zeeuws-Vlaanderen is dit 23 procent. Ook in de grensregio's Parkstad Limburg (16 procent), Oost-Groningen (15 procent) en Eemsdelta (14 procent) geeft een relatief groot deel aan het gevoel te hebben minder onderwijskansen te hebben (gehad) door hun woonregio.

Vooraf migranten ervoeren negatieve invloed van herkomst op onderwijskansen

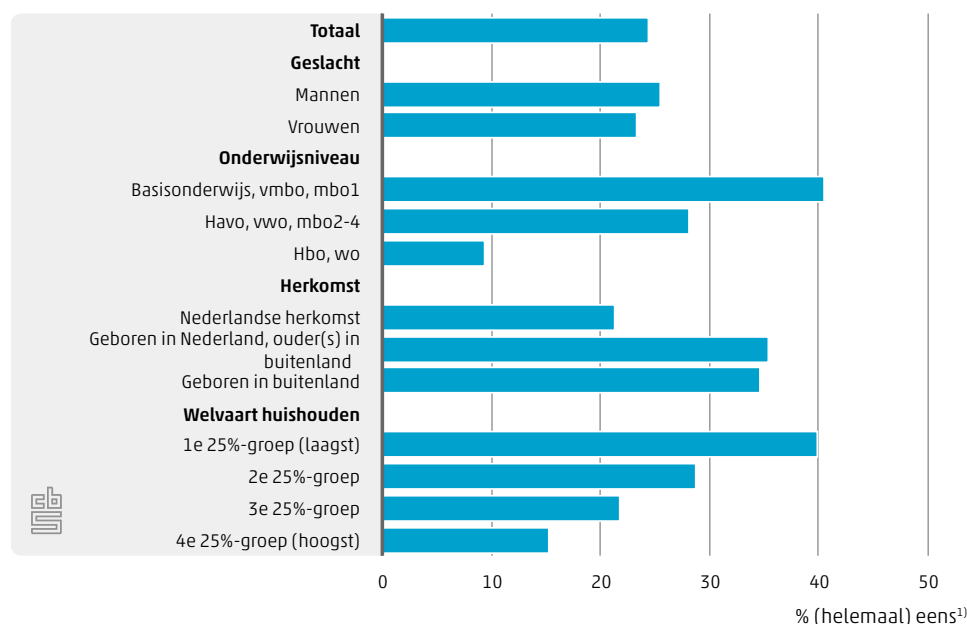
Ruim een derde (34 procent) van de mensen die in het buitenland geboren zijn en die onderwijs in Nederland volgen of hebben gevolgd, heeft het gevoel dat hun herkomst of nationaliteit een negatieve invloed heeft (gehad) op hun onderwijskansen (zie [tabel 2P.3b](#)). Van de mensen die zelf geboren zijn in Nederland, maar hun ouder(s) in het buitenland is dat 22 procent en van de mensen met een Nederlandse herkomst 2 procent. Ook hebben mensen met een Nederlandse herkomst met 3 procent het minst vaak het gevoel dat de Nederlandse taalbeheersing van de ouders een negatieve invloed heeft (gehad) op hun onderwijskansen. Mensen die geboren zijn in het buitenland (21 procent) en mensen die in Nederland geboren zijn, maar hun ouder(s) niet (17 procent) hebben dit gevoel duidelijk vaker.

1 op de 4 mensen had graag doorgeleerd

Bijna een kwart van de mensen zegt dat ze eerder zijn gestopt met het volgen van onderwijs dan ze wilden. Het onderwijsniveau is hierbij van belang: mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma geven dit met 41 procent het vaakst aan, hbo- of universitair geschoolden met 9 procent het minst vaak. Er zijn geen verschillen naar geslacht en leeftijd, maar wel naar herkomst. Mensen die in het buitenland zijn geboren en mensen die in Nederland geboren zijn, maar hun ouder(s) in het buitenland geven vaker aan eerder gestopt te zijn met onderwijs dan ze wilden dan mensen met een Nederlandse herkomst (35 procent tegenover 21 procent). Ook mensen in een huishouden met een lage welvaart geven dit vaker aan dan mensen in een huishouden met een hogere welvaart. Van de mensen die behoren tot een (bijna) arm huishouden (zie [onderzoeksbeschrijving](#) voor een toelichting op dit kenmerk) gaat het om 47 procent (zie [tabel 2P.4](#)).

2) Voor de uitsplitsing is gebruik gemaakt van de regio waar men momenteel woont. Dit hoeft niet dezelfde regio te zijn als de regio waar men woonde in de periode waarin men minder kansen heeft ervaren in het onderwijs.

2.3.3 Ik ben eerder gestopt met het volgen van onderwijs dan ik wilde, 2024

¹⁾ Het betreft personen van 18 jaar of ouder die onderwijs hebben gevolgd in Nederland en dit momenteel niet doen.

2.4 Stimulans van ouders en school

Vaker stimulans ervaren van ouders dan van school

De meerderheid van de mensen die onderwijs in Nederland volgen of hebben gevolgd, vindt dat zij gestimuleerd zijn door hun ouders of verzorgers om hun best te doen op school (85 procent). Een kleiner deel (60 procent) vindt dat zij op school gestimuleerd zijn om het beste uit zichzelf te halen. Dit beeld verschilt vrijwel niet tussen mannen en vrouwen.

Vooraf 18- tot 25-jarigen (94 procent) en 25- tot 35-jarigen (91 procent) zeggen dat hun ouders of verzorgers hen gestimuleerd hebben op het gebied van onderwijs (zie [tabel 2P.5](#)). Onder deze jongeren zijn relatief veel onderwijsvolgenden, en juist onderwijsvolgenden ervaren stimulans van hun ouders: 91 procent tegen 84 procent van diegenen die geen onderwijs meer volgen. Mensen die nog onderwijs volgen geven eveneens vaker aan dat zij vanuit school zijn gestimuleerd dan mensen die geen onderwijs meer volgen (64 tegen 59 procent).

Vooraf hbo- en universitair geschoolden ervoeren stimulans van ouders en school

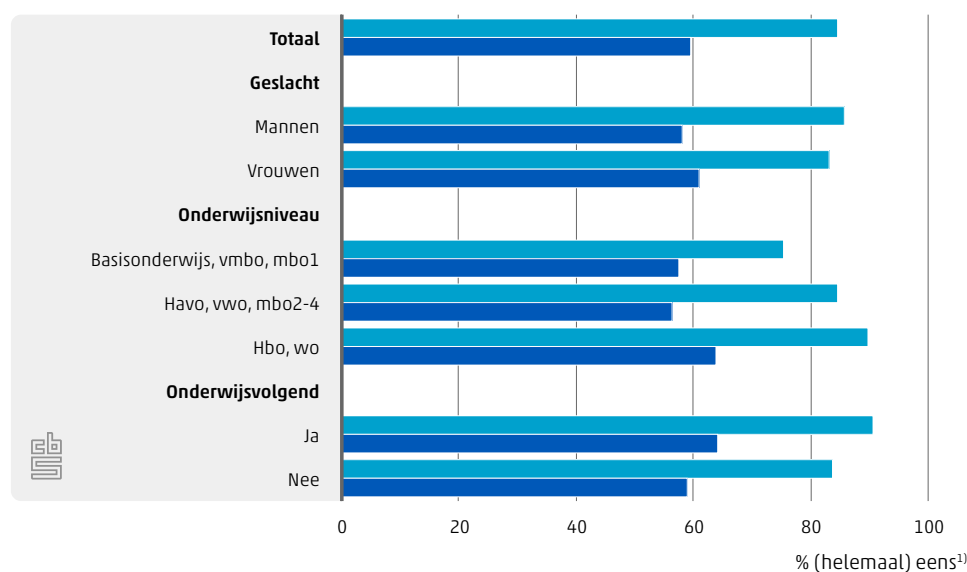
Hbo- en universitair geschoolden geven het vaakst aan te zijn gestimuleerd door hun ouders, namelijk 90 procent tegen 85 procent van de mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma en 75 procent van de mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma. Ook zeggen zij vaker door school te zijn gestimuleerd om het beste uit zichzelf te halen – al is het verschil minder

groot – namelijk 64 procent tegen ongeveer 57 procent van de mensen met een ander onderwijsniveau.

Het onderwijsniveau van de ouders is eveneens gerelateerd aan de ervaren stimulans van ouders (zie tabel 2P.5). Mensen van wie beide ouders een hbo- of wo-diploma hebben, geven relatief vaak aan (95 procent) door hun ouders gestimuleerd te worden om hun best te doen op school, vaker dan mensen van wie één of beide ouders hoogstens een vmbo-opleiding hebben afgerond (80 procent).

Verder zeggen mensen die deel uitmaken van een huishouden met de hoogste welvaart vaker dat ze vanuit huis en op school gestimuleerd zijn dan mensen in een huishouden met de laagste welvaart.

2.4.1 Gestimuleerd in schoolprestaties door ouders/verzorgers en school, 2024

■ Mijn ouders/verzorgers hebben mij gestimuleerd om mijn best te doen op school.

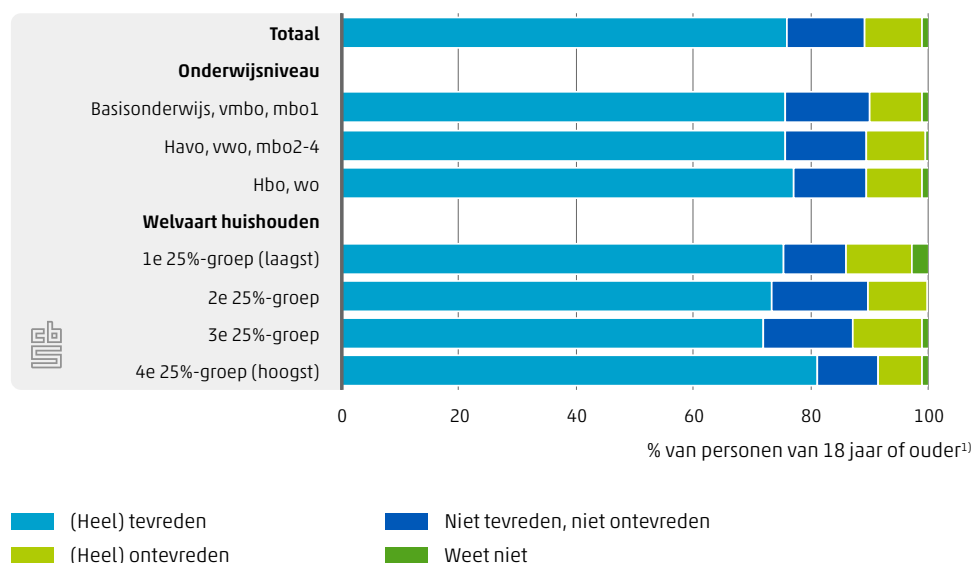
■ Op school ben ik gestimuleerd om het beste uit mezelf te halen.

¹⁾ Het betreft personen van 18 jaar of ouder die onderwijs in Nederland volgen of hebben gevolgd.

2.5 Opvattingen over onderwijskansen eigen kinderen

Ruim driekwart van de mensen met kind(eren) in de leeftijd van 6 tot en met 25 jaar die onderwijs in Nederland volgen of hebben gevolgd, is tevreden over de onderwijskansen van hun kinderen. 10 procent is ontevreden. Naar onderwijsniveau en herkomst zijn er nauwelijks verschillen in tevredenheid (zie tabel 2P.6), maar die zijn er wel naar financiële situatie. Ouders met de hoogste welvaart zijn het vaakst tevreden over de onderwijskansen van hun eigen kind(eren) (81 procent). In de drie lagere welvaartsgroepen tezamen is dit met 73 procent lager.

2.5.1 Tevredenheid over de kansen van eigen kind(eren) in het Nederlandse onderwijs, 2024

¹⁾ Het betreft personen met tenminste één kind in de leeftijd van 6 tot en met 25 jaar dat onderwijs in Nederland volgt of heeft gevolgd.

De mensen die aangaven (heel) ontevreden te zijn over de onderwijskansen van hun kind(eren), is gevraagd om dit kort toe te lichten. Het merendeel gaf aan dat deze ontevredenheid komt doordat het onderwijs onvoldoende rekening houdt met de behoefte van hun kind(eren). Hierbij werd bijvoorbeeld hoogbegaafdheid, adhd of dyslexie genoemd. Daarnaast was een groep ontevreden over het onderwijssysteem in het algemeen (kwaliteit onderwijs/docenten). Het ging dan bijvoorbeeld om het grote belang dat gehecht wordt aan toetsen (zoals de citotoets), de beperkte aandacht voor het kind als gevolg van werkdruk en/of te grote klassen en dat leerlingen te snel een richting moeten kiezen. Verscheidene malen werd ook aangekaart dat het schooladvies volgens de ouders te laag was. Bij een deel van de mensen had de ontevredenheid meer betrekking op het hoger onderwijs. Zij noemden de beperkte studiefinanciering, de opbouw van schulden door het leenstelsel, en de beperkte studieplaatsen voor sommige opleidingen.

2.6 Literatuur

Badou, M. en M. Day (2021). [Kansengelijkheid in het onderwijs. Verkennend onderzoek naar factoren die samenhangen met onderwijs\(on\)gelijkheid](#). Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.

CBS (2022). [Wat is het onderwijsniveau van mannen en vrouwen?](#) Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2024). [Dossier asiel, migratie en integratie – hoe verschillen opleiding en schoolkeuze naar migratieachtergrond](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2025a). [Bevolking; hoogstbehaald onderwijsniveau en onderwijsrichting](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2025b). [Bevolking; hoogst behaald onderwijsniveau en herkomst](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2025). [Dossier Onderwijsachterstanden](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

Dronkers, J. en W. Ultee (red.) (1995). *Verschuivende ongelijkheid in Nederland: Sociale gelaagdheid en mobiliteit*. Van Gorcum, Assen.

Fernandez Beiro, L. en J. Kromhout (2024). [Hoe kan de Landelijke Jeugdmonitor bijdragen aan het monitoren van kansenongelijkheid?](#) Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

Gaikhorst, L. en E. Veerman (2023). [Het positieve effect van hoge verwachtingen](#). UvA, Amsterdam.

Graaf, N.D. de en P. de Graaf (2003). Cultureel kapitaal en sociale reproductie: Cohorten tussen 1930 en 1975 vergeleken. In: Ganzeboom, H. en Damen, M. (ed.). *Jaren van onderscheid: Trends in cultuurdeelname in Nederland*, pp. 72–95.

Herweijer, L., R. Maslowski, R. en J. Rözer (2021). [Ongelijke kansen in het onderwijs](#). In L. van Noije, D. Verbeek-Oudijk, & J. de Haan (ed.). *Kwesties voor het kiezen 2021: Analyse van vijf urgente maatschappelijke vraagstukken voor de komende kabinetsperiode*, pp. 20–81. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Hoff, S., C. Vrooman, J. Iedema, J. Boelhouwer en J. Kullberg (2021). [Verschil in Nederland 2014–2020](#). Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Ministerie van OCW (2024). [Introductiedossier bewindspersonen Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap 2024](#). Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Den Haag.

Ministerie van OCW (2025). [School & Omgeving](#). Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Den Haag.

NJi (2025). [Wat veroorzaakt kansenongelijkheid in het onderwijs?](#) Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

Rijksoverheid (2019). [Financiering aanpak onderwijsachterstanden](#). Rijksoverheid, Den Haag.

SER (2021). [Gelijke kansen in het onderwijs – Structureel investeren in kansengelijkheid voor iedereen](#). Sociaal-Economische Raad, Den Haag.

Spijker, F. van, K. van der Houwen en R. van Gaalen (2017). [Invloed ouderlijk opleidingsniveau reikt tot ver in het voortgezet onderwijs](#). ESB Onderwijs en Wetenschap.

Werfhorst, H.G. van de (red.) (2015). Een kloof van alle tijden: Verschillen tussen lager en hoger opgeleiden in werk, cultuur en politiek. Amsterdam University Press, Amsterdam.

Verwey-Jonker Instituut (2023). [Het maakt uit waar je wieg staat. Kwalitatief onderzoek naar het perspectief van VVE- en onderwijsprofessionals op het gebied van kansenongelijkheid.](#) Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.

3 Ongelijke kansen op de arbeidsmarkt

Het is in de Nederlandse wet vastgelegd dat een werkgever op de werkvloer geen onderscheid mag maken tussen medewerkers op basis van kenmerken als geslacht, leeftijd, nationaliteit of geloof ([Rijksoverheid](#)). Toch is er niet altijd sprake van een gelijk speelveld (CPB, 2020). Hierdoor hebben sommige mensen minder kansen dan andere, ook als zij dezelfde kwalificaties hebben. We spreken dan van kansenongelijkheid op de arbeidsmarkt. Het gaat hierbij onder andere om de kans op het krijgen en behouden van een baan, de kans op een gelijkwaardig salaris, en over groeimogelijkheden zoals promotie en salarisverhoging.

Werk gaat niet alleen om het hebben van een baan en de hoogte van een inkomen, maar werk raakt ook aan het welzijn van mensen en de omgeving waarin zij functioneren (SCP, 2021). Het kan bijdragen aan sociaal contact, zelfontplooiing, en het gevoel van voldoening of er toe doen in de maatschappij. Het hebben van een inkomen draagt dan weer bij aan bestaanszekerheid, en vrijheid om het leven meer naar eigen wens in te vullen. Gelijke kansen op de arbeidsmarkt zijn dus erg belangrijk.

De kansen op de arbeidsmarkt hangen sterk samen met de opleidingskansen die iemand heeft gekregen (SER, 2021). Een goede opleiding is immers belangrijk voor de toegang tot en het doorgroeien op de arbeidsmarkt. Kansenongelijkheid in het onderwijs is in het vorige hoofdstuk aan bod gekomen, daar wordt in dit hoofdstuk niet verder op in gegaan. Maar ook andere zaken werken kansenongelijkheid op de arbeidsmarkt in de hand, zoals discriminatie. Discriminatie gaat over bepaalde houdingen van personen ten aanzien van 'de ander'. Bijvoorbeeld mensen met een 'ander' geloof, geslacht, gender, leeftijd, huidskleur, seksuele voorkeur of gezondheid. Deze discriminatie komt voort uit beeldvorming ten aanzien van bepaalde groepen. Werkgevers hebben bijvoorbeeld de neiging om iemand aan te nemen die op henzelf lijkt (Ross, 2008). Tevens kunnen mensen als 'risico' worden gezien, bijvoorbeeld door zorgen over lagere productiviteit (SCP, 2015). Onderzoek laat zien dat in 2024 11 procent van de werknemers zich in de voorafgaande twaalf maanden gediscrimineerd heeft gevoeld op het werk. Het vaakst gaat het dan om discriminatie op grond van herkomst (CBS StatLine, 2025a; Dirven en Van Thor, 2023).

Als kansenongelijkheid op de arbeidsmarkt niet zou bestaan, dan zou iedereen met dezelfde kwalificaties dezelfde kansen hebben op een gunstige arbeidsmarktpositie. Die positie zou dan samenhangen met eigen verdiensten, en niet met factoren zoals de mensen die je kent, uiterlijke kenmerken of je sociaaleconomische achtergrond. Dit hoofdstuk gaat in op kansenongelijkheid op de arbeidsmarkt, in relatie tot eigen kenmerken en omgevingsfactoren. In paragraaf 3.1 komen verschillende cijfers aan bod die een beeld geven van de huidige situatie op de Nederlandse arbeidsmarkt. In paragraaf 3.2 wordt bekeken hoe de volwassen bevolking aankijkt tegen ongelijke kansen op de arbeidsmarkt in Nederland. En wat wordt belangrijk geacht voor een succesvolle carrière: ambitie, talent en hard werken, of ook het onderwijsniveau en de financiële situatie van ouders? Paragraaf 3.3 gaat over de eigen ervaringen met ongelijke arbeidskansen. Zijn mensen tevreden over de kansen die ze zelf hebben gehad op de arbeidsmarkt in Nederland? En hebben mensen het gevoel dat ze zijn benadeeld bij sollicitaties of op het werk door kenmerken die er eigenlijk niet toe

zouden moeten doen? Tot slot wordt in paragraaf 3.4 nagegaan in hoeverre werknemers zich gelijk behandeld voelen op hun werk. Vinden ze dat hun leidinggevende alle werknemers gelijk behandelt? En zijn de inkomens eerlijk? Ook wordt bekeken welk deel weleens werk heeft gekregen via bekenden. De cijfers in paragrafen 3.2, 3.3 en 3.4 zijn afkomstig uit het onderzoek Belevingen. Alle cijfers uitgesplitst naar persoons- en regionale kenmerken zijn te vinden in de tabellenset.

3.1 Verschillen in arbeidsmarktsituatie

Vrouwen vaker werkloos dan mannen

In 2024 bestond de beroepsbevolking uit 9,8 miljoen werkenden en 372 duizend werklozen (CBS StatLine, 2025b). Werklozen zijn mensen die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor ook direct beschikbaar zijn. Vrouwen in de beroepsbevolking waren vaker werkloos dan mannen. Verder was de werkloosheid relatief hoog onder 15- tot 25-jarigen. Van de bevolking in de leeftijd van 15 tot 75 jaar werkte in 2024 73 procent (CBS StatLine, 2025c). In alle leeftijdsgroepen, op jongeren na, werkten minder vrouwen dan mannen. Dit verschil in nettoarbeidsparticipatie was het grootst onder de 55-plussers.

De nettoarbeidsparticipatie was in 2024 het laagst onder mensen die alleen basisonderwijs hebben afgerond (49 procent) (CBS StatLine, 2025d) en het hoogst onder mensen met een hbo-, wo-master opleiding of doctoraat (86 procent). De nettoarbeidsparticipatie was hoger voor mensen die in Nederland geboren zijn (75 procent) dan voor mensen die buiten Nederland geboren zijn (67 procent) (CBS StatLine, 2025e).

Mannen meer betaald dan vrouwen voor dezelfde functie

In Nederland worden mannen gemiddeld meer betaald dan vrouwen voor het uitvoeren van dezelfde functie. Uit de Emancipatiemonitor 2024 (CBS, 2024) blijkt dat sinds 2014 het verschil in bruto uurloon kleiner is geworden tussen mannen en vrouwen die werkzaam zijn bij de overheid. Voor mannen en vrouwen werkzaam in het bedrijfsleven is het verschil minder afgenomen. De dag in het jaar waarop mannen al net zoveel verdienen hebben als vrouwen in het hele jaar wordt 'Equal Pay Day' genoemd. Symbolisch gezien werken vrouwen de rest van het jaar voor niks. Equal Pay Day was in Nederland in 2024 op 14 november (FNV, 2024).

Mensen met niet-Nederlandse herkomst ervaren relatief vaak discriminatie op arbeidsmarkt

Uit onderzoek blijkt dat bepaalde groepen mensen minder kansen ervaren vanwege discriminatie. Werknemers die geboren zijn buiten Europa voelen zich het vaakst gediscrimineerd op grond van herkomst (Dirven en Van Thor, 2023). Discriminatie op de werkvloer leidt er bijvoorbeeld ook toe dat moslima's minder kans maken op promotie en vaker uitstromen (Radboud Universiteit, 2024). Maar ook in het sollicitatieproces vindt al discriminatie plaats. Mensen met een niet-Nederlandse achtergrond krijgen vaker geen

reactie op hun brief. Dit geldt eveneens voor sollicitanten met een islamitische achtergrond en vrouwen met een hoofddoek (UvA, 2023). Daarnaast blijkt uit onderzoek van het SCP (2021) dat mensen met een beperking 1,5 keer zo vaak discriminatie ervaren bij het zoeken naar werk en op het werk dan mensen zonder beperking. Ook leeftijdsdiscriminatie speelt een rol op de arbeidsmarkt. Deze vorm van discriminatie geldt voor zowel jonge als oude werkenden. Het NIDI (2020) onderzocht ervaringen met leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt en vond dat deze het meest voorkwamen in de categorie van 60- tot 65-jarigen.

3.2 Opvattingen over ongelijke kansen op de arbeidsmarkt

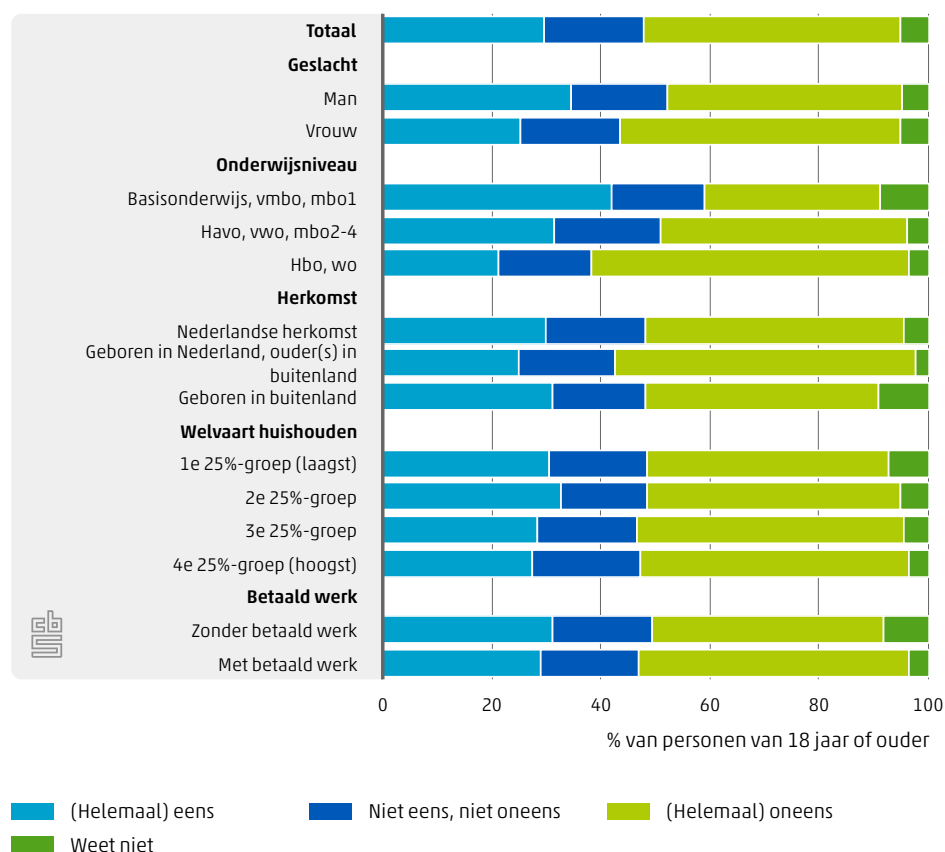
Bijna de helft vindt de kansen op de arbeidsmarkt niet gelijk

Van de volwassen bevolking vindt 30 procent dat iedereen in Nederland met dezelfde kennis en vaardigheden gelijke kansen heeft op de arbeidsmarkt. Bijna de helft (47 procent) is het hier niet mee eens en 18 procent neemt een tussenpositie in. Mensen die in de afgelopen twee jaar gesolliciteerd hebben, vinden de kansen op de arbeidsmarkt vaker ongelijk dan mensen die dat in deze periode niet hebben gedaan (56 tegen 44 procent) (zie [tabel 3P.1](#)). De verschillen tussen mensen met en zonder betaald werk zijn iets kleiner (50 tegen 42 procent).

Mannen vinden vaker dan vrouwen dat er gelijke kansen zijn op de arbeidsmarkt

Vrouwen (51 procent) vinden vaker dan mannen (43 procent) dat er geen gelijke kansen zijn op de arbeidsmarkt, en mensen van 75 jaar of ouder vinden dit minder vaak dan jongere leeftijdsgroepen. Het aandeel dat ongelijke kansen op de arbeidsmarkt ziet, is relatief hoog bij mensen met een afgeronde hbo- of universitaire opleiding (58 procent). Bij mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma is dit 45 procent en bij mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma 32 procent. Mensen geboren in Nederland maar hun ouder(s) niet vinden de kansen op de arbeidsmarkt vaker ongelijk (55 procent) dan mensen met de Nederlandse herkomst (47 procent) en mensen die geboren zijn in het buitenland (43 procent). Welvaartsgroepen verschillen nagenoeg niet van elkaar (zie [tabel 3P.1](#)). Ook zijn er vrijwel geen verschillen tussen inwoners van verschillende regio's (zie [tabel 3R.1](#)).

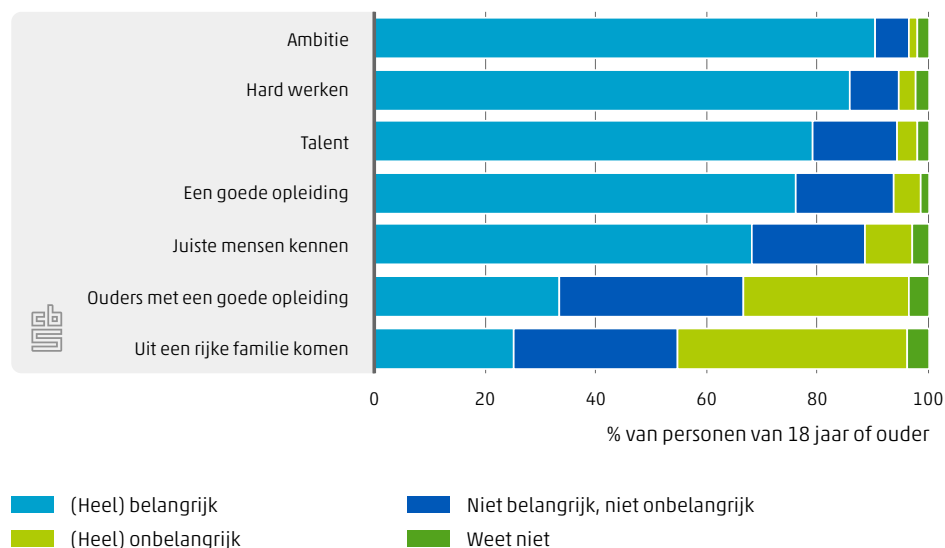
3.2.1 Iedereen in Nederland met dezelfde kennis en vaardigheden heeft gelijke kansen op de arbeidsmarkt, 2024

Ambitie wordt gezien als het belangrijkste aspect voor een succesvolle carrière

Een ruime meerderheid van de bevolking (90 procent) denkt dat ambitie (heel) belangrijk is voor een succesvolle carrière in Nederland. Ook andere kenmerken die gerelateerd zijn aan persoonlijke inspanningen en aanleg, zoals hard werken (86 procent), talent (79 procent), en een goede opleiding (76 procent) worden vaak genoemd. Maar ook de juiste mensen kennen ziet een substantieel deel van de bevolking als belangrijk voor arbeidsmarktsucces (68 procent). Toegeschreven kenmerken zoals ouders met een goede opleiding (33 procent) en uit een rijke familie komen (25 procent) worden minder vaak als (heel) belangrijk gezien voor een succesvolle carrière.

3.2.2 Ingeschatte belang van kenmerken voor een succesvolle arbeidscarrière in Nederland, 2024

Werkenden vinden hard werken vaker belangrijk voor arbeidsmarktsucces dan niet-werkenden

Hard werken wordt door mensen met betaald werk wat vaker als belangrijk¹⁾ gezien voor een succesvolle arbeidscarrière in Nederland dan door mensen zonder betaald werk (zie [tabel 3P.2a](#) en [tabel 3P.2b](#)). Mensen met betaald werk denken minder vaak dat talent, een goede opleiding en ouders met een goede opleiding hiervoor van belang zijn. Zo ziet 84 procent van de mensen zonder betaald werk een goede opleiding als belangrijk, tegenover 72 procent van de mensen met betaald werk.

Mannen denken vaker dat juiste mensen kennen belangrijk is voor arbeidsmarktsucces dan vrouwen

Hoewel mannen en vrouwen het doorgaans eens zijn over wat belangrijk is voor een succesvolle arbeidscarrière in Nederland en wat niet, zijn er toch enkele verschillen (zie [tabel 3P.2a](#) en [tabel 3P.2b](#)). Vrouwen zeggen wat vaker dat een goede opleiding belangrijk is, en mannen noemen wat vaker het kennen van de juiste mensen. Ook naar leeftijd bestaan verschillen: ouderen denken vaker dan jongeren dat talent, een goede opleiding en ouders met een goede opleiding de kansen op de arbeidsmarkt vergroten. Hbo- en universitaire geschoolden vinden vaker een goede opleiding belangrijk dan mensen met een ander onderwijsniveau. En ze zien vaker belang in het kennen van de juiste mensen. Verder denken mensen die geboren zijn in Nederland relatief vaak dat ambitie en hard werken belangrijk zijn voor arbeidsmarktsucces. Mensen geboren in het buitenland zeggen wat vaker dan mensen met een Nederlandse herkomst dat het belangrijk is voor je arbeidscarrière als je ouders een goede opleiding hebben. En mensen die in Nederland geboren zijn maar hun ouder(s) niet, zien relatief vaak belang in het kennen van de juiste mensen. Er zijn ook

¹⁾ Het gaat in deze en de volgende alinea steeds om het percentage dat een bepaald kenmerk 'heel belangrijk' of 'belangrijk' vindt.

verschillen naar welvaart: mensen in een huishouden met de laagste welvaart zeggen minder vaak dat ambitie, hard werken, talent en een goede opleiding belangrijk zijn voor arbeidsmarktsucces dan mensen in een huishouden met een hogere welvaart. De juiste mensen kennen en uit een rijke familie komen zien ze juist wat vaker als belangrijke factoren.

3.3 Ervaringen met ongelijke kansen op de arbeidsmarkt

Driekwart van de volwassenen is tevreden over eigen kansen op de arbeidsmarkt

Van de volwassen bevolking is 75 procent (heel) tevreden over de kansen die ze zelf gehad hebben op de Nederlandse arbeidsmarkt²⁾, 8 procent is (heel) ontevreden. Mensen met betaald werk zijn vaker tevreden³⁾ over hun eigen arbeidskansen dan mensen zonder betaald werk (77 tegen 70 procent; zie [tabel 3P.3](#)). Van die laatste groep zijn vooral werklozen, werkzoekenden en arbeidsongeschikten minder vaak tevreden. Verder zijn mensen met een leidinggevende functie vaker tevreden over de eigen arbeidskansen dan mensen zonder leidinggevende functie (81 tegen 76 procent), en werknemers met een vaste arbeidsrelatie vaker dan werknemers met een flexibele arbeidsrelatie (80 tegen 72 procent). Mensen die in de afgelopen twee jaar gesolliciteerd hebben zijn met 66 procent minder vaak te spreken over de arbeidskansen die zij hebben gehad. Van de mensen die niet hebben gesolliciteerd in deze periode is dat 79 procent.

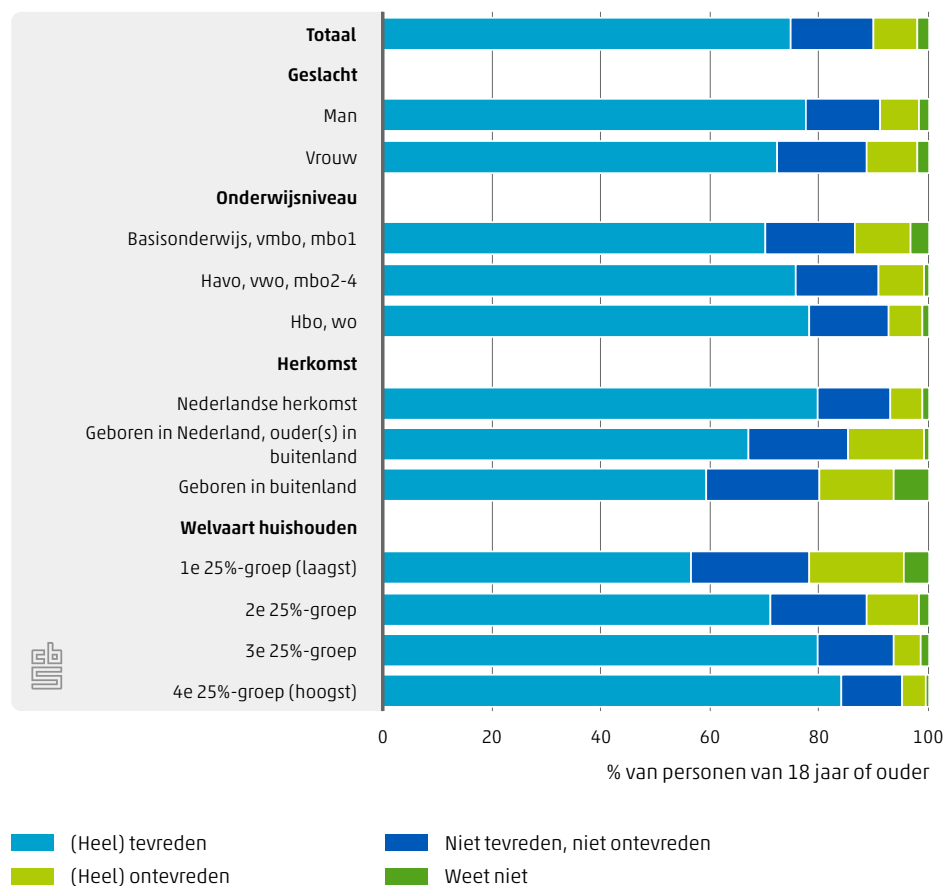
Mensen in een huishouden met een lage welvaart minder vaak tevreden over eigen arbeidskansen

Verder ligt het percentage dat tevreden is over de arbeidskansen die ze zelf hebben gehad hoger bij mannen dan bij vrouwen (78 tegen 72 procent). Ook loopt het uiteen van 70 procent van de 25- tot 35-jarigen tot 85 procent van de 75-plussers (zie [tabel 3P.3](#)). Mensen met een hbo- of universitair diploma zijn vaker tevreden over de eigen arbeidskansen dan mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma (78 tegen 70 procent). Ook mensen met een Nederlandse herkomst zijn met 80 procent relatief vaak tevreden over de kansen die zij hebben gehad op de Nederlandse arbeidsmarkt. Dit percentage is veel lager bij mensen die geboren zijn in het buitenland (59 procent) en mensen die zelf in Nederland zijn geboren maar hun ouder(s) niet (67 procent). De tevredenheid over de eigen arbeidskansen hangt ook samen met welvaart: 84 procent van de mensen in een huishouden met een hoge welvaart is hier tevreden over tegen 57 procent van de mensen in een huishouden met een lage welvaart. Van de mensen die leven in een (bijna) arm huishouden gaat het om 47 procent. De verschillen in tevredenheid over de eigen arbeidskansen naar regio zijn beperkt. Wel neemt het percentage dat hierover tevreden is af met toenemende stedelijkheid van de woongemeente (zie [tabel 3R.3](#)).

2) Drie procent van de respondenten heeft 'niet van toepassing' geantwoord op deze vraag. Deze respondenten zijn in de analyses buiten beschouwing gelaten.

3) Het gaat hier verder steeds om het percentage dat 'heel tevreden' of 'tevreden' is over hun eigen kansen op de arbeidsmarkt.

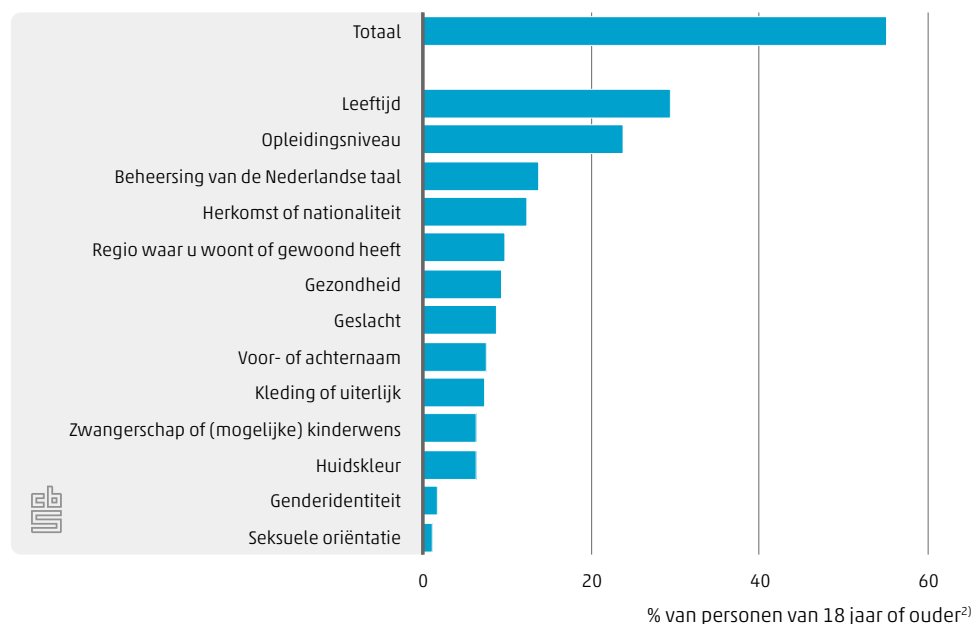
3.3.1 Tevredenheid over de eigen kansen op de Nederlandse arbeidsmarkt, 2024

Ruim de helft van de mensen die hebben gesolliciteerd voelt zich benadeeld

Van de mensen die in de afgelopen twee jaar hebben gesolliciteerd, geeft 55 procent aan het gevoel te hebben dat minstens één kenmerk van henzelf of van de omgeving een negatieve invloed heeft gehad op hun sollicitaties, variërend van leeftijd tot seksuele oriëntatie (zie figuur 3.3.2). Leeftijd wordt het vaakst genoemd (29 procent). Mensen in de leeftijd van 55 tot 65 jaar geven dit kenmerk met 57 procent het vaakst aan, 25- tot 45-jarigen met 20 procent het minst (zie [tabel 3P.4a](#)).

3.3.2 Gevoel dat kenmerken negatieve invloed hebben gehad op sollicitaties¹⁾, 2024

¹⁾ Meerdere antwoorden mogelijk.

²⁾ Het betreft personen die in de afgelopen 2 jaar gesolliciteerd hebben.

Bijna een kwart van de sollicitanten heeft het gevoel dat hun opleidingsniveau in de weg zit

Na leeftijd wordt het opleidingsniveau met 24 procent het vaakst genoemd als factor waarvan men denkt dat het een negatieve invloed heeft gehad op de sollicitaties. Dit percentage is met 45 het hoogst bij mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma en met 16 procent het laagst bij hbo- en universitair geschoolden (zie [tabel 3P.4a](#)). Mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma nemen met 31 procent een tussenpositie in.

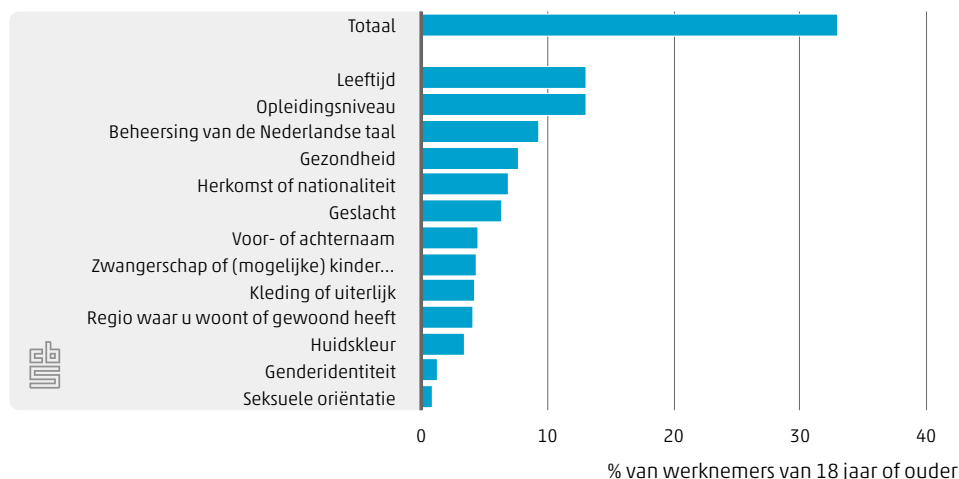
Van de sollicitanten heeft 14 procent het gevoel dat hun beheersing van de Nederlandse taal een negatieve invloed heeft gehad op hun sollicitaties. Dit gevoel is vooral groot bij mensen die in het buitenland geboren zijn (58 procent; zie [tabel 3P.4a](#)). En 12 procent denkt dat hun herkomst of nationaliteit hen heeft benadeeld. Dit geldt vooral voor mensen die in het buitenland geboren zijn (37 procent), maar ook voor mensen die in Nederland geboren zijn maar hun ouder(s) niet (27 procent). Herkomst of nationaliteit wordt relatief vaak samen genoemd met huidskleur en beheersing van de Nederlandse taal.

Een derde van de werknemers heeft het gevoel in hun carrière te worden benadeeld

Een derde van de werknemers heeft het gevoel dat zij door minstens één van de genoemde kenmerken van henzelf of van de omgeving minder kansen op het werk krijgen dan collega's, bijvoorbeeld de kans op het krijgen van een vast contract of promotie (zie figuur 3.3.3). Leeftijd en opleidingsniveau worden beide met 13 procent het vaakst genoemd als kenmerken waarvan mensen het gevoel hebben dat ze hun arbeidskansen benadelen.

Leeftijd wordt vooral door 18- tot 25-jarige en 55- tot 65-jarige werknemers als belemmerend ervaren (zie [tabel 3P.5a](#)). Leeftijdsgroepen daartussen noemen dit minder vaak. Van het eigen opleidingsniveau voelen mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma vaker nadeel dan hbo- en universitair geschoolden (18 tegen 10 procent).

3.3.3 Gevoel door kenmerken minder kansen op werk te krijgen dan collega's¹⁾, 2024

¹⁾ Meerdere antwoorden mogelijk.

3.4 Werknemers over ongelijke behandeling op hun werk

Ruim een kwart vindt dat werkgever niet alle werknemers gelijk behandelt

Ruim de helft van de werknemers (55 procent) vindt dat hun werkgever alle werknemers gelijk behandelt. Ruim een kwart (28 procent) ervaart dit niet zo en 16 procent weet het niet. Er bestaan hierin vrijwel geen verschillen naar arbeids- en persoonskenmerken (zie [tabel 3P.6](#)).

Ruim 4 op de 10 werknemers vinden dat ze meer zouden moeten verdienen met hun vaardigheden

Van alle werknemers vindt 44 procent dat ze met hun kennis en vaardigheden meer zouden moeten verdienen. Een iets kleiner deel (39 procent) vindt van niet en 17 procent weet het niet. Mensen tussen de 25 en 35 jaar zijn relatief vaak van mening dat ze meer zouden moeten verdienen (zie [tabel 3P.6](#)). Mensen in een huishouden met een hoge welvaart vinden dit minder vaak dan mensen in een huishouden met een lagere welvaart.

Verder zegt 18 procent van de werknemers minder te verdienen dan collega's die hetzelfde werk doen. Bij 63 procent is dit niet het geval en 19 procent weet het niet. Werknemers met een flexibele arbeidsrelatie geven vaker aan dat ze minder verdienen dan collega's die hetzelfde werk doen, in vergelijking met werknemers met een vaste arbeidsrelatie (22 tegen 17 procent). Ook jonge werknemers geven dit relatief vaak aan (24 procent van de 18- tot 25-jarigen en 27 procent van de 25- tot 35-jarigen).

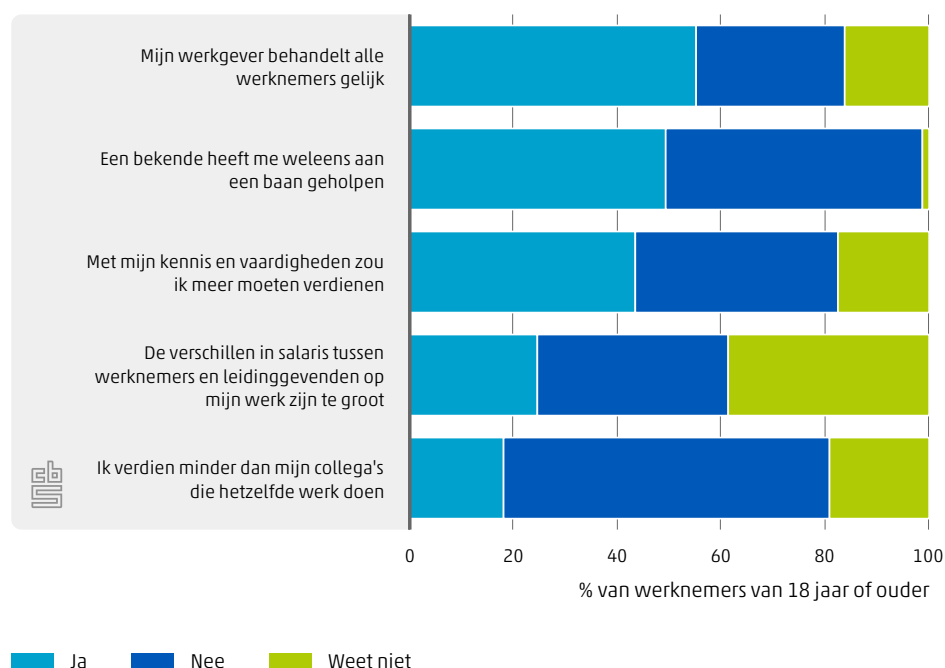
1 op de 4 werknemers vindt salarisverschil tussen leiding en werkvloer te groot

Een kwart van de werknemers vindt de verschillen in salaris tussen werknemers en leidinggevenden op hun werk te groot. Bijna 40 procent vindt dat niet (37 procent) en een vergelijkbaar deel (39 procent) weet dit niet. Werknemers bij grote bedrijven vinden vaker het verschil in salaris te groot dan werknemers bij kleine bedrijven (zie [tabel 3P.6](#)). Bij een personeelsomvang van 250 of meer werkzame personen vindt 28 procent het verschil te groot, bij een personeelsomvang tot 5 werkzame personen is dit 14 procent. Mensen met een vaste arbeidsrelatie vinden vaker het verschil in salaris tussen leiding en werkvloer te groot dan mensen met een flexibele arbeidsrelatie (27 tegen 20 procent). Mannen, mensen in huishoudens met een hoge welvaart en hbo- en universitair geschoolden geven relatief vaak aan dat het salarisverschil tussen werknemers en leidinggevenden bij hen op werk niet te groot is.

Bijna de helft van de werknemers is weleens via bekenden aan een baan gekomen

Bijna de helft van de werknemers (49 procent) zegt dat een bekende hen weleens aan een baan geholpen heeft. Hetzelfde deel heeft hier geen ervaring mee en 1 procent weet het niet. Mensen met een flexibele arbeidsrelatie zijn vaker door bekenden aan werk geholpen dan mensen met een vaste arbeidsrelatie (55 tegen 47 procent; zie [tabel 3P.6](#)). Verder zeggen mannen het vaker dan vrouwen (52 tegen 47 procent). Jonge werknemers tussen de 18 en 25 jaar geven het met 60 procent ook vaak aan, 55- tot 75-jarigen hebben hier met 40 procent minder ervaring mee.

3.4.1 Ervaren (on)gelijke behandeling op het werk, 2024

3.5 Literatuur

CBS (2024). [Emancipatiemonitor 2024](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2025a). [Psychosociale arbeidsbelasting \(PSA\) werknemers ; geslacht en leeftijd](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2025b). [Arbeidsdeelname; kerncijfers seizoensgecorrigeerd](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2025c). [Arbeidsdeelname; kerncijfers](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2025d). [Arbeidsdeelname; onderwijsniveau](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2025e). [Arbeidsdeelname; herkomst](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CPB (2020). [Stromen en ongelijkheid op de arbeidsmarkt](#). Centraal Planbureau, Den Haag.

Dirven, H.-J. en J. van Thor (2023). [Discriminatie op de werkvloer](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

FNV (2024). [Equal Pay Day](#). Federatie Nederlandse Vakbeweging, Utrecht.

NIDI (2020). [Leeftijdscriminatie ervaren door oudere werknemers](#). Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut, Den Haag.

Radboud Universiteit (2024). [Moslima's kampen met discriminatie op de arbeidsmarkt](#). Radboud Universiteit, Nijmegen.

Ross, H. (2008). [Exploring Unconscious Bias](#). Cook Ross, Inc., Texas, United States of America.

UvA (2023). [Discriminatie op de arbeidsmarkt neemt alleen maar toe](#). Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

SCP (2015). [Op afkomst afgewezen](#). Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

SCP (2021). [De veranderende wereld van werk](#). Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

SCP (2021). [Lang niet toegankelijk](#). Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag.

SER (2021). [Gelijke kansen in het onderwijs – Structureel investeren in kansengelijkheid voor iedereen](#). Sociaal-Economische Raad, Den Haag.

4 Verschillen tussen arm en rijk

Verschillen tussen arm en rijk zijn nauw verbonden met kansenongelijkheid (Europese Commissie, 2017). Enerzijds leidt kansenongelijkheid in het onderwijs (hoofdstuk 2) en op de arbeidsmarkt (hoofdstuk 3) tot grotere verschillen tussen arm en rijk. Anderzijds leiden verschillen tussen arm en rijk tot minder gelijke kansen op andere domeinen, bijvoorbeeld bij het vinden van een geschikte woning (hoofdstuk 5) en het krijgen van goede zorg (hoofdstuk 6). Ook leiden ze tot minder gelijke kansen voor de volgende generatie. Zo scoren kinderen van ouders met een lager inkomen al voordat ze naar de basisschool gaan lager op taal- en rekentoetsen dan kinderen van ouders met een hoger inkomen (Zumbuehl en Dillingh, 2020). Ook hebben schoolgaande kinderen van ouders met een hoger inkomen makkelijker toegang tot betaald aanvullend onderwijs, zoals bijles, huiswerkbegeleiding en examentraining. Aanvullend onderwijs dat alleen toegankelijk is voor leerlingen van wie de ouders dat kunnen betalen, zet andere leerlingen op achterstand (Onderwijsraad, 2021). Volgens de Europese Commissie (2017) laat dit wederzijds versterkende effect zien hoe belangrijk het is om de vicieuze cirkel tussen verschillen tussen arm en rijk aan de ene kant en kansenongelijkheid aan de andere kant te doorbreken.

In dit hoofdstuk staan de verschillen tussen arm en rijk in Nederland centraal. In paragraaf 4.1 wordt beschreven hoe groot deze verschillen zijn. Vervolgens wordt in paragraaf 4.2 nagegaan hoe volwassenen tegen kansenongelijkheid op het gebied van materiële welvaart aankijken. Vinden ze dat iedereen in Nederland de kans heeft om financieel rond te komen? En denken ze dat wie in Nederland in een arm gezin geboren wordt, altijd arm zal blijven? Ten slotte wordt in paragraaf 4.3 beschreven hoe volwassenen tegen de verschillen tussen arm en rijk in Nederland aankijken. Hoe klein of groot vinden ze deze verschillen en denken ze dat deze verschillen in de afgelopen tien jaar kleiner of groter zijn geworden? Vinden ze dat deze verschillen kleiner moeten worden? De cijfers in paragrafen 4.2 en 4.3 zijn afkomstig uit het onderzoek Belevingen. Alle cijfers uitgesplitst naar persoons- en regionale kenmerken zijn te vinden in de tabellenset.

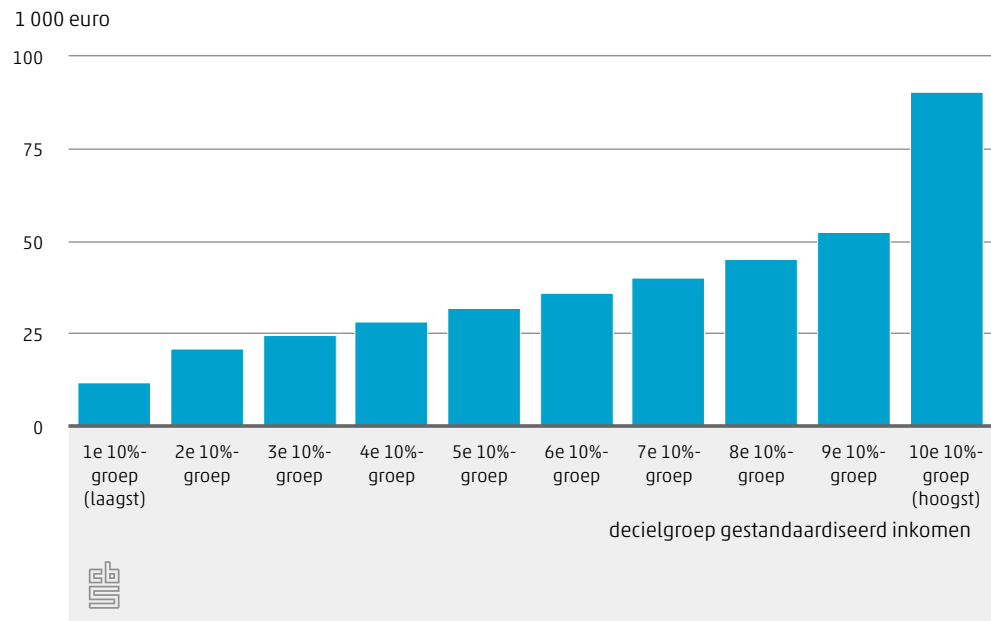
4.1 Verschillen in inkomen en vermogen

Inkomens scheef verdeeld

Het besteedbaar inkomen, het inkomen dat huishoudens kunnen gebruiken voor hun consumptieve bestedingen, was in 2023 gemiddeld 55,0 duizend euro (CBS StatLine, 2024a). Omdat huishoudens verschillen in omvang en samenstelling, kan het besteedbaar inkomen waarvan een alleenstaande goed kan rondkomen voor een gezin met kinderen een krap budget zijn. Om het besteedbaar inkomen van verschillende huishoudens onderling vergelijkbaar te maken, wordt het gecorrigeerd voor deze verschillen in omvang en samenstelling van het huishouden. Dit resulteert in het zogenaamde gestandaardiseerd inkomen. Het gestandaardiseerd inkomen was in 2023 gemiddeld 38,3 duizend euro per huishouden. Als huishoudens gerangschikt worden naar hoogte van hun gestandaardiseerd

inkomen en in tien even grote groepen (decilgroepen) worden ingedeeld, dan heeft de laagste inkomensgroep een gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van 12,0 duizend euro, terwijl de hoogste inkomensgroep een gemiddeld gestandaardiseerd inkomen van 90,2 duizend euro heeft, 7,5 keer zoveel (CBS StatLine, 2024a).

4.1.1 Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen per 10%- inkomensgroep, 2023*

Inkomensverschillen tussen bevolkingsgroepen en regio's

Het gestandaardiseerd inkomen verschilt tussen bevolkingsgroepen. Zo is het inkomen later in de carrière het hoogst, wanneer de hoofdkostwinner in de leeftijd van 45 tot 65 jaar is (CBS, 2024a; CBS StatLine, 2024a). Ook ligt het inkomen van mensen met een Nederlandse herkomst en van mensen die in Nederland zijn geboren, maar waarvan één ouder in het buitenland is geboren, gemiddeld genomen hoger dan het inkomen van mensen die in Nederland zijn geboren, maar waarvan twee ouders in het buitenland zijn geboren, en het inkomen van mensen die in het buitenland zijn geboren (CBS, 2024b). Ook regionaal zijn er inkomensverschillen, zo bevinden de tien gemeenten met het hoogste gemiddelde inkomen zich vrijwel allemaal in het westen van het land (CBS, 2024a).

Inkomensongelijkheid tamelijk stabiel tussen 2011 en 2023

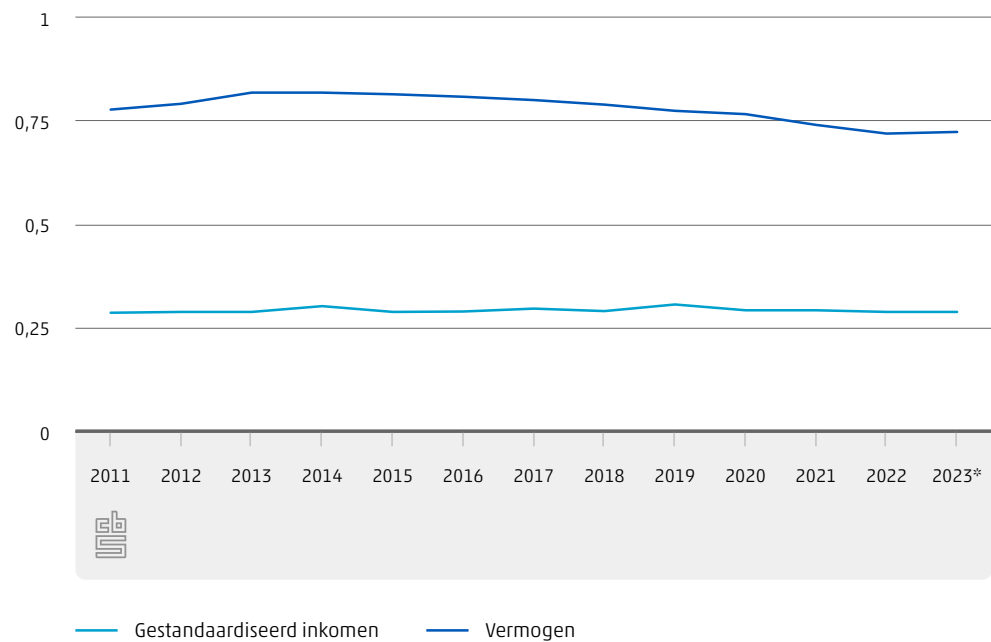
De inkomensongelijkheid kan worden uitgedrukt met behulp van de Gini-coëfficiënt. Op een schaal van 0 tot 1 geeft de Gini-coëfficiënt weer hoe groot de ongelijkheid is, waarbij 0 staat voor volledige gelijkheid (iedereen heeft hetzelfde inkomen) en 1 voor volledige ongelijkheid (één huishouden heeft al het inkomen, de rest heeft niets). Sinds 2011 veranderde de inkomensongelijkheid nauwelijks.¹⁾ In 2023 was de Gini-coëfficiënt voor

1) De lichte pieken in 2014, 2017 en 2019 waren het gevolg van gunstige fiscale maatregelen voor directeuren-grotoaandeelhouders in die jaren (CBS, 2025).

inkomensongelijkheid gelijk aan die van tien jaar eerder, namelijk 0,288 (CBS StatLine, 2024b).

4.1.2 Ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt

Gini-coëfficiënt

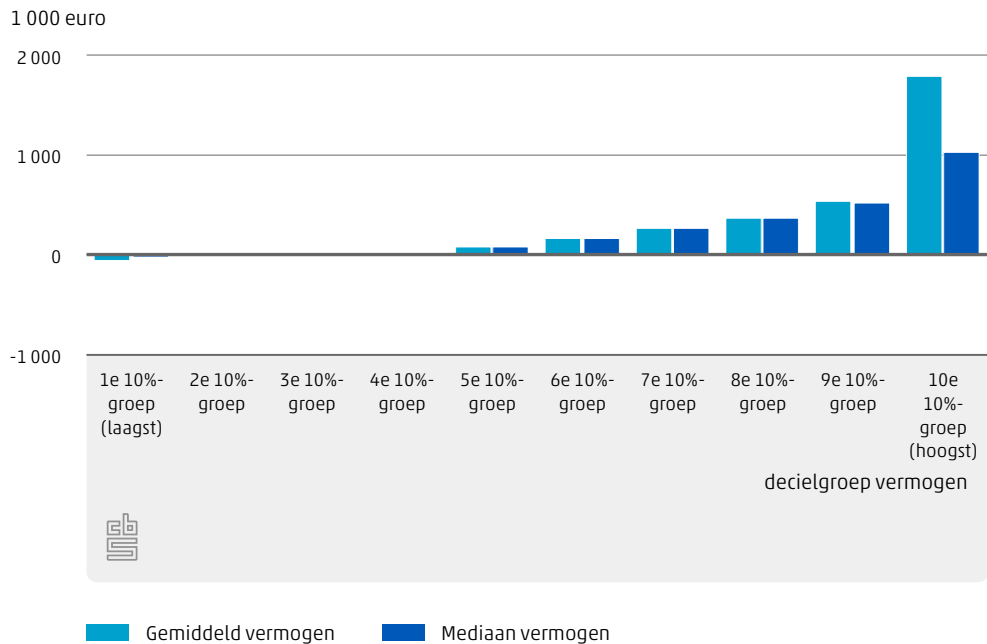

Vermogens ook scheef verdeeld

Het vermogen van een huishouden is het saldo van bezittingen en schulden. De bezittingen omvatten tegoeden op bank- en spaarrekeningen, effecten, de eigen woning en ander onroerend goed, ondernemingsvermogen, aanmerkelijk belang en overige bezittingen. De schulden betreffen de hypotheekschuld eigen woning, studieschulden en overige schulden. Als huishoudens gerangschikt worden naar hoogte van hun vermogen en in tien even grote groepen worden ingedeeld, blijkt dat de laagste vermogensgroep een negatief doorsnee (mediaan²⁾) vermogen heeft, terwijl de hoogste vermogensgroep een doorsnee vermogen van meer dan een miljoen euro heeft (CBS StatLine, 2024c). In 2023 had de 10 procent meest vermogende huishoudens 56 procent van het totale vermogen in handen (CBS, 2024c).

2) De mediaan is de middelste waarde van een verdeling van cijfers, geordend van laag naar hoog. De helft van de populatie heeft een waarde onder de mediaan, de andere helft daarboven. Hierdoor is de mediaan minder gevoelig voor extreme waarden dan het gemiddelde.

4.1.3 Gemiddeld en mediaan vermogen per 10%- vermogensgroep, 2023*

Vermogensverschillen tussen bevolkingsgroepen en regio's

De levensfase van een huishouden, zoals de leeftijd van de hoofdkostwinner en de samenstelling van het huishouden, is sterk bepalend voor de omvang van het vermogen. Ook woningbezit speelt een rol. Huishoudens met een eigen woning hadden in 2023 een doorsnee vermogen exclusief de waarde van de eigen woning van 49,4 duizend euro. Dat is ruim 45 duizend euro meer dan dat van huishoudens met een huurwoning, hun doorsnee vermogen bedroeg 3,9 duizend euro (CBS StatLine, 2024d). Regionaal staat Bloemendaal al jaren aan kop als meest vermogende gemeente van Nederland. Huishoudens met het laagste doorsnee vermogen bevinden zich vooral in de grote steden, met Rotterdam als koploper. In de grote steden wonen relatief veel jongeren, uitkeringsontvangers en werkenden met weinig inkomen. Deze groepen hebben vaak weinig vermogen (CBS, 2024a).

Vermogensongelijkheid hoger dan inkomensongelijkheid

De vermogensongelijkheid kan ook worden uitgedrukt met behulp van de Gini-coëfficiënt. Volgens de Gini-coëfficiënt bedroeg de vermogensongelijkheid 0,723 in 2023 (CBS StatLine, 2024b). Daarmee is de vermogensongelijkheid aanmerkelijk hoger dan de inkomensongelijkheid. Wel is de vermogensongelijkheid gedaald ten opzichte van 2013, wat vooral komt door de waardestijging van woningen (zie figuur 4.1.2 voor de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt tussen 2011 en 2023).

Ruim een half miljoen mensen in armoede

In 2023 leefden 540 duizend mensen in Nederland onder de armoedegrens. Dat is 3,1 procent van de bevolking. De armoedegrens, die volgens een nieuwe methode is samengesteld door het CBS in samenwerking met het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)

en het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud), is gebaseerd op zowel het inkomen als het vermogen van huishoudens. Volgens deze nieuwe methode waren er iets minder dan 1,2 miljoen mensen bijna arm: het inkomen lag tot 25 procent boven de armoedegrens en het vermogen eronder (CBS, 2024d). In 2023 gaf 9 procent van de huishoudens aan (zeer) moeilijk rond te kunnen komen (CBS StatLine, 2024e).

4.2 Opvattingen over ongelijke kansen op het gebied van materiële welvaart

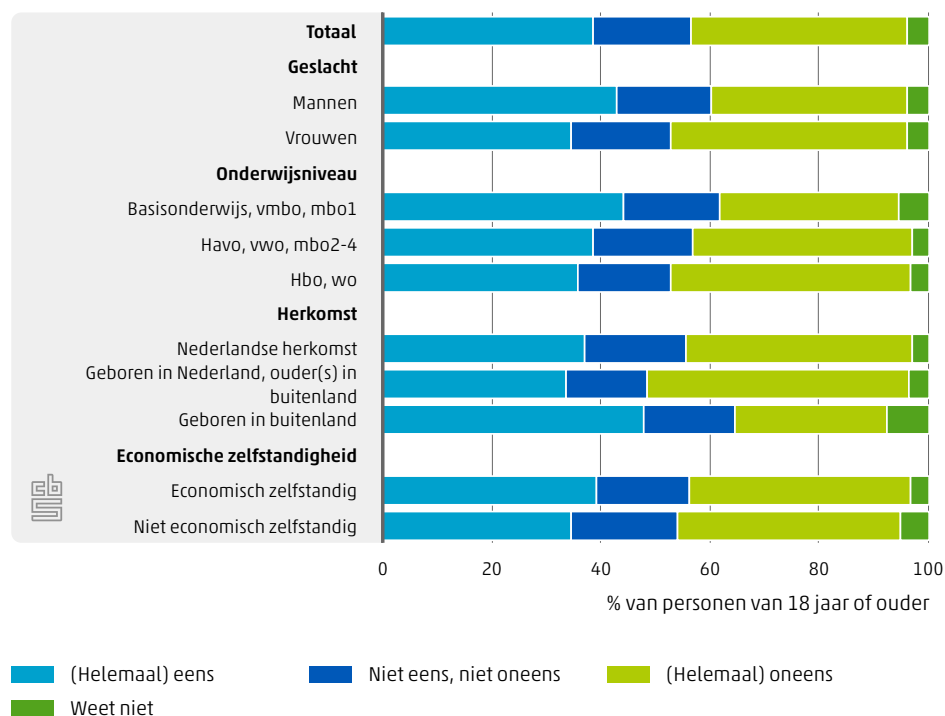
4 op de 10 mensen vinden dat iedereen in Nederland de kans heeft om financieel rond te komen

Van de volwassen bevolking vindt 39 procent dat iedereen in Nederland de kans heeft om financieel rond te komen. Een ongeveer even groot deel van de bevolking, namelijk 40 procent, vindt niet dat iedereen deze kans heeft.

Mannen vinden met 43 procent vaker dat iedereen de kans heeft om financieel rond te komen dan vrouwen (35 procent). Mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma (44 procent) vinden dit ook vaker dan mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma (39 procent) en hbo'ers en universitair geschoolden (36 procent), en mensen die in het buitenland zijn geboren (48 procent) vaker dan mensen die in Nederland zijn geboren (ongeveer 35 procent). De welvaart van het huishouden speelt geen rol bij de opvatting hierover, maar economische zelfstandigheid³⁾ – het zelf verdienen van ten minste het bijstandsniveau – wel. Mensen die economisch zelfstandig zijn (39 procent) vinden namelijk vaker dat iedereen in Nederland de kans heeft om financieel rond te komen dan mensen die niet economisch zelfstandig zijn (35 procent).

³⁾ In 2023 was 76 procent van de mensen die geen onderwijs volgen en die tussen de 15 jaar en de AOW-leeftijd zijn economisch zelfstandig, 83 procent van de mannen en 70 procent van de vrouwen (CBS StatLine, 2024f).

4.2.1 Iedereen in Nederland heeft de kans om financieel rond te komen, 2024

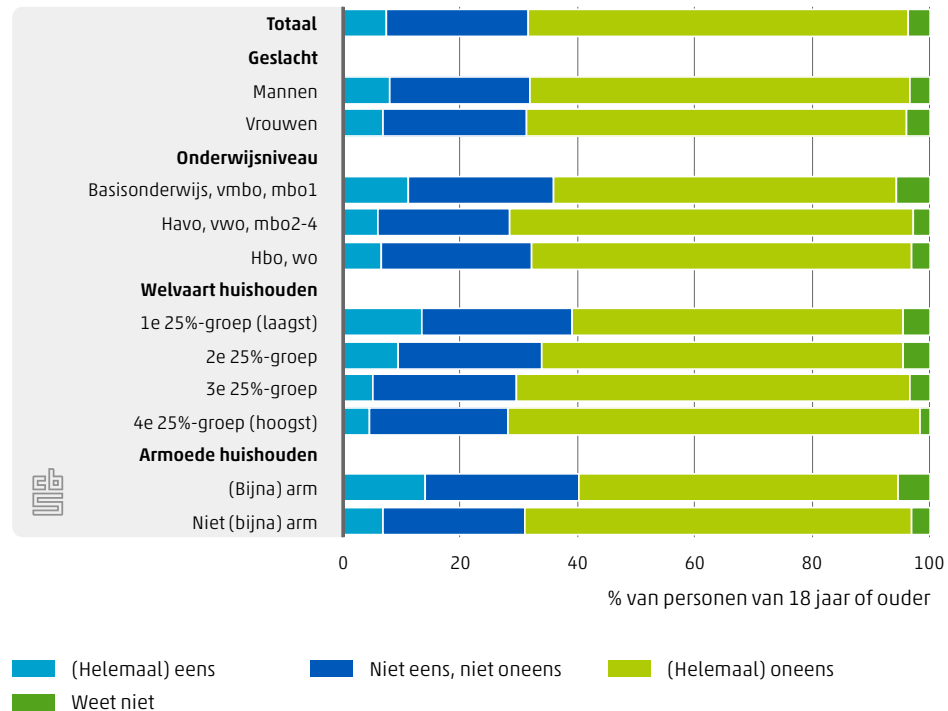

Meerderheid denkt dat mensen armoede kunnen ontstijgen

Minder dan 1 op de 10 mensen (8 procent) denkt dat wie in Nederland in een arm gezin geboren wordt, altijd arm zal blijven. Een veel groter deel van de bevolking (65 procent) denkt dat mensen armoede kunnen ontstijgen. In de praktijk blijkt dat ruim 9 van de 10 kinderen in een gezin met een laag inkomen 25 jaar later een hoger inkomen hadden (CBS, 2023).

Mannen en vrouwen verschillen niet van mening over of mensen armoede kunnen ontstijgen. Mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma zijn met 11 procent relatief vaak van mening dat mensen die in een arm gezin geboren worden, altijd arm zullen blijven. Van de mensen met een ander onderwijsniveau is dat ongeveer 6 procent. Ook denken mensen uit huishoudens met een lage welvaart (13 procent) dit vaker dan mensen uit huishoudens met een hoge welvaart (5 procent). Dit geldt eveneens voor mensen uit (bijna) arme huishoudens (14 procent) ten opzichte van mensen uit huishoudens die niet (bijna) arm zijn (7 procent).

4.2.2 Wie in Nederland in een arm gezin geboren wordt, zal altijd arm blijven, 2024

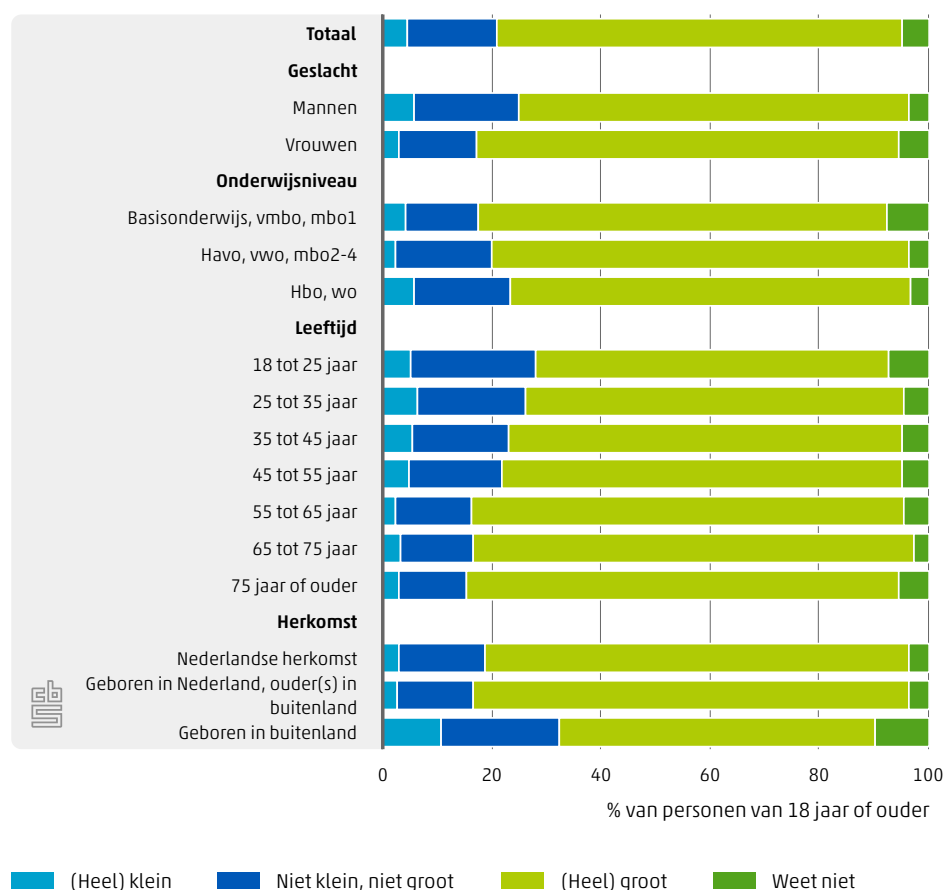
4.3 Opvattingen over de verschillen tussen arm en rijk

Meeste mensen vinden de verschillen tussen arm en rijk groot

Van de volwassen bevolking vindt 74 procent de verschillen tussen arm en rijk in Nederland (heel) groot. Een veel kleiner deel van de bevolking (4 procent) vindt de verschillen tussen arm en rijk juist (heel) klein. Verder vindt 17 procent de verschillen niet groot, maar ook niet klein en zegt 5 procent het niet te weten.

De verschillen tussen arm en rijk worden vaker als (heel) groot beschouwd door vrouwen (77 procent) dan door mannen (71 procent). Ook leeftijd maakt verschil. Het percentage dat de verschillen tussen arm en rijk (heel) groot vindt loopt uiteen van 65 procent bij de 18- tot 25-jarigen tot ongeveer 80 procent bij de 55-plussers. Van de mensen die in Nederland zijn geboren vindt ook ongeveer 80 procent dit, ongeacht waar hun ouders zijn geboren. Mensen die in het buitenland zijn geboren vinden dit met 58 procent minder vaak. Van hen vindt 11 procent deze verschillen juist (heel) klein. Onderwijsniveau en de welvaart van het huishouden spelen vrijwel geen rol bij de opvattingen hierover (zie [tabel 4P.2](#)).

4.3.1 Opvattingen over verschillen tussen arm en rijk in Nederland, 2024

Drie kwart denkt dat de verschillen tussen arm en rijk groter zijn geworden ...

Van de bevolking denkt 76 procent dat de verschillen tussen arm en rijk in Nederland in de afgelopen tien jaar (veel) groter zijn geworden. In de praktijk veranderden de inkomensverschillen weinig en namen de vermogensverschillen af (zie paragraaf 4.1). Een minderheid van 4 procent denkt juist dat deze verschillen (veel) kleiner zijn geworden. Tien procent ziet geen verandering en een vergelijkbaar deel weet het niet.

Mannen en vrouwen hebben een vergelijkbaar beeld van de ontwikkeling van de verschillen tussen arm en rijk. Van de mensen in de leeftijd van 45 tot 65 jaar denkt ruim 80 procent dat de verschillen tussen arm en rijk (veel) groter zijn geworden. Dit percentage is het laagst bij de 18- tot 25-jarigen (69 procent). Een relatief groot deel van hen weet ook niet hoe de verschillen tussen arm en rijk zich hebben ontwikkeld. Ook mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma, mensen die in het buitenland zijn geboren en mensen uit huishoudens met een lage welvaart denken minder vaak dat de verschillen (veel) groter zijn geworden (zie [tabel 4P.2](#)). Deze groepen zeggen ook iets vaker het niet te weten.

... en vindt dat de verschillen tussen arm en rijk kleiner moeten worden

Ook ongeveer drie kwart van de bevolking (74 procent) vindt dat de verschillen tussen arm en rijk in Nederland kleiner moeten worden. Daarentegen vindt 11 procent dit juist niet en 14 procent zegt het niet te weten.

Mannen zijn met 70 procent minder vaak van mening dat de verschillen kleiner moeten worden dan vrouwen (78 procent), en jongeren en hbo'ers en universitair geschoolden delen deze mening minder vaak dan ouderen en anders geschoolden (zie [tabel 4P.2](#)). Ook herkomst speelt een rol. Van de mensen die in het buitenland zijn geboren vindt 66 procent dat de verschillen tussen arm en rijk kleiner moeten worden. Dit aandeel is lager dan bij mensen met een Nederlandse herkomst (75 procent) en mensen die in Nederland zijn geboren maar hun ouder(s) niet (81 procent). En ook welvaart is van belang. Mensen uit huishoudens met een hoge welvaart vinden met 67 procent het minst vaak dat de verschillen tussen arm en rijk kleiner moeten worden.

4.4 Literatuur

CBS (2023). [Meeste mensen ontstijgen armoederisico van hun ouders](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2024a). [Materiële welvaart in Nederland](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2024b). [Integratie en samenleven](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2024c). [56 procent vermogen in handen van 10 procent huishoudens](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2024d). [Nieuwe meetmethode CBS, SCP en Nibud brengt armoede scherper in beeld](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2025). [Parade van Pen: de inkomensverdeling in 2023](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024a). [Inkomen van huishoudens; inkomensklassen, huishoudenskenmerken](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024b). [Ongelijkheid in inkomen en vermogen; huishoudens](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024c). [Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, vermogensklassen](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024d). [Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, vermogensbestanddelen](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024e). [Inkomensbeoordeling en financiële problemen; huishoudens](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024f). [Welvaart van personen; kerncijfers](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

Europese Commissie (2017). [Thematische factsheet Europees semester: Aanpak van ongelijkheden](#). Europese Commissie, Brussel.

Onderwijsraad (2021). [Publiek karakter voorop](#). Onderwijsraad, Den Haag.

Zumbuehl, M. en R. Dillingh (2020). [Ongelijkheid van het jonge kind](#). Centraal Planbureau, Den Haag.

5 Ongelijke kansen op de woningmarkt

Op de huidige woningmarkt is het voor veel mensen moeilijk om een betaalbare en geschikte woning te vinden. Dat heeft grote gevolgen voor burgers, vooral jongeren (Den Draak, 2024; Nederlands Jeugdinstituut, 2025). Bovendien bestaan er verschillen op de woningmarkt tussen diverse bevolkingsgroepen, die op kansenongelijkheid duiden. Zo hebben kinderen van rijke ouders vaker een koopwoning, die meestal groter is dan de woning van leeftijdsgenoten van minder rijke ouders (Dekker et al., 2023). Om kansenongelijkheid op de woningmarkt niet in de hand te werken, werd de jubelton – een schenkingsvrijstelling van ruim 100 duizend euro voor het kopen of verbeteren van een eigen woning – in 2023 verlaagd en in 2024 afgeschaft. Maar ook zonder jubelton doen nakomelingen van rijke ouders het beter op de woningmarkt en speelt het vermogen van ouders nog steeds een grote rol (Frijters, 2023; ING, 2025).

Ook op de markt voor huurwoningen zijn er indicaties voor kansenongelijkheid. Onderzoek door Britt et al. (2023) toont aan dat woningzoekenden met een niet-Nederlands klinkende naam minder kans hebben om uitgenodigd te worden voor de bezichtiging van een huurwoning dan woningzoekenden met een Nederlands klinkende naam. Met name buiten de vier grootste steden van Nederland is dit het geval. Ook is een deel van de verhuurbemiddelaars bereid om mee te werken aan discriminerende verzoeken van verhuurders (Britt et al., 2023). De overheid begeleidt en ondersteunt kwetsbare groepen die minder kans hebben op het vinden van een geschikte woning, zoals statushouders en dak- en thuislozen, waarmee zij ongelijkheid op de woningmarkt tegengaat. Deze groepen krijgen vaak voorrang op een sociale huurwoning. In 2022 ging 7 procent van de vrijgekomen corporatiewoningen naar statushouders (CBS, 2025a).

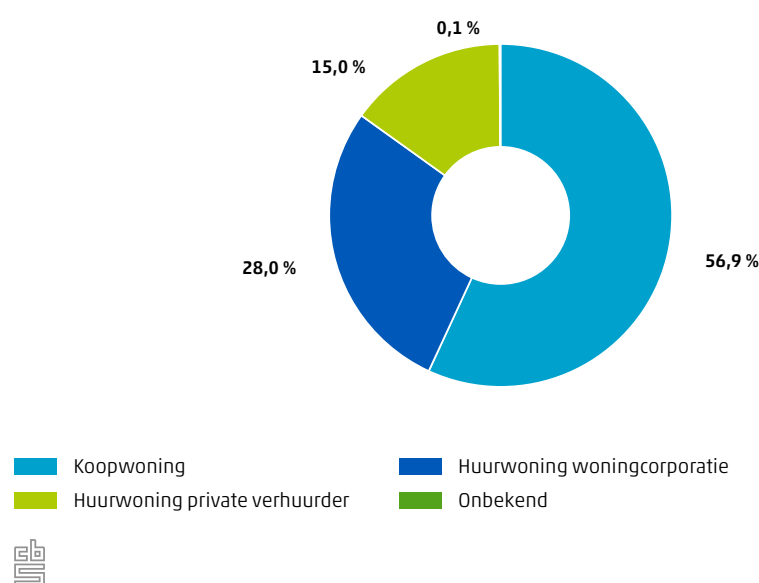
In dit hoofdstuk staat kansenongelijkheid op de woningmarkt centraal. In paragraaf 5.1 worden diverse cijfers over verschillen op de woningmarkt gepresenteerd. Vervolgens wordt in paragraaf 5.2 beschreven hoe volwassenen tegen kansenongelijkheid op de woningmarkt aankijken. Denken ze dat iedereen in Nederland gelijke kansen op de woningmarkt krijgt? En wie zouden er voorrang moeten krijgen bij het krijgen van een huurwoning? Ten slotte worden in paragraaf 5.3 de ervaringen van volwassenen beschreven. Hebben ze bijvoorbeeld het gevoel dat ze minder kans hebben op het vinden van een huurwoning dan anderen? En zijn ze financieel in staat om een woning te kopen of te huren die voldoet aan hun woonwensen? De cijfers in paragrafen 5.2 en 5.3 komen uit het onderzoek Belevingen. In de tabellenset staan alle cijfers uitgesplitst naar persoons- en regionale kenmerken.

5.1 Verschillen op de woningmarkt

Hoogste inkomens hebben het vaakst een koopwoning

In 2022 had 57 procent van de huishoudens met een woning in voorraad een koopwoning, 28 procent een huurwoning van een woningcorporatie en 15 procent een huurwoning van een private verhuurder (CBS StatLine, 2024a). Vooral huishoudens met een gestandaardiseerd inkomen in de hoogste decielgroep hadden vaak een eigen woning, namelijk in meer dan 90 procent van de gevallen. Ter vergelijking, in de laagste decielgroep had iets meer dan 10 procent van de huishoudens een eigen woning (CBS StatLine, 2024b).

5.1.1 Woningbezit van particuliere huishoudens, 2022 ¹⁾

¹⁾ Het gaat om particuliere huishoudens met een woning in voorraad.

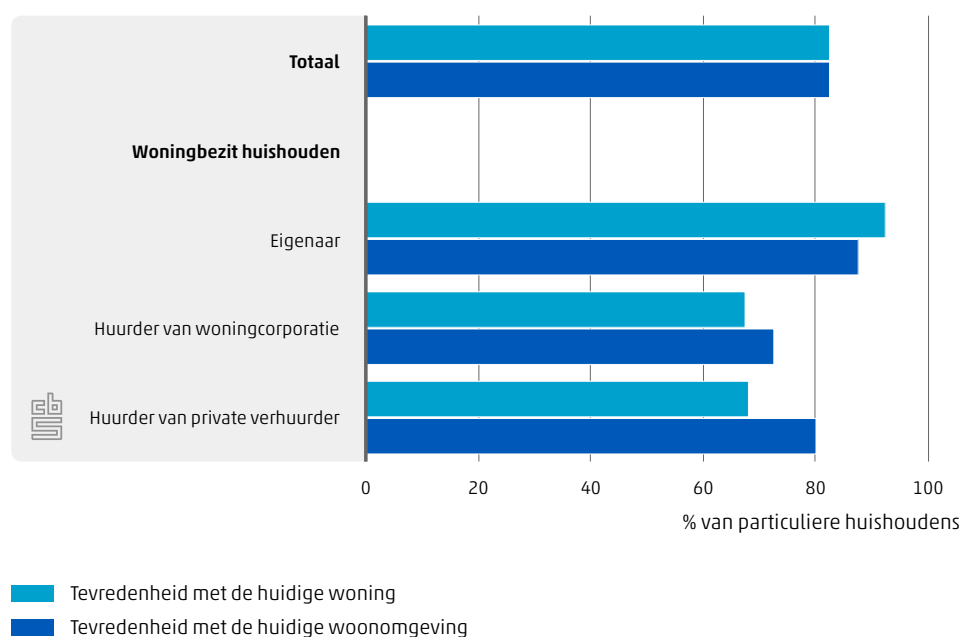
Eigenaren hebben in verhouding lage woonlasten

Eigenaren hebben gemiddeld een lagere woonquote – de totale woonlasten als percentage van het besteedbaar inkomen – dan huurders. Huurders van een private verhuurder hadden in 2022 met 34 procent de hoogste gemiddelde woonquote, gevolgd door huurders van een woningcorporatie (25 procent) en eigenaren (19 procent). Jonge alleenwonende huurders hadden in 2022 de hoogste woonquote, maar ook oudere huurders die alleen wonen hadden een relatief hoge woonquote (CBS, 2024; CBS StatLine, 2024c).

Tevredenheid met de woning en de woonomgeving lager onder huurders

Ook de tevredenheid met de huidige woning verschilt sterk naar woningbezit. In 2024 waren eigenaren met 93 procent het vaakst (zeer) tevreden met de huidige woning. Huurders waren daarentegen met 68 procent een stuk minder vaak (zeer) tevreden. Het verschil tussen huurders van een woningcorporatie en huurders van een private verhuurder was daarbij verwaarloosbaar. Voor de tevredenheid met de huidige woonomgeving was in 2024 tussen eigenaren en huurders een vergelijkbaar verband te zien, maar waren huurders van een private verhuurder wel vaker (zeer) tevreden dan huurders van een woningcorporatie (CBS StatLine, 2025).

5.1.2 Woontevredenheid van particuliere huishoudens, 2024

Groeiende groep jongvolwassen thuiswonenden

In 2024 zeiden bijna 1,4 miljoen mensen dat ze wel wilden verhuizen, maar geen woning konden vinden. Vooral jongeren die bij hun ouders wonen (26 procent), alleenwonenden onder de 40 jaar (14 procent) en alleenstaande ouders (13 procent) gaven aan wel te willen verhuizen, maar dit niet te kunnen. Hoewel on vervulde verhuishwensen in 2021 nog vooral speelden in de Randstad, met name in Noord-Holland en Utrecht, komen die sindsdien ook buiten de Randstad meer voor (CBS, 2025b). Het aandeel 18- tot 30-jarigen dat nog bij hun ouders woont is in de afgelopen jaren dan ook toegenomen, van bijna 40 procent in 2003 naar bijna 46 procent in 2023 (CBS, 2023). Mogelijke obstakels voor jongvolwassenen om uit huis te gaan zijn daarbij hogere woonkosten, minder beschikbare huurwoningen en hogere schulden onder studenten (Van den Berg et al., 2023).

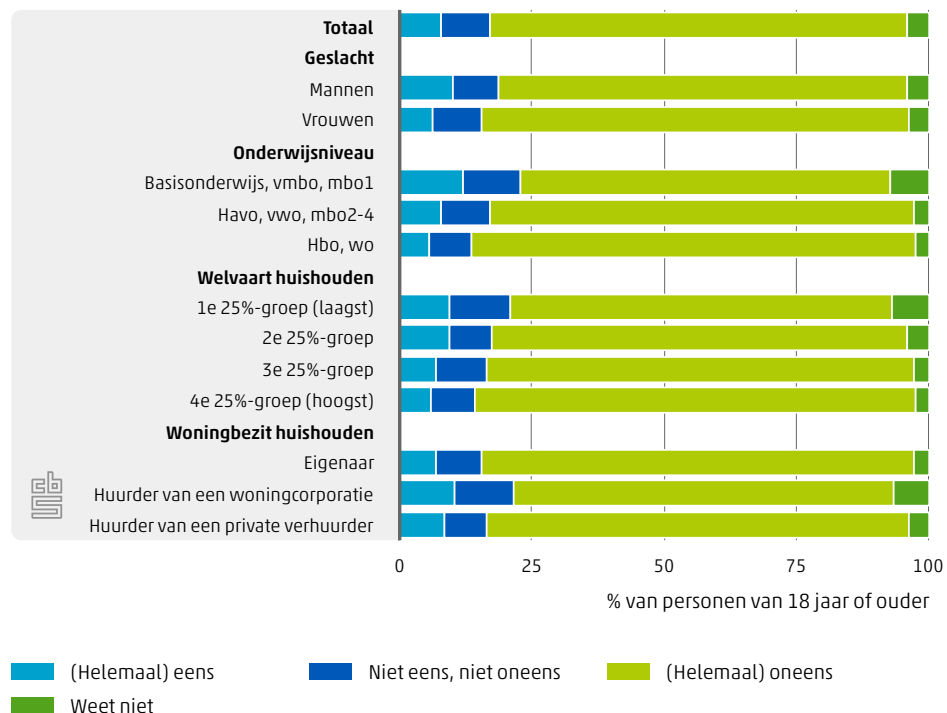
5.2 Opvattingen over ongelijke kansen op de woningmarkt

Bijna 8 op de 10 mensen zien kansenongelijkheid op de woningmarkt

Van de volwassen bevolking vindt 79 procent niet dat iedereen in Nederland gelijke kansen op de woningmarkt krijgt. Een veel kleiner deel van de bevolking (8 procent) vindt dat deze kansen wel voor iedereen gelijk zijn. De rest heeft een neutraal standpunt (9 procent) of weet het niet (4 procent).

Vrouwen vinden vaker dat niet iedereen gelijke kansen op de woningmarkt krijgt dan mannen (81 tegen 77 procent). Naar leeftijd is er vrijwel geen verschil. Onderwijsniveau is wel van belang. Hbo'ers en universitair geschoolden (84 procent) en mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma (80 procent) vinden vaker dat de kansen op de woningmarkt ongelijk zijn dan mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma (70 procent). Tevens vinden mensen uit huishoudens met een hoge welvaart (83 procent) dit vaker dan mensen uit huishoudens met een lage welvaart (72 procent), en eigenaren (82 procent) en huurders van een private verhuurder (80 procent) vaker dan huurders van een woningcorporatie (72 procent). Dit hangt samen met het feit dat de welvaart van eigenaren en huurders van een private verhuurder hoger is dan die van huurders van een woningcorporatie. Mensen geboren in het buitenland zien juist relatief weinig kansenongelijkheid op de woningmarkt (zie tabel 5P.1). Er zijn weinig regionale verschillen in de opvatting over ongelijke kansen op de woningmarkt (zie tabel 5R.1)

5.2.1 Iedereen in Nederland krijgt gelijke kansen op de woningmarkt, 2024

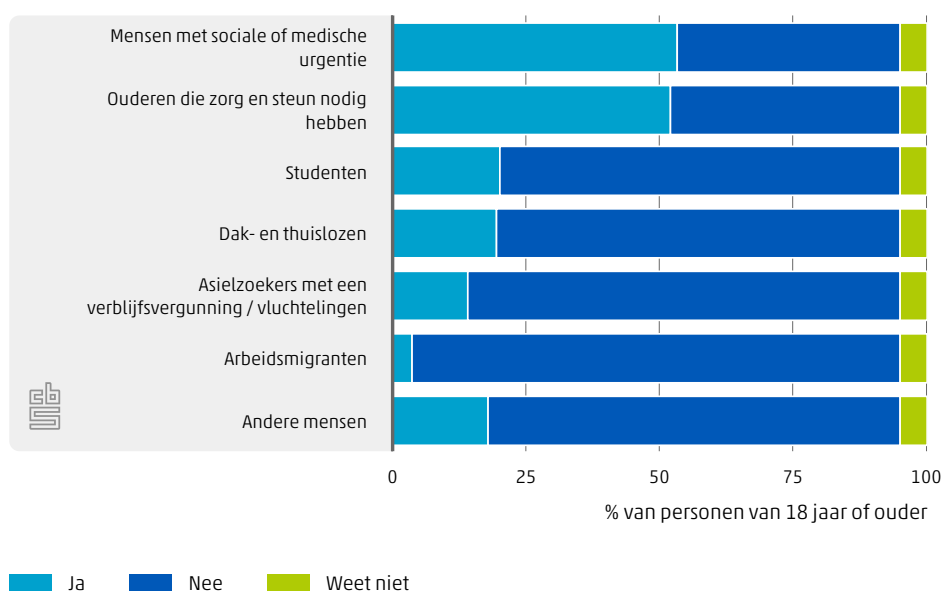

Steun voor voorrang voor ouderen en mensen met sociale of medische urgentie

De [Huisvestingswet 2014](#) bepaalt dat gemeenten regels mogen opstellen over de toewijzing van huurwoningen en de urgentievolgorde voor woningzoekenden in de eigen gemeente. Wie zouden er volgens de volwassen bevolking voorrang moeten krijgen bij het krijgen van een woning? In het onderzoek Belevingen 2024 konden mensen maximaal drie groepen noemen.

Bijna 1 op de 5 mensen (18 procent) vindt dat niemand voorrang zou moeten krijgen bij het krijgen van een woning. Mensen met sociale of medische urgentie en ouderen die zorg en steun nodig hebben komen volgens respectievelijk 54 procent en 52 procent van de bevolking het vaakst in aanmerking voor voorrang op de woningmarkt. Arbeidsmigranten worden daarentegen – van de genoemde groepen – met 4 procent het minst vaak genoemd als een groep die voorrang zou moeten krijgen. 18 procent vindt dat (ook) andere mensen voorrang zouden moeten krijgen bij het krijgen van een woning. Groepen die dan vaak genoemd worden zijn thuiswonende jongeren, alleenstaande ouders en mensen met bepaalde beroepen, zoals leraren, verpleegkundigen en politieagenten.

5.2.2 Opvattingen over wie voorrang moet krijgen bij het krijgen van een woning¹⁾, 2024

¹⁾ Respondenten konden maximaal 3 groepen kiezen.

Welke groepen voorrang zouden moeten krijgen bij het krijgen van een woning verschilt tussen bevolkingsgroepen. Mensen gunnen vooral voorrang aan groepen die dicht bij henzelf staan. Enkele voorbeelden: 20 procent van de mensen die in het buitenland zijn geboren vindt dat asielzoekers met een verblijfsvergunning voorrang zouden moeten krijgen tegen ongeveer 10 procent van de mensen die in Nederland zijn geboren. Wat betreft ouderen die zorg en steun nodig hebben vindt ongeveer 63 procent van de 65-plussers dat deze groep voorrang zou moeten krijgen bij het krijgen van een woning tegen 36 procent van de 18- tot 25-jarigen. Ook zijn ouderen meer solidair met mensen met sociale of medische urgentie, zoals mensen in een rolstoel of met een beperking. In het geval van

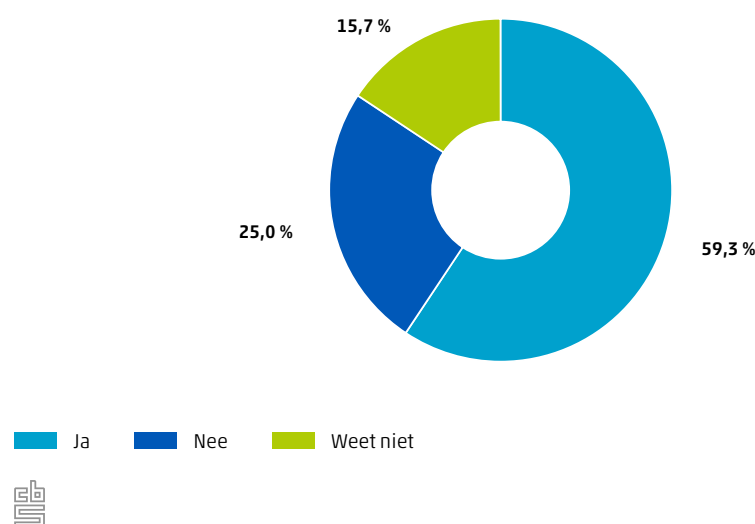
studenten is het omgekeerde beeld zichtbaar: 41 procent van de 18- tot 25-jarigen vindt dat zij voorrang verdienen tegen ongeveer 14 procent van de 65-plussers.

5.3 Ervaringen met ongelijke kansen op de woningmarkt

Bijna 6 op de 10 mensen op zoek naar een huurwoning voelen zich benadeeld

Van de mensen die op zoek zijn naar een huurwoning heeft 59 procent het gevoel dat ze minder kans hebben op het vinden van een huurwoning dan anderen. Een kwart heeft dit gevoel niet en de rest zegt het niet te weten. Het is niet mogelijk om deze uitkomsten verder te detailleren naar bevolkingsgroepen vanwege het geringe aantal mensen in het onderzoek. Belevingen die aangeven op zoek te zijn naar een huurwoning.

5.3.1 Minder kans op het vinden van een huurwoning dan anderen, 2024 ¹⁾

¹⁾ Het gaat om mensen van 18 jaar of ouder die op zoek zijn naar een nieuwe huurwoning.

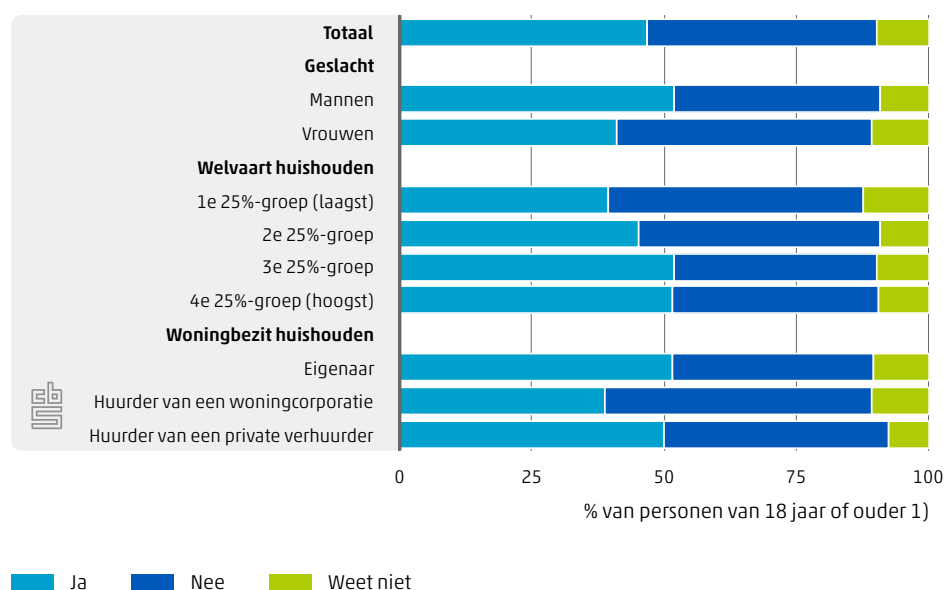
Minderheid woningzoekenden zegt genoeg geld te hebben voor een passende woning

Van alle mensen die op zoek zijn naar een nieuwe woning denkt 47 procent dat ze financieel in staat zijn om een woning te kopen of huren die voldoet aan hun woonwensen. Een iets kleiner deel (43 procent) denkt niet dat ze hiertoe in staat zijn en de rest zegt het niet te weten.

Mannen denken met 52 procent vaker dat dit lukt dan vrouwen (41 procent). Er bestaan geen verschillen naar onderwijsniveau, maar leeftijd speelt wel een belangrijke rol. Mensen van 35 jaar of ouder denken met ongeveer 55 procent een stuk vaker dat ze financieel in staat

zijn om zo'n woning te vinden dan jongeren (18 tot 25 jaar: 32 procent; 25 tot 35 jaar: 40 procent). Vooral onder mensen die bij hun ouders/verzorgers, vrienden of familie wonen is het aandeel dat dit denkt laag (28 procent). Ook welvaart speelt een rol. Mensen uit huishoudens met een hoge welvaart (52 procent) denken vaker dat ze hiertoe in staat zijn dan mensen uit huishoudens met een lage welvaart (39 procent). Ten slotte denken ook eigenaren en huurders van een private verhuurder dit vaker dan huurders van een woningcorporatie (zie [tabel 5P.2](#)). Dit hangt samen met de relatief hoge welvaart van hun huishouden.

5.3.2 Financieel in staat om een woning te vinden die voldoet aan de woonwensen, 2024

1) Het gaat om mensen die op zoek zijn naar een nieuwe woning.

Hbo'ers en universitair geschoolden vaker financieel geholpen bij kopen eerste woning

Bij 20 procent van de mensen die zeggen in een koopwoning te wonen, heeft de familie financieel geholpen met het kopen van de eerste woning. Bij mensen van 25 tot 35 jaar is dit met 36 procent het vaakst het geval. Bij 45-plussers is dit ongeveer 15 procent. Hbo'ers en universitair geschoolden zijn met 24 procent vaker financieel geholpen dan mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma (19 procent), die op hun beurt weer vaker zijn geholpen dan mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma (12 procent). Ook in stedelijke gebieden – zo ook de provincies Noord-Holland en Utrecht en de Randstad als geheel – zijn mensen relatief vaak door familie geholpen bij de financiering van hun eerste koopwoning (zie [tabel 5R.2](#)).

5.4 Literatuur

Britt, A., B. Tierolf, A. Hoogenbosch, M. Verstappen, Y. Dusault en D. Yassine (2023). [Monitor discriminatie bij woningverhuur](#). Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.

CBS (2023). [Jongvolwassenen wonen vaker bij ouders dan 20 jaar geleden](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2024). [Aandeel woonlasten in inkomen hoogst voor jonge alleenwonende huurders](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2025a). [7 procent vrijgekomen corporatiewoningen in 2022 naar statushouders](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2025b). [Ruim kwart thuiswonende jongeren wil uit huis maar kan geen woning vinden](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024a). [Particuliere huishoudens; soort woonruimte, regio, 31 december](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024b). [Inkomen van huishoudens; inkomensklassen, huishoudenskenmerken](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024c). [Woonlasten huishoudens; kenmerken huishouden, woning](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2025). [Woontevredenheid; kenmerken huishouden, woning](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

Dekker, W., M. van den Eerenbeemt en S. Frijters (2023). [Rijke ouders? Dan woon je groter en vaker in een koophuis](#). De Volkskrant, Amsterdam.

Draak, M. den (2024). [Op elkaar bouwen? Solidariteit in Nederland op het gebied van wonen](#). Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Frijters, S. (2023). [De kansenkloof op de woningmarkt](#). De Volkskrant, Amsterdam.

ING (2025). [Vermogen van ouders speelt steeds grotere rol op woningmarkt](#).

Nederlands Jeugdinstituut (2025). ['Woningnood belemmert ontwikkeling jongeren'](#). Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

Berg, L. van den, K. van Houdt en R. van Gaalen (2023). [De groeiende groep jongvolwassen thuiswonenden](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

6 Ongelijke kansen in de gezondheidszorg

Gezondheid is ongelijk verdeeld: sommige mensen worden ziek en andere niet. Verschillen in gezondheid hangen samen met vele factoren (Dahlgren en Whitehead, 1993). Iemand kan bijvoorbeeld een genetische aandoening hebben of een leeftijd waarop de kans op ziekte groter is. Dit zijn vaststaande biologische kenmerken van mensen. Ook leefstijlfactoren als roken, alcoholgebruik en voeding, spelen een rol bij gezondheidsverschillen. In tegenstelling tot biologische kenmerken is leefstijl tot op zeker hoogte beïnvloedbaar waardoor er binnen de zorg veel aandacht voor is. Maar ook sociale of fysieke omgevingsfactoren hebben invloed op de gezondheid, rechtstreeks of indirect via bijvoorbeeld leefstijl. Voorbeelden van omgevingsfactoren zijn de gewoonten van mensen in iemands leefomgeving, sociale druk van anderen, het voedselaanbod in de buurt en luchtkwaliteit van de woonomgeving.

In principe is het zorgstelsel in Nederland zodanig ingericht dat iedereen die zorg nodig heeft daartoe toegang krijgt, waarbij de kwaliteit en betaalbaarheid wordt geborgd. Iedereen die in Nederland woont of werkt is verplicht een basiszorgverzekering af te sluiten. Deze zorgverzekering dekt de meest essentiële zorg die mensen nodig hebben zoals van de huisarts en het ziekenhuis. Daarbij is er een verplicht eigen risico. Dat is het bedrag dat mensen zelf moeten betalen voordat de zorgverzekeraar de kosten vergoedt. Ziekenhuiszorg is een vorm van zorg die onder het eigen risico valt, maar dit geldt niet voor huisartsbezoeken. Verder kunnen mensen er voor kiezen om een aanvullende verzekering af te sluiten die kosten dekt van zorg die niet (volledig) in de basisverzekering zit, zoals tandheelkundige zorg of fysiotherapie.

Hoewel het zorgsysteem in Nederland gericht is op gelijke toegang tot zorg, laat onderzoek zien dat beschikbare (financiële) middelen van mensen een rol spelen in deze toegankelijkheid (Meijer, Brabers en De Jong, 2023). Daarnaast beschikken bepaalde groepen over minder gezondheidsvaardigheden dan andere. Het gaat dan om kennis en het vermogen van mensen om gezondheidsinformatie te begrijpen en gezonde keuzes te maken. Leeftijd, onderwijsniveau en herkomst zijn hierin van belang (Heijmans et al. 2024; SVG, 2024). Onderzoek laat verder zien dat behandelingen die als gouden standaard gelden minder goed werken bij vrouwen dan bij mannen, of bij bevolkingsgroepen die niet meegenomen zijn in het onderzoek (De Vries, 2023).

In dit hoofdstuk staat de kansenongelijkheid in de (toegang tot de) zorg centraal. Het spreekt voor zich dat de toegang tot en kwaliteit van de (publieke) gezondheidszorg een belangrijke rol spelen in het beschermen en verbeteren van de gezondheid van mensen. In paragraaf 6.1 wordt daarom allereerst inzicht gegeven in verschillen in gezondheid en zorggebruik tussen bevolkingsgroepen. In hoeverre de bevolking van mening is dat iedereen in Nederland een gelijke kans heeft om zorg te krijgen die nodig is, komt aan bod in paragraaf 6.2. Vervolgens wordt in paragraaf 6.3 nagegaan hoe mensen denken over hun eigen zorgkansen. Hebben zij het gevoel dat zij dezelfde kans hebben op het krijgen van goede zorg dan anderen? Hoe ervaren ze de toegang tot en de behandeling door hun huisarts? Tot slot wordt in paragraaf 6.4 bekeken in hoeverre financiële overwegingen meespelen in zorgkeuzes en wellicht resulteren in het mijden van zorg. De cijfers in paragrafen 6.2 tot en met 6.4 zijn afkomstig uit het onderzoek Belevingen. Alle cijfers uitgesplitst naar persoons- en regionale kenmerken zijn te vinden in de tabellenset.

6.1 Verschillen in gezondheid en zorggebruik

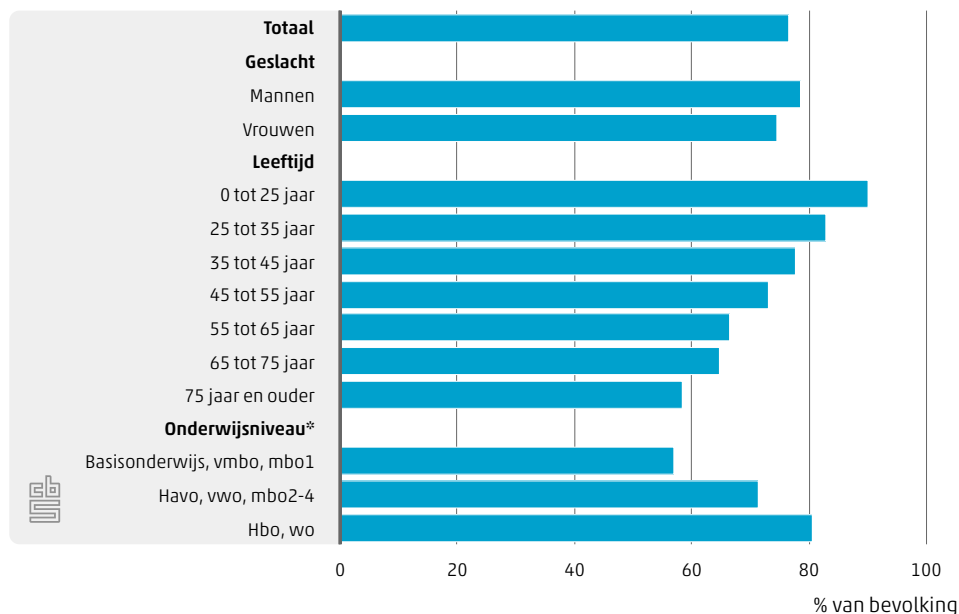
Vrouwen hebben hogere levensverwachting

De levensverwachting (bij geboorte) is de afgelopen decennia sterk toegenomen. Voor de Nederlandse bevolking lag deze in 1950 op 71 jaar, waarna deze steeg tot 82 jaar in 2023. Voor vrouwen is de verwachting 83 jaar en voor mannen 80 jaar (CBS StatLine, 2024). Hoewel vrouwen gemiddeld langer leven dan mannen, brengen ze meer jaren door in een als minder dan goed ervaren gezondheid en meer jaren met beperkingen. De gezonde levensverwachting van zowel mannen als vrouwen is hoger in hogere welvaartsgroepen (CBS, 2022).

Ervaren gezondheid neemt af met leeftijd

In 2024 ervoer het merendeel van de 18-plussers een goede of zeer goede gezondheid: 73 procent (CBS StatLine, 2025). Voor de hele bevolking was dit 77 procent. Jongeren hebben vaker een (zeer) goede gezondheid dan ouderen, en mannen vaker dan vrouwen. Daarnaast hangt de ervaren gezondheid samen met onderwijsniveau: mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma rapporteren relatief vaak een minder goede gezondheid, terwijl hbo'ers en universitair geschoolden vaker aangeven dat hun gezondheid goed is. Verder melden relatief weinig mensen die niet in Nederland geboren zijn en mensen in huishoudens met een lage welvaart dat hun gezondheid goed is.

6.1.1 Goed of zeer goed ervaren gezondheid, 2024

* Voor onderwijsniveau wordt het percentage van personen van 25 jaar of ouder weergegeven.

Verschillen in contact met huisarts en tandarts

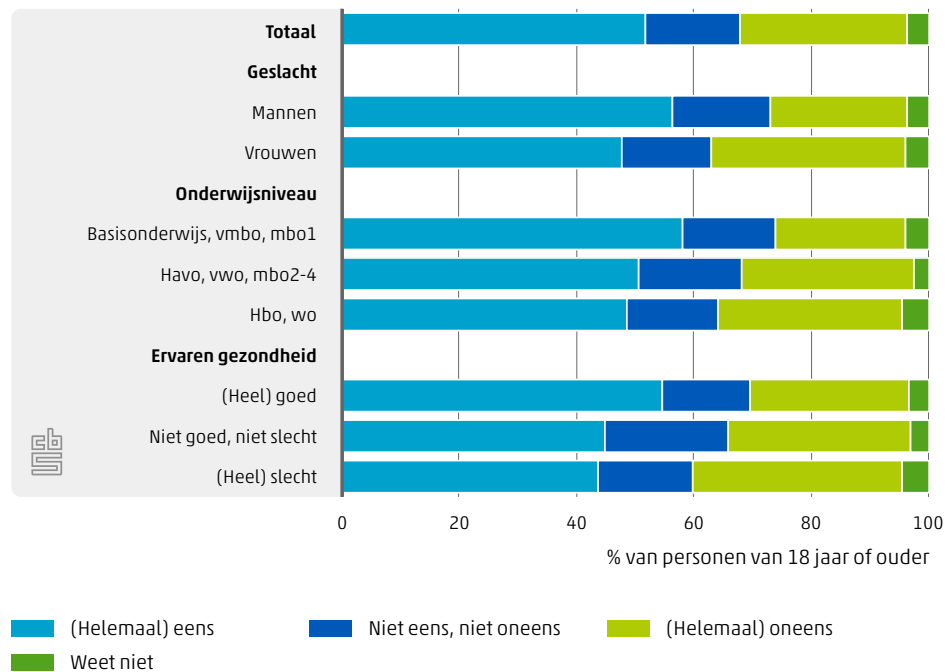
In 2024 gaven vrouwen vaker aan in de afgelopen twaalf maanden minstens één keer contact te hebben gehad met de huisarts dan mannen (72 tegen 62 procent) (CBS StatLine, 2025). Dit geldt eveneens voor de tandarts (84 tegen 80 procent). Het percentage dat de huisarts bezocht is groter onder ouderen dan onder jongeren, terwijl voor de tandarts het omgekeerde beeld zichtbaar is. Onderwijsgroepen verschilden niet in het huisartscontact. Hbo- of universitair geschoolden (88 procent) gaven wel vaker aan dat ze in de afgelopen twaalf maanden contact hebben gehad met de tandarts dan mensen met een havo-, vwo- of mbo-diploma (82 procent) en mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma (70 procent). Verder zijn de verschillen naar herkomst beperkt. Alleen is het percentage dat de tandarts heeft bezocht met 76 procent relatief laag bij de mensen die geboren zijn in het buitenland. Mensen in een huishouden met de laagste welvaart gaven vaker aan de huisarts te hebben gezocht dan mensen in een huishouden met de hoogste welvaart (71 tegen 65 procent), maar bij de tandarts kwamen ze minder vaak (73 tegen 89 procent).

6.2 Opvattingen over ongelijke kansen in de gezondheidszorg

Ruim de helft ziet gelijke zorgkansen in Nederland

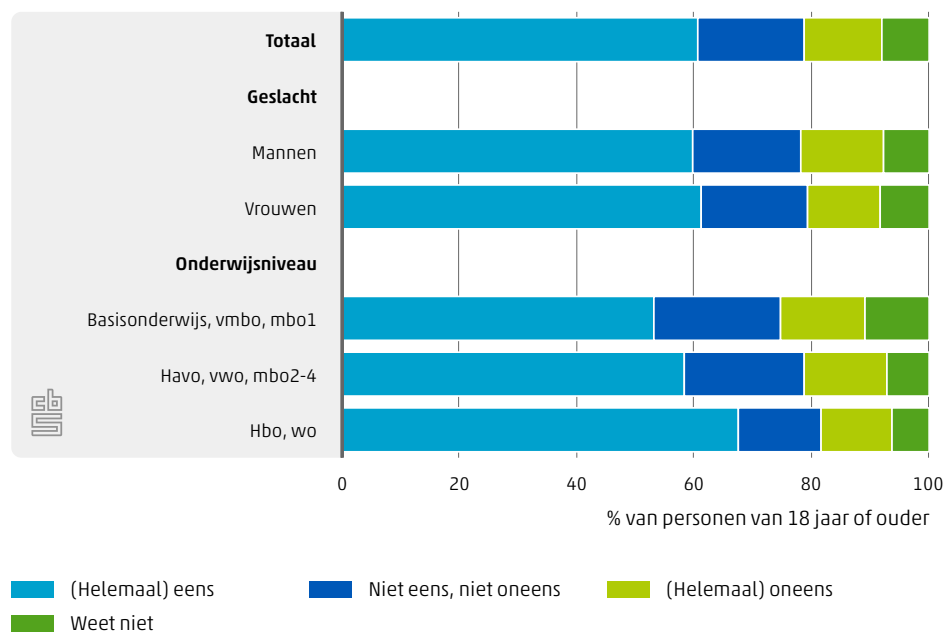
Ruim de helft van de bevolking vindt dat iedereen in Nederland een gelijke kans heeft om de zorg te krijgen die nodig is (52 procent), ruim een kwart vindt dat niet (28 procent). 16 procent is het niet eens of oneens met de stelling en 4 procent geeft aan het niet te weten. Meer mannen dan vrouwen zien gelijke kansen in de zorg (56 tegen 48 procent). Bij de leeftijdsgroepen is het percentage dat vindt dat iedereen gelijke kans heeft om de zorg te krijgen die nodig is het hoogst bij de 18- tot 25-jarigen. Daarnaast zijn er relatief veel mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma die dat vinden (58 procent). Verder zeggen mensen met een (heel) goede gezondheid vaker dat iedereen gelijke kansen heeft om de zorg te krijgen die nodig is (55 procent) dan met mensen met een minder goede gezondheid (ongeveer 44 procent). Verschillen naar herkomst en welvaart zijn beperkt (zie [tabel 6P.1](#)).

6.2.1 Iedereen in Nederland heeft gelijke kans om de zorg te krijgen die nodig is, 2024

Hoewel ruim de helft van de bevolking van mening is dat iedereen in Nederland gelijke kans heeft om de zorg te krijgen die nodig is, vindt een groter deel dat mensen die voor zichzelf opkomen betere zorg krijgen dan mensen die dat niet doen (61 procent). 13 procent vindt niet dat mondigheid leidt tot betere zorg, 18 procent reageert neutraal en 8 procent zegt het niet te weten. Vrijwel evenveel mannen als vrouwen zeggen dat mensen die voor zichzelf opkomen betere zorg krijgen dan mensen die dat niet doen. Ook naar leeftijd zijn de verschillen beperkt (zie [tabel 6P.1](#)). Wel vinden hbo'ers en universitair geschoolden met 68 procent vaker dan mensen met een ander onderwijsniveau dat mondigheid leidt tot betere zorg.

6.2.2 Mensen die voor zichzelf opkomen krijgen betere zorg dan mensen die dit niet doen, 2024

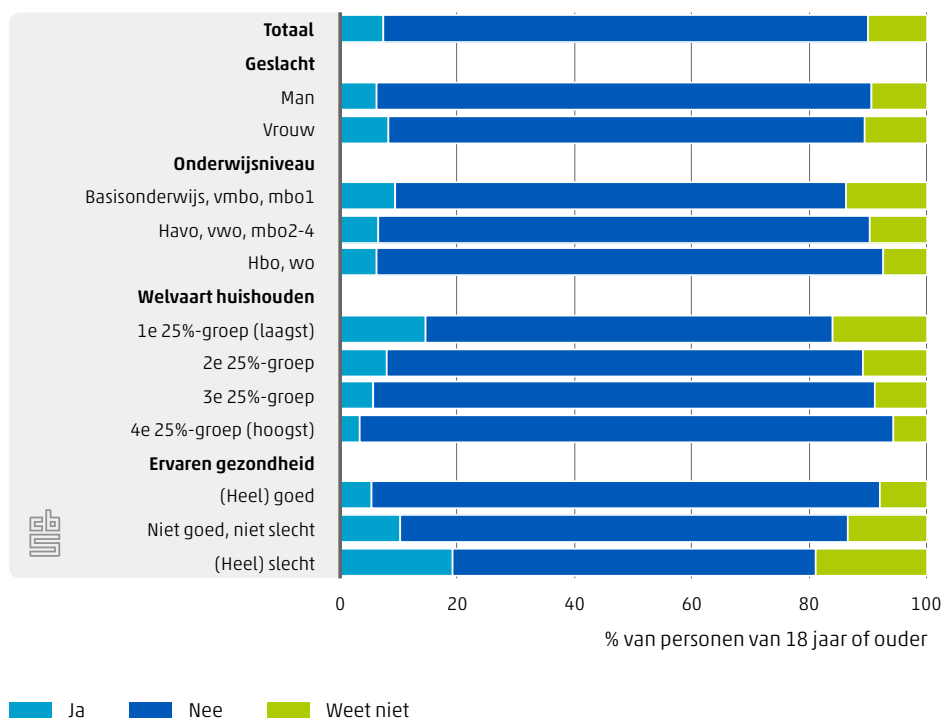

6.3 Ervaringen met ongelijke kansen in de gezondheidszorg

Van de volwassen bevolking heeft 7 procent het gevoel dat zij minder kans hebben op het krijgen van goede zorg dan anderen. Een ruime meerderheid van 83 procent geeft aan dit gevoel niet te hebben en 10 procent weet het niet. In sommige groepen is het aandeel dat het gevoel heeft minder kans te hebben op goede zorg dan anderen groter dan in andere. Zo geven vrouwen dit vaker aan dan mannen (9 tegen 6 procent), en komt het bij 75-plussers minder vaak voor (3 procent) dan bij andere leeftijdsgroepen. Welvaart maakt duidelijk verschil: het percentage dat het gevoel heeft minder kans te krijgen op goede zorg is ruim 4 keer zo groot bij mensen in huishoudens met de laagste welvaart (15 procent) dan bij mensen in huishoudens met de hoogste welvaart (3 procent). Bij mensen die met hun huishouden (bijna) in armoede leven gaat het om 17 procent.

Onder mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma denkt 9 procent minder kans op goede zorg te hebben dan anderen, wat meer is dan de 6 procent in de groep mensen met een hbo- of wo-diploma. Hierin speelt mee dat het welvaartsniveau bij de laatste groep doorgaans hoger is. Mensen met een herkomst buiten Nederland hebben bijna dubbel zo vaak het gevoel minder kans op goede zorg te hebben dan met mensen met een Nederlandse herkomst (ongeveer 11 tegen 6 procent) (zie [tabel 6P.2](#)). Ook hierin speelt mee dat de welvaart in deze groepen niet gelijk verdeeld is. Verder is de ervaren gezondheid van belang. Van de mensen met een (heel) slechte gezondheid heeft 19 procent het gevoel minder kans te krijgen op goede zorg dan anderen. Bij mensen die gezond zijn ligt dit percentage met 5 procent duidelijk lager.

6.3.1 Gevoel minder kans te hebben op goede zorg dan anderen, 2024

Meerderheid bevolking kan snel bij huisarts terecht en voelt zich serieus genomen

De huisarts neemt in het Nederlandse zorgsysteem een centrale positie in. Het is het eerste aanspreekpunt voor iedereen met vragen of problemen over lichamelijke en psychische gezondheid, en fungeert als poortwachter voor de gespecialiseerde zorg. Gelijke toegang en behandeling zijn hierbij van belang. Van de volwassen bevolking zegt 78 procent meestal snel bij de huisarts terecht te kunnen als men dit wil, en 84 procent voelt zich serieus genomen door de eigen huisarts. 93 procent geeft aan meestal goed te begrijpen wat de huisarts hen vertelt.

Vrouwen en jongeren voelen zich wat minder vaak serieus genomen door huisarts

Mannen zeggen vaker snel bij de huisarts terecht te kunnen dan vrouwen (80 tegen 76 procent) en ook zeggen ze vaker dat ze zich serieus genomen voelen door hun huisarts (86 tegen 82 procent). Het percentage dat zegt te begrijpen wat de huisarts vertelt verschilt niet tussen beide. Ook zijn er verschillen naar leeftijd, vooral als het gaat om het percentage dat zich serieus genomen voelt door de huisarts (zie [tabel 6P.2](#)). Jongeren hebben dit gevoel duidelijk minder vaak; ongeveer 75 procent van de 18- tot 35-jarigen geeft dit aan tegen ongeveer 92 procent van de 65-plussers. Ook zeggen jongeren wat minder vaak dat ze begrijpen wat de huisarts hen vertelt.

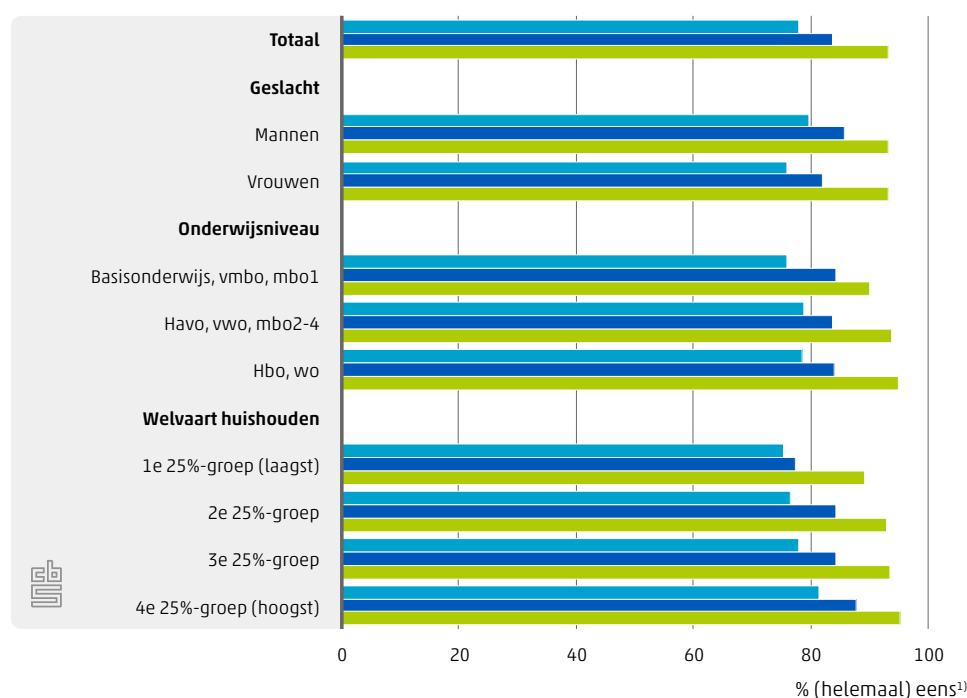
Mensen geboren in het buitenland begrijpen wat minder vaak wat huisarts vertelt

De verschillen tussen onderwijsgroepen in de ervaren toegang tot en behandeling door huisartsen zijn gering. Alleen zeggen hbo- en universitair geschoolden (95 procent) wat vaker dan mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma (90 procent) dat ze meestal goed begrijpen wat hun huisarts hen vertelt. Tussen herkomstgroepen zijn er meer verschillen. Mensen met de Nederlandse herkomst zijn doorgaans het meest te spreken over de snelheid waarmee ze bij hun huisarts terecht kunnen (81 procent), over de mate waarin zij serieus worden genomen (87 procent) en de begrijpbaarheid van hetgeen hun huisarts vertelt (95 procent). Mensen die geboren zijn in het buitenland vinden het minst vaak dat ze snel bij hun huisarts terecht kunnen (68 procent) en zeggen het minst vaak te begrijpen wat hun huisarts hen vertelt (88 procent).

Ook mensen die hun gezondheid goed vinden, zijn doorgaans positief over de toegang tot en behandeling door hun huisarts (zie [tabel 6P.2](#)). Dit geldt minder voor mensen met een slechtere gezondheid.

Verder verschillen de ervaringen tussen welvaartsgroepen (zie [tabel 6P.2](#)). Zo geeft 82 procent van de mensen in een huishouden met de hoogste welvaart aan dat zij meestal snel bij hun huisarts terecht kunnen als dat nodig is. Van de mensen in de lagere welvaartsgroepen is dat ongeveer driekwart. Mensen in de laagste welvaartsgroep begrijpen met 89 procent het minst vaak wat hun huisarts vertelt en voelen zich met 77 procent ook het minst vaak serieus genomen door hun huisarts.

6.3.2 Ervaringen huisartszorg, 2024

Als ik naar de huisarts wil, dan kan ik daar meestal snel terecht.

Mijn huisarts neemt mij serieus.

Ik begrijp meestal goed wat mijn huisarts vertelt.

¹⁾ Het betreft personen van 18 jaar of ouder

Stedelingen kunnen minder snel bij huisarts terecht

Ook regionale kenmerken zijn van belang voor de opvattingen over de toegang tot en behandeling door de eigen huisarts (zie [tabel 6R.2](#)). Van de mensen die in een niet-stedelijke of weinig stedelijke gemeente wonen zegt 82 procent meestal snel bij de huisarts terecht te kunnen. Dit percentage ligt lager bij mensen woonachtig in een zeer sterk (73 procent) of sterk stedelijke gemeente (77 procent). Ook voelen zij zich minder vaak gehoord door hun huisarts. De mate waarin mensen begrijpen wat hun huisarts vertelt verschilt niet tussen stedelingen en plattelandsbewoners.

Verder blijkt de groep die aangeeft snel bij de huisarts terecht te kunnen relatief klein in Flevoland (65 procent). Dit geldt eveneens voor de grensregio's Zeeuws-Vlaanderen (68 procent), Parkstad Limburg (67 procent) en Noord-Limburg (66 procent). Wat betreft het percentage dat zich serieus genomen voelt door de huisarts en het percentage dat begrijpt wat de huisarts vertelt zijn er geen verschillen tussen provincies.

6.4 Financiële overwegingen en zorgkeuzes

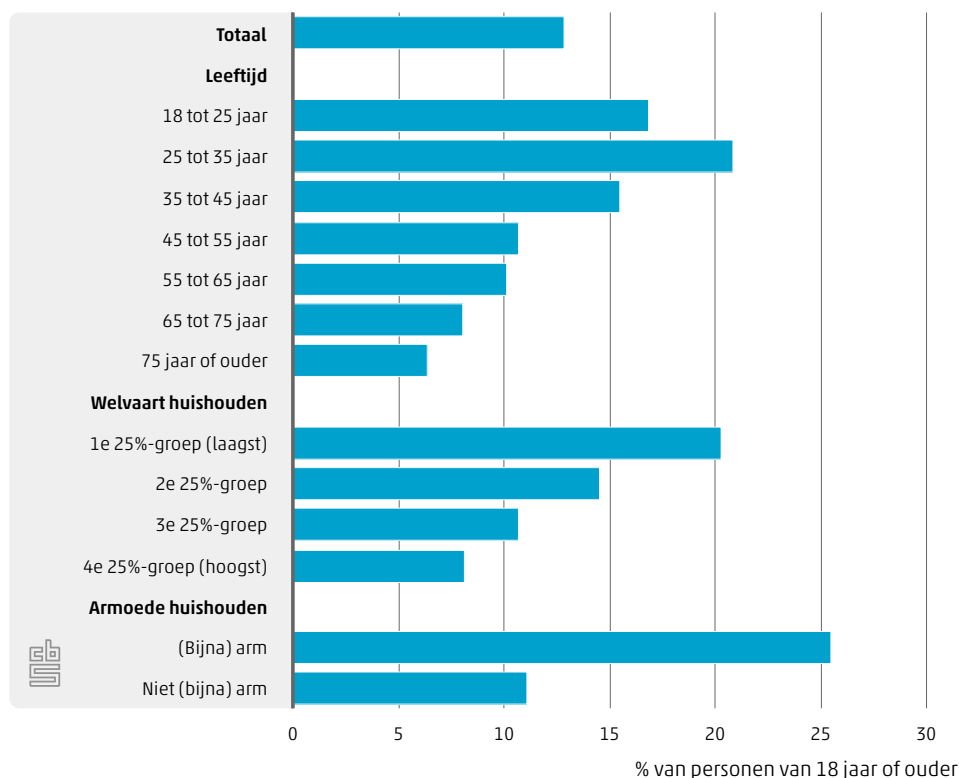
Bijna 1 op de 8 volwassenen niet aanvullend verzekerd vanwege de kosten

Van de Nederlandse bevolking van 18 jaar of ouder geeft 13 procent aan geen aanvullende zorgverzekering te hebben omdat deze te duur is.¹⁾ Dit verschilt niet tussen mannen en vrouwen en tussen onderwijsgroepen, maar 18- tot 45-jarigen geven 2 keer zo vaak aan geen aanvullende zorgverzekering te hebben vanwege de kosten dan 45-plussers (18 tegen 9 procent). De ervaren gezondheid speelt vrijwel geen rol. Verder geven mensen die in het buitenland zijn geboren relatief vaak aan dat kosten een reden zijn om af te zien van een aanvullende zorgverzekering (zie [tabel 6P.3](#)).

Ook de welvaart van het huishouden is van belang. Van de mensen in huishoudens met de laagste welvaart zegt 20 procent geen aanvullende zorgverzekering af te sluiten omdat het te duur is, terwijl dit in de hoogste welvaartsgroep 8 procent betreft. Bij mensen die met hun huishouden (bijna) in armoede leven gaat het om 25 procent.

¹⁾ De vraag in het onderzoek Belevingen 2024 luidde: Heeft u een aanvullende zorgverzekering? De antwoordopties waren: 1) ja, 2) nee, dat vind ik niet nodig, 3) nee, dat is te duur, 4) weet niet. Optie 2 en 3 konden ook beide geantwoord worden. Er is voor gekozen om alleen in te gaan op het percentage mensen dat geen aanvullende zorgverzekering heeft vanwege de kosten, omdat deze informatie het meest relevant is vanuit het oogpunt van kansenongelijkheid.

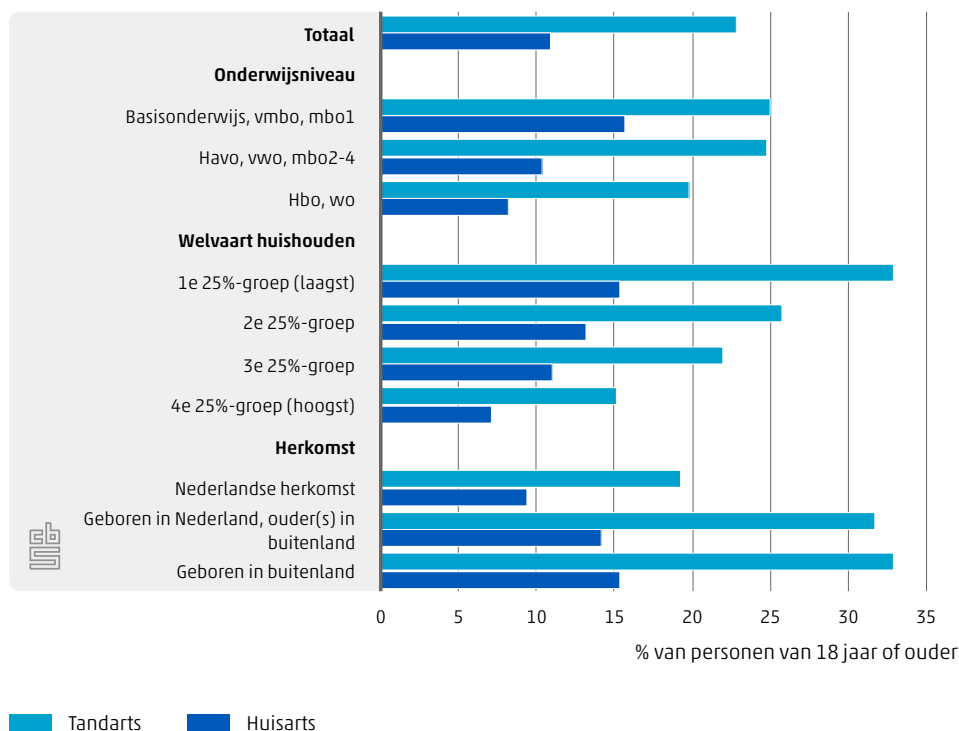
6.4.1 Geen aanvullende zorgverzekering omdat het te duur is, 2024.

Bijna kwart volwassenen mijdt tandarts vanwege kosten

Een deel van de tandheelkundig zorg, waaronder ook periodieke controles, zit niet in het basispakket van de zorgverzekering. Van de volwassenen heeft 23 procent in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek Belevingen een bezoek aan de tandarts vermeden of uitgesteld omdat ze het te duur vonden. Dit verschilt niet tussen mannen en vrouwen (zie tabel 6P.3). Onder 18- tot 45-jarigen kwam mijden of uitstel van een tandartsbezoek met ongeveer 28 procent relatief vaak voor. Bij de 45- tot 75-jarigen ging het om ongeveer 20 procent en bij de 75-plussers om 12 procent. Hbo'ers en universitair geschoolden zeggen minder vaak een bezoek aan de tandarts te hebben vermeden of uitgesteld vanwege de kosten (20 procent) dan mensen met een ander onderwijsniveau (25 procent). Ook zijn er duidelijke verschillen naar herkomst: mensen met een herkomst buiten Nederland geven met ongeveer 32 procent vaker aan dat zij vanwege de kosten de tandarts hebben vermeden dan mensen met een Nederlandse herkomst (19 procent). Verder blijkt dat hoe hoger de welvaart van het huishouden waar mensen toe behoren, hoe kleiner het percentage dat de tandarts mijdt of uitstelt omdat het te duur is. Onder mensen in een huishouden dat (bijna) in armoede leeft is dit 37 procent. Ook mensen die aangeven geen aanvullende zorgverzekering te hebben vanwege de kosten, mijden relatief vaak de tandarts (41 procent). Dat is vaker dan mensen met een aanvullende verzekering (21 procent) en mensen die zeggen geen aanvullende verzekering nodig te hebben (17 procent).

6.4.2 Bezoek aan zorgverlener vermeden of uitgesteld omdat het te duur is, 2024¹⁾

¹⁾ Het gaat om een bezoek aan een zorgverlener in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek Belevingen.

1 op 10 mijdt huisarts om kosten

Hoewel de huisartszorg wel deel uitmaakt van het basispakket van de zorgverzekering, geeft 11 procent van de volwassenen aan dat zij in de afgelopen twaalf maanden een bezoek aan de huisarts hebben vermeden of uitgesteld vanwege de kosten. Geslacht en leeftijd spelen daarbij geen onderscheidende rol (zie [tabel 6P.3](#)). Verder is het beeld vrij vergelijkbaar als bij het tandartsbezoek: mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma zeggen met 16 procent relatief vaak dat ze een bezoek aan de huisarts hebben vermeden of uitgesteld omdat het te duur was. Van de mensen met een herkomst buiten Nederland geeft ongeveer 14 procent dit aan tegen 9 procent van de mensen met een Nederlandse herkomst. Een lager welvaartsniveau van het huishouden hangt ook samen met het mijden of uitstellen van de huisarts vanwege de kosten. Van de mensen in een huishouden dat (bijna) arm is, heeft 17 procent een bezoek aan de huisarts vermeden of uitgesteld vanwege de kosten.

6.5 Literatuur

CBS (2022). [Bovenaan welvaartsladder bijna 25 jaar langer in goede gezondheid](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024). [Levensverwachting; geslacht, leeftijd \(per jaar en periode van vijf jaren\)](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2025). [Gezondheid en zorggebruik; persoonskenmerken](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

Dahlgren, G. en M. Whitehead (1993). [Policies and strategies to promote social equity in health](#). Background document to WHO – Strategy paper for Europe. Arbetsrapport/Institutet for Framtidsstudier, Stockholm.

Heijmans, M., L. Cariot, A. Brabers en J. Radermakers (2024). [Eén op de drie Nederlanders heeft onvoldoende of beperkte gezondheidsvaardigheden – feiten en cijfers 2023](#). Nivel, Utrecht.

Meijer, M.A, Brabers, A. en J. de Jong. (2023). [Zorgmijding vanwege financiële redenen](#). VGE Bulletin: 2023(5), p 3–5.

SVG (2024). [Gezondheidsvaardigheden](#). Stichting Voorlichters Gezondheid, Rotterdam.

Vries, N. de (2023). [Even tot hier](#). Afscheidsrede. Maastricht University.

7 Verschillen tussen regio's in voorzieningen

Niet alleen individuele kenmerken en de ouderlijke achtergrond zijn van belang voor de kansen in het leven, maar ook de plek waar mensen wonen en opgroeien (zie bijvoorbeeld de [Kansenatlas](#) en [Kansenkaart](#)). Het aanbod en de bereikbaarheid van voorzieningen in regio's speelt daarbij een rol (De Voogd en Cuperus, 2021; Remkes, 2022). Door verschillen hierin hebben mensen niet dezelfde kans op het vinden van een geschikte baan, op passend en kwalitatief goed onderwijs, en op goede zorg in de nabije omgeving. Onderzoek laat zien dat vooral de voorzieningen in de Nederlandse regio's aan de landsgrenzen achterblijven (Bluemink, Dorenbos, Fennema en De Vries, 2023; Rli, ROB en RVS, 2023). In deze regio's is de toegang tot verschillende onderwijstypen, zorg, winkels en recreatieve voorzieningen beperkt, en is de bereikbaarheid moeilijker door een beperkter aanbod van openbaar vervoer en langere afstanden. Daarnaast zijn er verschillen tussen landelijke en stedelijke gebieden (Deijkers, 2022). In landelijke gebieden is het voorzieningenaanbod van onder meer scholen, winkels, horeca en cultuur doorgaans kleiner dan in grotere gemeenten. Zo zijn in plattelandsgemeenten niet alle vormen van voortgezet onderwijs op fietsafstand bereikbaar en is er minder vaak een theater, museum of bibliotheek, wat belemmerend kan werken voor de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen (Notten en Kieft, 2022).

In dit hoofdstuk staat het ongelijke voorzieningenniveau tussen regio's en de mening van burgers hierover centraal. Er wordt gekeken naar verschillen tussen provincies, tussen grens- en niet-grensregio's, en tussen de Randstad en elders. Ook is er aandacht voor het onderscheid tussen stad en platteland. Daarbij gaat het om voorzieningen in brede zin: dat zijn faciliteiten en middelen die bijdragen aan het welzijn en de kwaliteit van leven van mensen. Voorbeelden hiervan zijn ziekenhuizen, scholen en sportgelegenheden, maar ook banen en woningen. In paragraaf 7.1 wordt allereerst inzicht gegeven in de ongelijke verdeling van enkele basisvoorzieningen in Nederland, te weten ziekenhuizen en scholen. In hoeverre de bevolking van mening is dat kansen, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg en wonen, afhankelijk zijn van waar je woont, komt aan bod in paragraaf 7.2. Paragraaf 7.3 gaat in op hoe burgers denken over het voorzieningenaanbod in hun regio. Zijn ze er tevreden over of niet? En verwachten ze dat het aanbod de komende jaren beter of slechter zal worden of dat het hetzelfde blijft? In paragraaf 7.4 wordt dit verbijzonderd naar verschillende regionale kenmerken, zoals provincie, stedelijkheid, grensregio's en de Randstad. Of burgers in hun regio willen blijven wonen wordt besproken in paragraaf 7.5, en ook hoe aantrekkelijk of onaantrekkelijk zij hun regio vinden voor jonge mensen om in te wonen. Tot slot wordt in paragraaf 7.6 beschreven in hoeverre mensen vinden dat de belangen van hun regio worden vertegenwoordigd door de landelijke politiek. De paragrafen 7.2 tot en met 7.6 zijn gebaseerd op het onderzoek Belevingen. Alle cijfers uitgesplitst naar [persoons-](#) en [regionale](#) kenmerken zijn te vinden in de tabellenset.

7.1 Regionale verschillen in nabijheid van voorzieningen

De overheid streeft ernaar om een gelijkwaardig niveau van voorzieningen te bieden in het hele land (Ministerie van BZK, 2023; 2024), maar cijfers laten zien dat het voorzieningen-niveau verschilt tussen regio's (CBS StatLine, 2024a). Deze paragraaf geeft een actueel beeld van regionale verschillen in de nabijheid van enkele basisvoorzieningen, te weten ziekenhuizen (inclusief buitenpoliklinieken) en scholen.

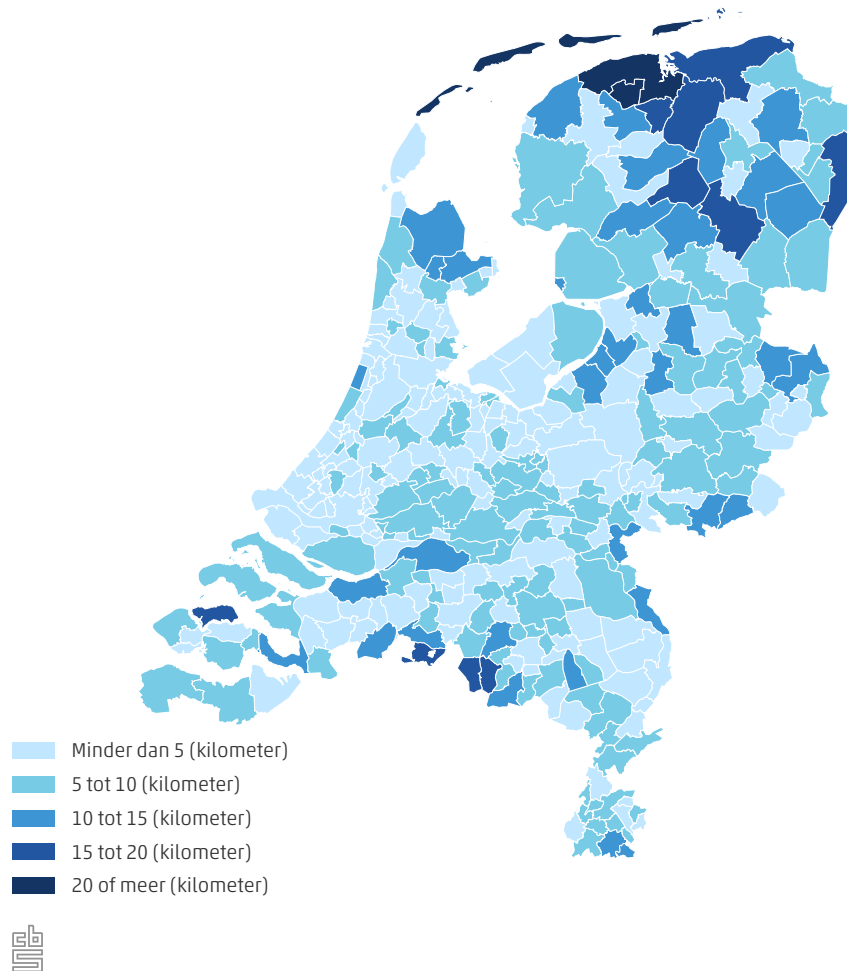
Bijna 5 kilometer rijden naar ziekenhuis of buitenpoli

In 2023 woonden inwoners van Nederland gemiddeld op 4,9 kilometer van het dichtstbijzijnde ziekenhuis of een buitenpolikliniek, gemeten over de weg (CBS StatLine, 2024a). In 2008 was dat gemiddeld 5,2 kilometer. Dit komt voor een deel door de toename van buitenpoliklinieken (buitenpoli's). Deze klinieken zijn niet op een ziekenhuislocatie gevestigd, waardoor patiënten makkelijker toegang hebben tot veelvoorkomende 'eenvoudige' specialistische onderzoeken en handelingen.

De afstand tot ziekenhuizen (exclusief buitenpoliklinieken) is toegenomen van gemiddeld 6,4 kilometer in 2008 naar 7,3 kilometer in 2023. Ook andere vormen van zorg, zoals de huisartsenpost en de apotheek, zijn iets verder reizen (CBS, 2024a). De gemiddelde afstand tot een huisartsenpraktijk is toegenomen van 0,9 kilometer in 2008 tot 1,1 kilometer in 2023.

De afstand tot het dichtstbijzijnde ziekenhuis of een buitenpoli is relatief lang voor mensen die wonen in de provincies Fryslân (10,4 kilometer), Groningen (8,3 kilometer) en Zeeland (6,4 kilometer). Daarbij moet worden opgemerkt dat in deze afstandsberekeningen alleen voorzieningen binnen Nederland zijn meegeteld. Voor mensen die in de grensstreken wonen, kan het echter zijn dat een ziekenhuis of buitenpoli in België of Duitsland dichterbij is dan een Nederlandse locatie (zie ook kader 'Kansen over de grens'). Voor inwoners van de provincies Zuid-Holland (3,4 kilometer) en Noord-Holland (3,8 kilometer) zijn de afstanden tot ziekenhuizen en buitenpoli's het kleinst.

7.1.1 Gemiddelde afstand tot ziekenhuis of buitenpolikliniek, 2023*

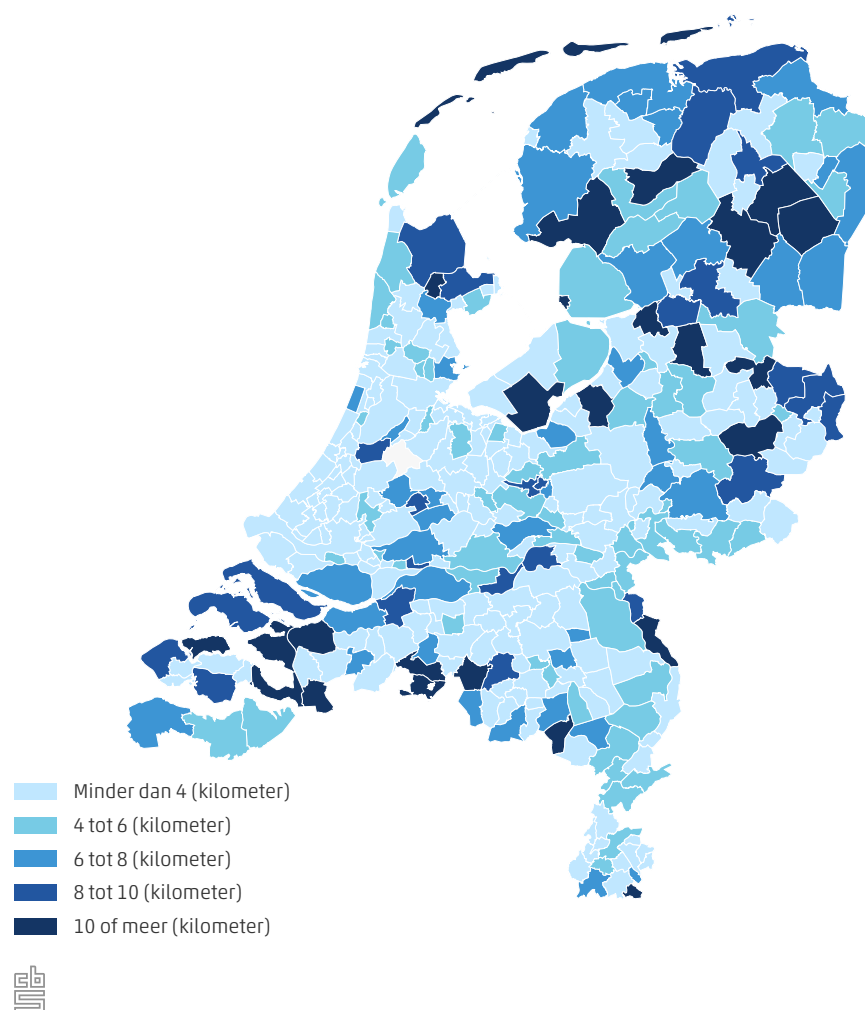

Dichtstbijzijnde basisschool op minder dan 1 kilometer

Basisscholen zijn meestal aanwezig in de nabije omgeving (CBS StatLine, 2024a). In 2023 was de gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde basisschool 0,8 kilometer. In 2008 was dit 0,6 kilometer. In de meeste gemeenten was de gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde basisschool kleiner dan 1,0 kilometer.

Scholen voor voortgezet onderwijs zijn met gemiddeld 2,5 kilometer wat verder weg en er is meer variatie tussen gemeenten. De gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde middelbare school was met 14,0 kilometer het grootst op het Zeeuwse eiland Noord-Beveland en met 0,4 kilometer het laagst op het Waddeneiland Schiermonnikoog. Havo/vwo-scholen bevinden zich doorgaans op grotere afstand dan vmbo-scholen. In 2023 was de gemiddelde afstand tot een havo/vwo-school 3,4 kilometer, tegen 2,6 kilometer voor vmbo-scholen. Vooral in de provincies Fryslân, Drenthe en Zeeland was de gemiddelde afstand naar een havo/vwo-school met 6,3 kilometer relatief hoog.

7.1.2 Gemiddelde afstand tot havo/vwo-school, 2023*

Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft onderzoek gedaan naar de bereikbaarheid van deze basisvoorzieningen. Hiervoor is het aantal en de locatie van belang, maar ook veranderingen in reistijden en veranderingen in de samenstelling van de bevolking. Zo laten ze onder meer zien dat wie niet over een auto beschikt, er vaak lang over doet om een ziekenhuis of polikliniek te bereiken. En dat de bereikbaarheid hiervan minder goed is in de noordoostelijke provincies en in Zeeland dan in de rest van Nederland (Bastiaanssen en Breedijk, 2024; PBL, 2024). Verder wordt gewezen op de gebrekkige bereikbaarheid van middelbare scholen die de schoolkeuze van jongeren belemmert.

Kansen over de grens

Hoewel het voorzieningenniveau in de grensregio's van Nederland relatief beperkt is, hebben inwoners van deze regio's de mogelijkheid om gebruik te maken van voorzieningen over de grens. Zo kunnen inwoners van grensregio's ervoor kiezen om te werken in België of Duitsland (CBS, 2024b). In 2023 werkten vanuit Nederland bijna 7 duizend werknemers in de Duitse deelstaten Noordrijn-Westfalen of Nedersaksen. Andersom lag het aantal grenspendelaars van Duitsland naar Nederland hoger, namelijk bijna 45 duizend. Vanuit België staken bijna 44 duizend werknemers de grens over voor hun werk in Nederland. Het aantal mensen dat in Nederland woont, maar in Vlaanderen,

Brussel of Wallonië werkt, is nog niet bekend voor 2023. In 2021 ging het om bijna 12 duizend werknemers (CBS, 2024c, 2025; CBS StatLine, 2024b). Een groot deel van de pendelaars van de buurlanden naar Nederland zijn mensen met de Nederlandse nationaliteit.

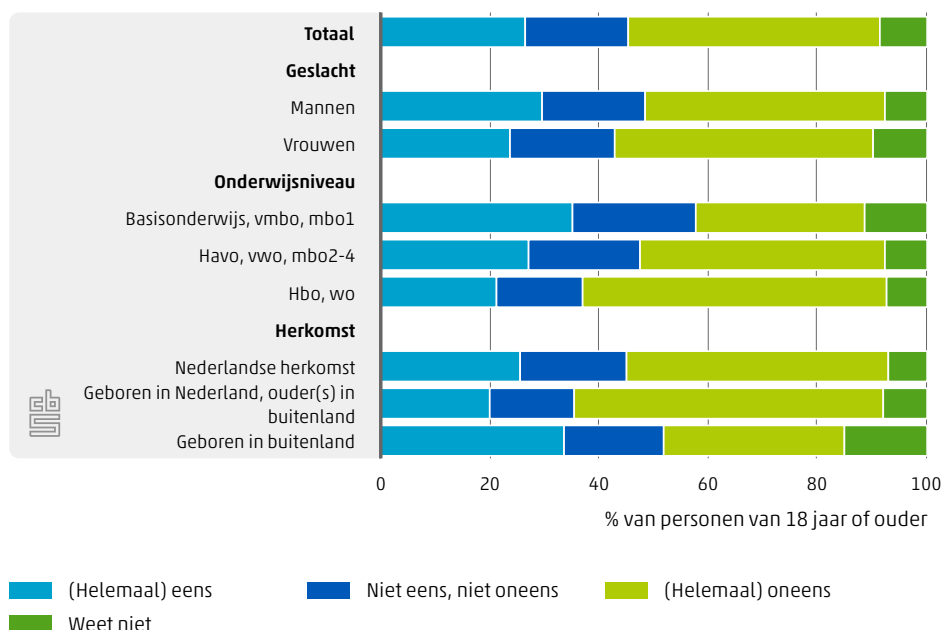
Ook kan er gebruik worden gemaakt van zorgvoorzieningen over de grens. In 2017 gaf 0,3 procent van alle inwoners van Nederland aan gebruik te hebben gemaakt van gezondheidszorg in België (CBS, 2018). Een vergelijkbaar deel deed dat in Duitsland. Recentere cijfers of cijfers over het gebruik van andere voorzieningen over de grens, zoals scholen, zijn er (nog) niet.

7.2 Opvattingen over ongelijke regionale kansen

46 procent denkt dat woonplaats uitmaakt voor je kansen

Ruim een kwart van de bevolking van 18 jaar of ouder (27 procent) is van mening dat iedereen los van waar je woont dezelfde kansen heeft in Nederland, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, werk, wonen of gezondheidszorg. 46 procent vindt echter dat de woonplaats wel uitmaakt voor je kansen. Dit beeld verschilt nagenoeg niet tussen regio's en tussen stedelijke en landelijke gebieden (zie [tabel 7R.1](#)). Wel zijn er verschillen tussen bevolkingsgroepen, met name naar onderwijsniveau en herkomst (zie [tabel 7P.1](#)). Zo vinden hbo'ers en universitair geschoolden vaker dat in Nederland je woonplaats van belang is voor je kansen dan mensen met een ander onderwijsniveau. Dit geldt eveneens voor mensen die in Nederland geboren zijn maar hun ouder(s) niet, ten opzichte van mensen met een Nederlandse achtergrond en mensen die in het buitenland zijn geboren. De laatste groep vindt het vaakst dat iedereen in Nederland dezelfde kansen heeft, ongeacht waar je woont.

7.2.1 Waar je ook woont in Nederland, iedereen heeft dezelfde kansen, 2024

7.3 Opvattingen over het voorzieningenaanbod in de regio

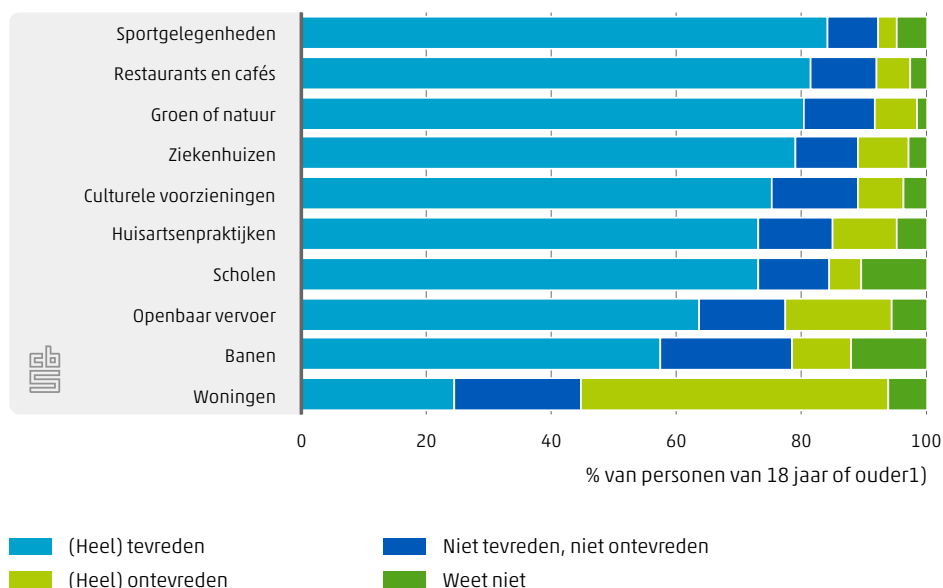
Meest tevreden over aanbod sport in regio

Voor de meeste voorzieningen geldt dat de meerderheid van de bevolking (heel) tevreden is over het aanbod ervan in hun regio.^{1),2)} De tevredenheid is het grootst als het gaat om het aanbod van sportgelegenheden, zoals sportclubs, -velden en -hallen: 84 procent is hier (heel) tevreden over. Ongeveer 80 procent is (heel) tevreden over het aanbod van groen, restaurants en cafés, en ziekenhuizen in hun regio, en ongeveer driekwart over het aanbod van culturele voorzieningen, huisartsenpraktijken en scholen. Over het aanbod van woningen bestaat met 24 procent de minste tevredenheid. Bijna de helft geeft aan hier (heel) ontevreden over te zijn.

1) In het onderzoek Belevingen 2024 was het bij de vragen naar de tevredenheid over het aanbod van voorzieningen in de regio ook steeds mogelijk om 'niet van toepassing' te antwoorden. Deze categorie is in de uitkomsten buiten beschouwing gelaten. Het percentage dat 'niet van toepassing' heeft geantwoord, loopt uiteen van minder dan 1 procent bij 'groen of natuur' tot 8 procent bij 'scholen' en 'banen'.

2) In de vragenlijst is 'regio' niet gespecificeerd. Het is aan de respondent gelaten wat hieronder valt.

7.3.1 Tevredenheid over aanbod voorzieningen in regio, 2024

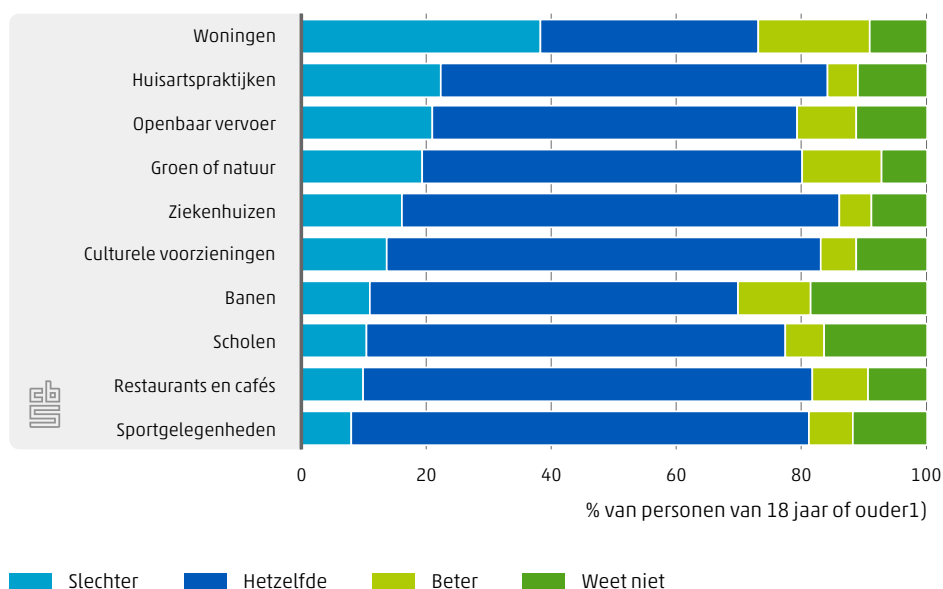

¹⁾ De antwoordcategorie 'niet van toepassing' is bij iedere voorziening buiten beschouwing gelaten.

4 op de 10 inwoners verwachten dat het aanbod woningen in de regio zal verslechteren

Bijna 40 procent van de bevolking verwacht ook dat het aanbod van woningen in hun regio de komende jaren zal verslechteren. Bijna 20 procent denkt juist dat dit de goede kant op zal gaan. Voor de andere voorzieningen wordt er minder verandering verwacht. Ongeveer 20 procent denkt dat het aanbod van huisartspraktijken, openbaar vervoer en groen in de regio zal verslechteren. Ongeveer 15 procent is deze mening toegedaan als het gaat om het aanbod van ziekenhuizen en culturele voorzieningen.

7.3.2 Verwachte ontwikkeling aanbod voorzieningen in regio¹⁾, 2024

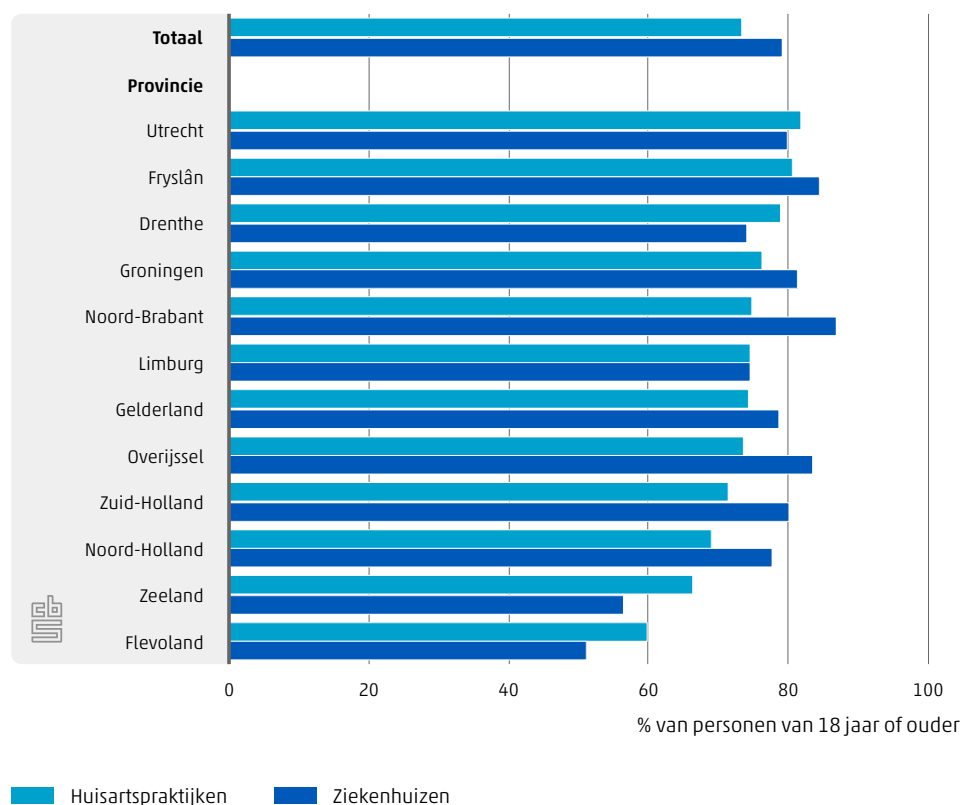
¹⁾ Het gaat hier om de verwachte ontwikkeling in de komende jaren.

7.4 Opvattingen over het voorzieningenniveau: een regionaal beeld

Vooral Flevolanders minder tevreden over aanbod huisartspraktijken en ziekenhuizen

De tevredenheid over het aanbod van voorzieningen in de regio verschilt tussen provincies (zie tabel 7R.2a en 7R.2b). Zo zijn inwoners van Flevoland het minst vaak tevreden³⁾ over het aanbod van huisartspraktijken en ziekenhuizen in hun regio. In de provincie Zeeland is de tevredenheid over het aanbod van deze zorgvoorzieningen eveneens beperkt, vooral als het gaat om ziekenhuizen. Ook wat betreft het aanbod van andere voorzieningen zijn Flevolanders en Zeeuwen doorgaans minder vaak tevreden, bijvoorbeeld op het gebied van cultuur en onderwijs. Het grootste verschil tussen provincies betreft het aanbod van openbaar vervoer. Van de Zeeuwen is hier 22 procent tevreden over, maar bij de andere provincies ligt dit tussen de 49 en 75 procent. De gemiddelde afstand tot het dichtstbijzijnde treinstation is met 16,9 kilometer ook het grootst in Zeeland. In de andere provincies varieert dit van 3,7 in Noord-Holland tot 8,8 kilometer in Fryslân (CBS StatLine, 2024a).

7.4.1 (Heel) tevreden over aanbod zorgvoorzieningen in de regio naar provincie, 2024

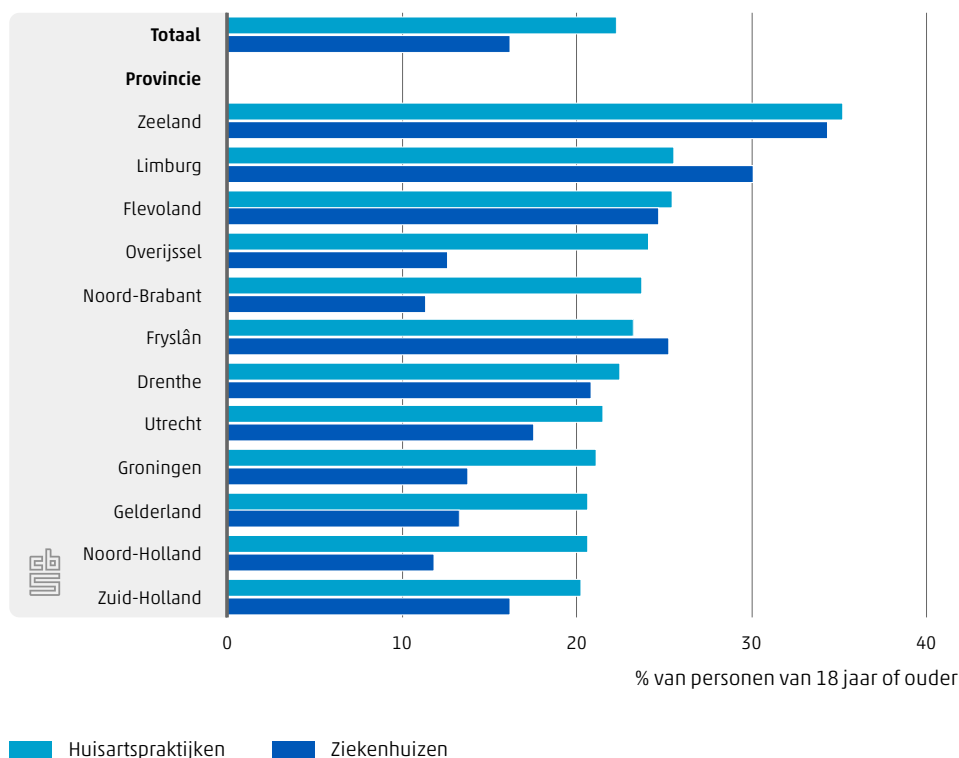
³⁾ Het gaat hierbij steeds om het percentage dat 'heel tevreden' of 'tevreden' is over het aanbod van een bepaalde voorziening in de regio.

Relatief veel Zeeuwen verwachten achteruitgang in aanbod zorg, OV en onderwijs

Niet alleen is in Zeeland de tevredenheid over het aanbod van zorgvoorzieningen in de regio laag, maar ook verwacht een relatief groot deel van de Zeeuwse inwoners (ongeveer 35 procent) dat het aanbod van deze voorzieningen in de komende jaren zal verslechteren. Tevens denkt bijna de helft dat het aanbod van het openbaar vervoer in hun regio achteruit zal gaan en ruim 20 procent verwacht dit als het gaat om scholen (zie [tabel 7R.3a](#) en [7R.3b](#)).

Meer dan 40 procent van de inwoners van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland verwacht een verslechtering in het aanbod van woningen in hun regio (zie [tabel 7R.3a](#) en [7R.3b](#)). Vooral in Zuid-Holland en Utrecht varieert dit met de stedelijkheid van de eigen woongemeente. Inwoners van Zuid-Holland en Utrecht verwachten met 24 procent ook relatief vaak een achteruitgang in de hoeveelheid groen en natuur. In Limburg zijn mensen minder positief over de ontwikkeling van het aanbod van ziekenhuizen in hun regio; 30 procent denkt dat dit achteruit zal gaan.

7.4.2 Verwacht verslechtering¹⁾ van aanbod zorgvoorzieningen in de regio naar provincie, 2024

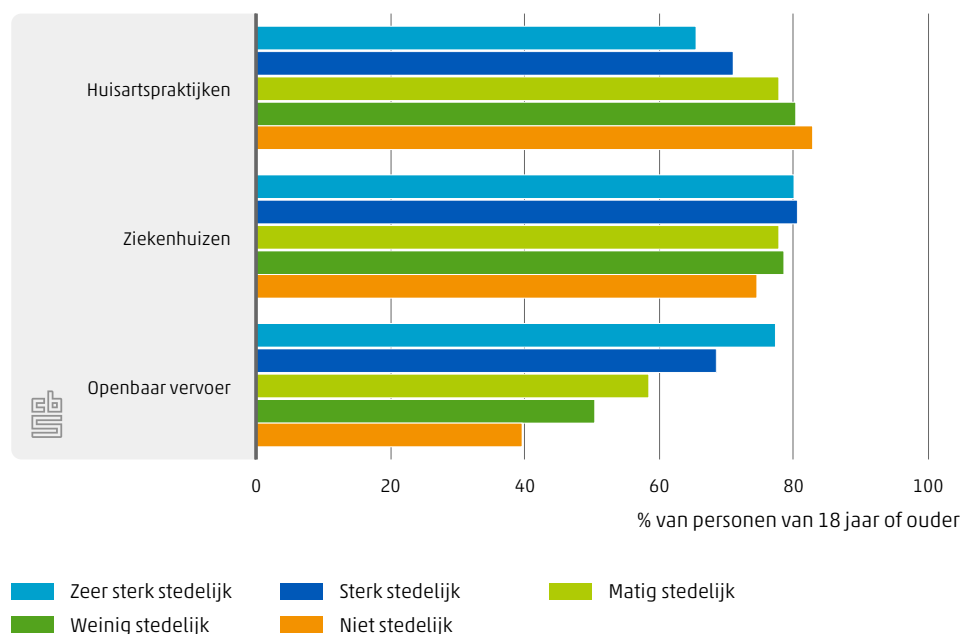
¹⁾ Het gaat hier om een verslechtering van het aanbod in de komende jaren.

Tevredenheid over aanbod ziekenhuizen, openbaar vervoer en horeca groter in steden

Niet alleen tussen provincies, maar ook tussen stedelijke en landelijke gebieden bestaan verschillen in opvattingen over het aanbod van voorzieningen in de regio (zie [tabel 7R.2a](#) en [7R.2b](#)). Naarmate de stedelijkheid van de woongemeente toeneemt, groeit ook het percentage inwoners dat tevreden is over het aanbod van ziekenhuizen, openbaar vervoer,

culturele voorzieningen en horeca. De tevredenheid over het aanbod van huisartspraktijken en groen in de regio neemt echter af bij toenemende stedelijkheid. Ook zijn inwoners van zeer sterk stedelijke gemeenten het minst vaak tevreden over het aanbod van woningen, maar de tevredenheid over het aanbod van banen is er relatief hoog.

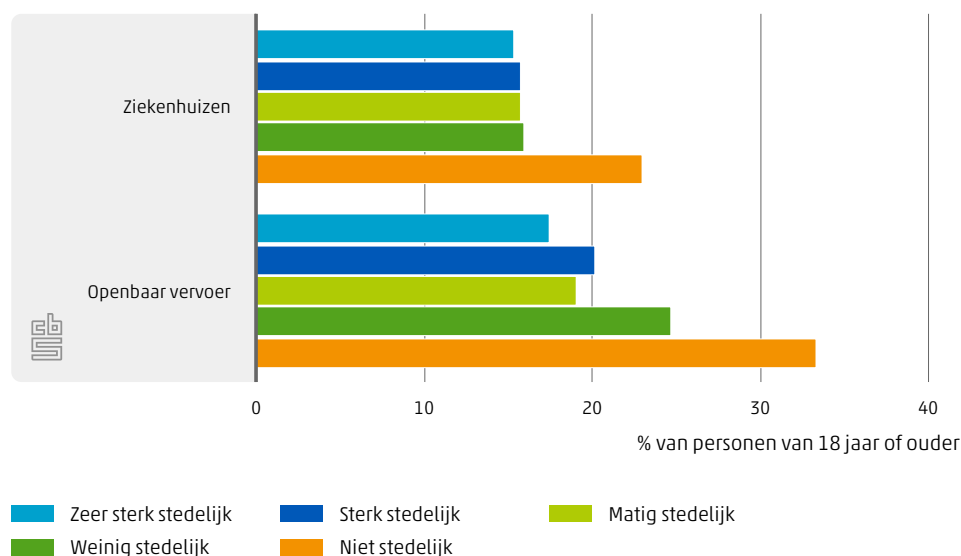
7.4.3 (Heel) tevreden over aanbod voorzieningen in de regio naar stedelijkheid woongemeente, 2024

1 op 3 plattelandsbewoners verwacht verslechtering van het OV-aanbod in de regio

Van de inwoners van niet-stedelijke gemeenten verwacht 33 procent dat het aanbod van het openbaar vervoer in hun regio de komende jaren zal verslechteren, tegen 18 procent van de inwoners van zeer sterk stedelijke gemeenten. Ook wat betreft het aanbod van ziekenhuizen, scholen, sportgelegenheden, en restaurants en cafés verwachten ze vaker een achteruitgang (zie [tabel 7R.3a](#) en [7R.3b](#)). Inwoners van zeer sterk stedelijke gemeenten denken relatief vaak dat het aanbod van woningen en groen in hun regio de komende jaren zal verslechteren.

7.4.4 Verwacht verslechtering¹⁾ van aanbod voorzieningen in de regio naar stedelijkheid woongemeente, 2024

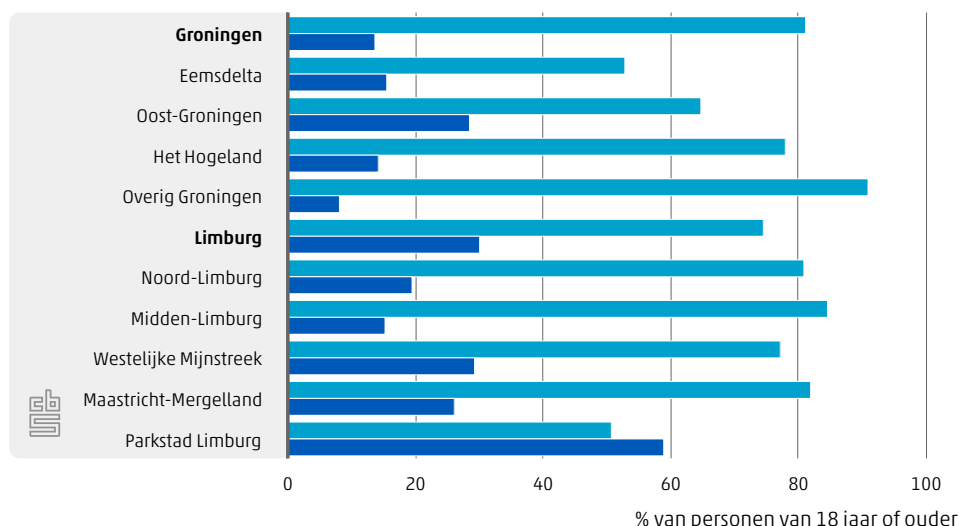
¹⁾ Het gaat hier om een verslechtering van het aanbod in de komende jaren.

Minder tevredenheid over voorzieningenniveau in grensregio's

In hoeverre maakt het wonen in een grensregio verschil? Over het algemeen zijn mensen die in een grensregio wonen minder vaak tevreden over het aanbod van scholen, ziekenhuizen, banen, openbaar vervoer en culturele voorzieningen in hun regio ten opzichte van mensen die elders wonen (zie [tabel 7R.2a](#) en [7R.2b](#)). Bij de tevredenheid over het openbaar vervoer en culturele voorzieningen speelt mee dat grensregio's doorgaans minder stedelijk zijn. Over het aanbod van woningen en de hoeveelheid groen en natuur zijn mensen in grensregio's wel positiever.

Daarbij zijn er verschillen tussen (grens)regio's. Enkele voorbeelden: 53 procent van de inwoners van Eemsdelta is tevreden over het aanbod van ziekenhuizen in de regio, 65 procent van de inwoners van Oost-Groningen en 78 procent van de inwoners van Het Hogeland. Van de Groningers die niet in een grensregio wonen is dit percentage met 91 procent het hoogst. De tevredenheid over het aanbod van ziekenhuizen verschilt niet tussen de grensregio's in Limburg, met uitzondering van Parkstad Limburg. Hier zijn inwoners met 51 procent duidelijk minder tevreden dan in de andere grensregio's waar dit aandeel rond de 80 procent ligt. En in de grensregio Zeeuws-Vlaanderen is 39 procent tevreden over het aanbod van scholen in de regio, tegen 66 procent van de mensen die elders in Zeeland wonen.

7.4.5 Opvattingen over aanbod ziekenhuizen in de regio, 2024

(Heel) tevreden over aanbod
Verwacht de komende jaren verslechtering aanbod

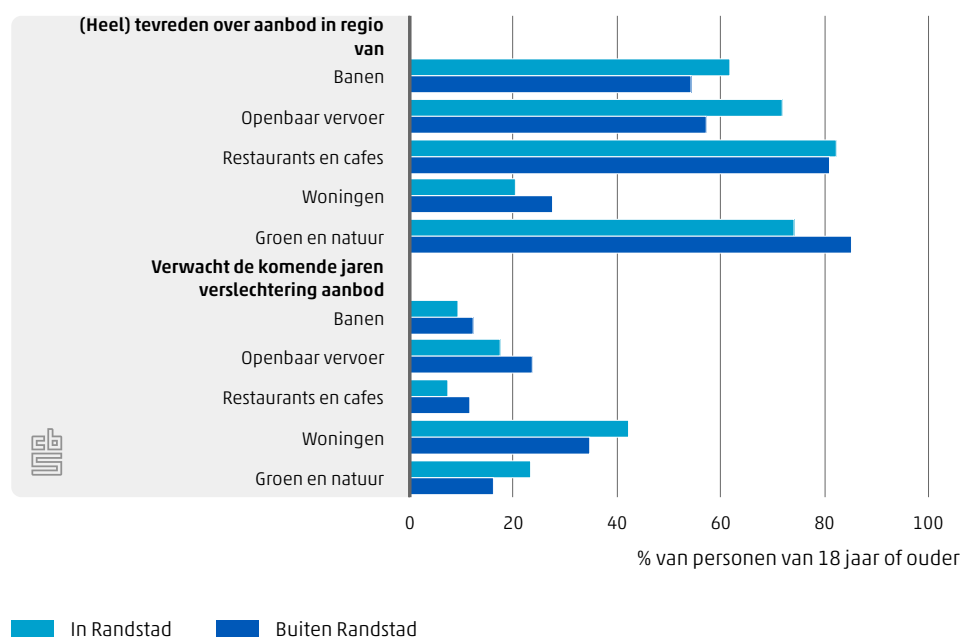
Voor vrijwel alle voorzieningen geldt dat inwoners van grensregio's vaker een verslechtering in het aanbod verwachten dan mensen die niet in een grensregio wonen (zie [tabel 7R.3a](#) en [7R.3b](#)). Woningen en groen vormen hierop een uitzondering. Hiervan denken mensen die niet in een grensregio wonen juist vaker dat het aanbod hiervan de komende jaren achteruit zal gaan in hun regio. Wanneer naar de (grens)regio's wordt gekeken, valt vooral op dat de inwoners van Parkstad Limburg – waar sprake is van (gedeeltelijke) sluiting van het ziekenhuis in Heerlen – met 59 procent relatief vaak een verslechtering verwachten van het aanbod ziekenhuizen in hun regio. In de andere Limburgse grensregio's ligt dit aandeel tussen de 15 en 29 procent.

Meer tevreden over het aanbod van banen en openbaar vervoer in Randstad

Mensen die in de Randstad wonen zijn vaker tevreden over het aanbod van banen en openbaar vervoer in hun regio dan mensen die niet in de Randstad wonen (zie [tabel 7R.2a](#) en [7R.2b](#)). Buiten de Randstad verwachten mensen ook vaker dat het aanbod van deze voorzieningen zal verslechteren in hun regio. Dit geldt eveneens voor het aanbod van restaurants en cafés (zie [tabel 7R.3a](#) en [7R.3b](#)).

Over het aanbod van woningen en groen in de regio zijn mensen die buiten de Randstad wonen vaker tevreden dan Randstedelingen. Wat betreft deze voorzieningen verwachten Randstedelingen ook vaker een verslechtering van het aanbod.

7.4.6 Opvattingen over aanbod voorzieningen in de regio binnen en buiten de Randstad, 2024

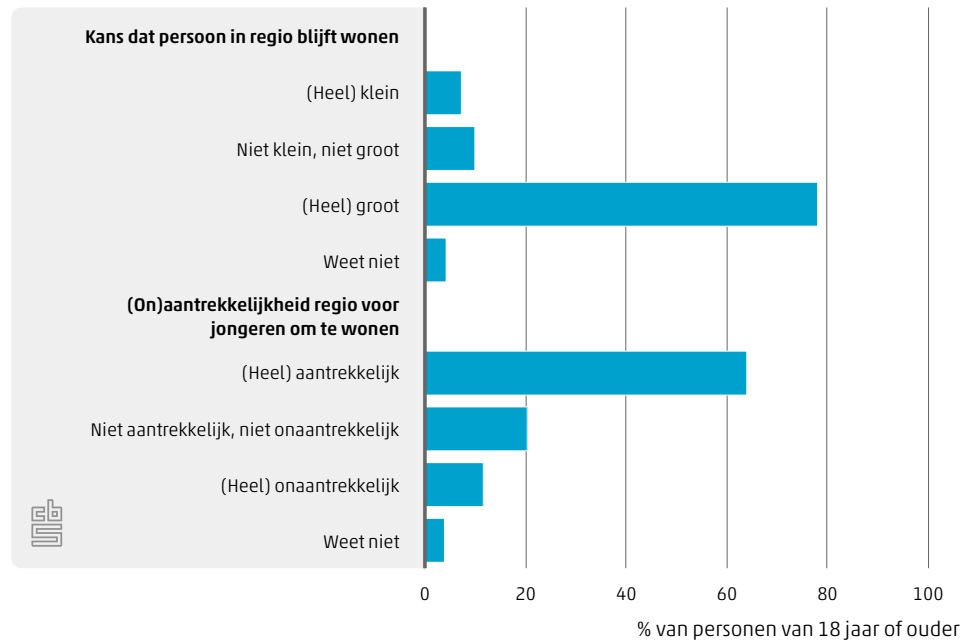
7.5 Opvattingen over aantrekkelijkheid regio

Meerderheid bevolking wil in regio blijven wonen

Het grootste deel van de bevolking van 18 jaar of ouder is van plan om in hun regio te blijven wonen; 78 procent acht de kans (heel) groot dat zij hier blijven. 7 procent acht deze kans (heel) klein. Daarbij bestaat een duidelijk verschil naar leeftijd (zie [tabel 7P.4](#)); 54 procent van de 18- tot 25-jarigen acht de kans (heel) groot dat zij in hun regio zullen blijven wonen tegen 93 procent van de 75-plussers.

Verder denkt bijna twee derde (64 procent) van de bevolking dat hun regio (heel) aantrekkelijk is voor jonge mensen om in te wonen. Ruim 10 procent heeft het idee dat hun regio juist (heel) onaantrekkelijk is voor deze leeftijdsgroep. Jongere mensen vinden dit laatste vaker dan oudere mensen.

7.5.1 Opvattingen over aantrekkelijkheid regio, 2024

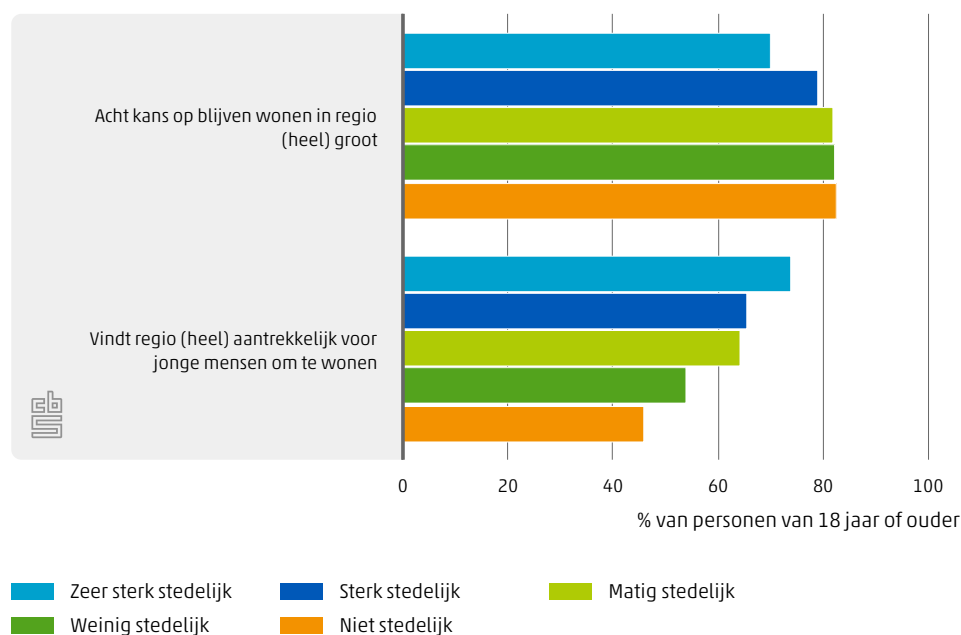

Het percentage dat de kans groot acht dat zij in hun regio blijven wonen loopt uiteen van 62 procent in Flevoland tot 88 procent in Drenthe (zie [tabel 7R.4](#)). In alle provincies geeft de leeftijdsgroep van 45 jaar of ouder dit vaker aan dan de groep jonger dan 45.⁴⁾ Verder vinden Utrechters met 78 procent het vaakst dat hun regio aantrekkelijk is voor jonge mensen om in te wonen. Zeeuwen vinden dit met 34 procent het minst vaak. Daarbij is geen verschil naar leeftijd.

Deze opvattingen hangen ook samen met de stedelijkheid van de woongemeente (zie [tabel 7R.4](#)). Zo denken inwoners van zeer sterk stedelijke gemeenten het minst vaak dat zij in hun regio zullen blijven wonen. Het gaat dan vooral om de jongere leeftijdsgroep. Inwoners van zeer sterk stedelijke gemeenten vinden wel het vaakst dat hun regio aantrekkelijk is voor jonge mensen om in te wonen; 74 procent van hen geeft dit aan tegen 46 procent van de inwoners van niet-stedelijke gemeenten.

⁴⁾ Voor iedere provincie en stedelijkheidsgraad is er een vergelijking gemaakt tussen mensen jonger dan 45 jaar en mensen van 45 jaar of ouder. Vanwege de aantallen was het niet mogelijk om een meer gedetailleerde leeftijdsvergelijking te maken.

7.5.2 Opvattingen over aantrekkelijkheid regio naar stedelijkheid woongemeente, 2024

Verder geven mensen die in een grensregio wonen iets vaker aan dat de kans groot is dat zij in hun regio zullen blijven wonen in vergelijking met mensen die elders wonen (zie [tabel 7R.4](#)). Hierbij speelt mee dat grensregio's doorgaans minder stedelijk zijn. Mensen woonachtig in een grensregio vinden hun regio wel minder vaak aantrekkelijk voor jonge mensen om in te wonen, namelijk 51 tegen 67 procent van de mensen die niet in een grensregio wonen. Mensen die in de grensregio Zeeuws-Vlaanderen wonen geven dit met 21 procent het minst vaak aan.

Inwoners van de Randstad achten de kans minder vaak groot dat ze in hun regio zullen blijven wonen dan mensen die buiten de Randstad wonen (zie [tabel 7R.4](#)). Inwoners van de Randstad denken wel vaker dat hun regio aantrekkelijk is voor jonge mensen om in te wonen; 70 procent geeft dit aan tegen 59 procent van de mensen die niet in de Randstad wonen.

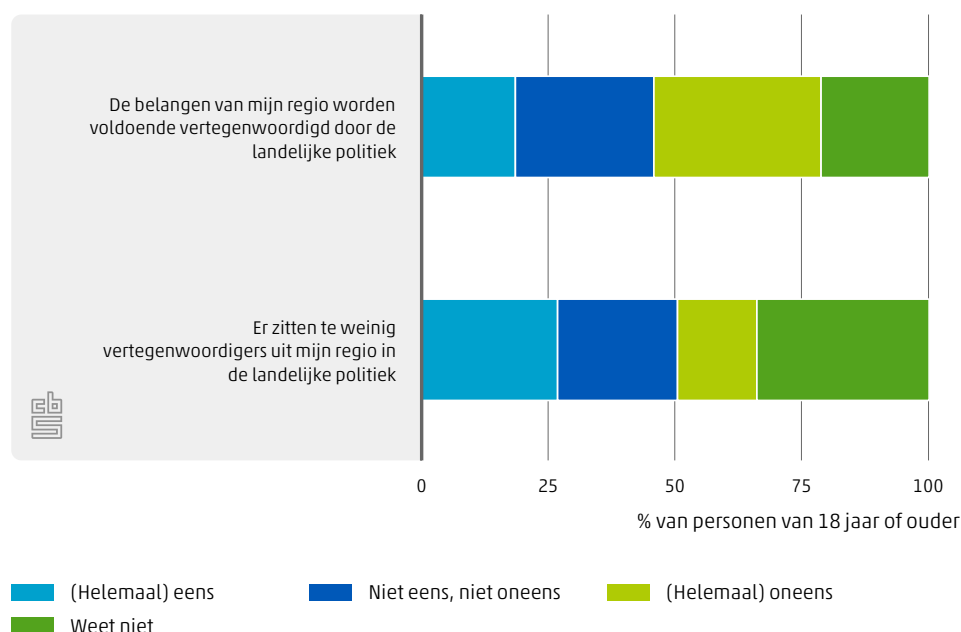
7.6 Opvattingen over vertegenwoordiging regio in de landelijke politiek

Een derde van de bevolking negatief over vertegenwoordiging regio in landelijke politiek

Van de volwassen bevolking vindt 19 procent dat de belangen van hun regio voldoende worden vertegenwoordigd door de landelijke politiek. Een derde vindt van niet. Een substantieel deel is het niet eens of oneens met de stelling (27 procent) of weet het niet (21 procent). Ook kan een relatief groot deel niet zeggen of er te weinig vertegenwoordigers uit de eigen regio in de landelijke politiek zitten (34 procent). Ruim een kwart vindt de

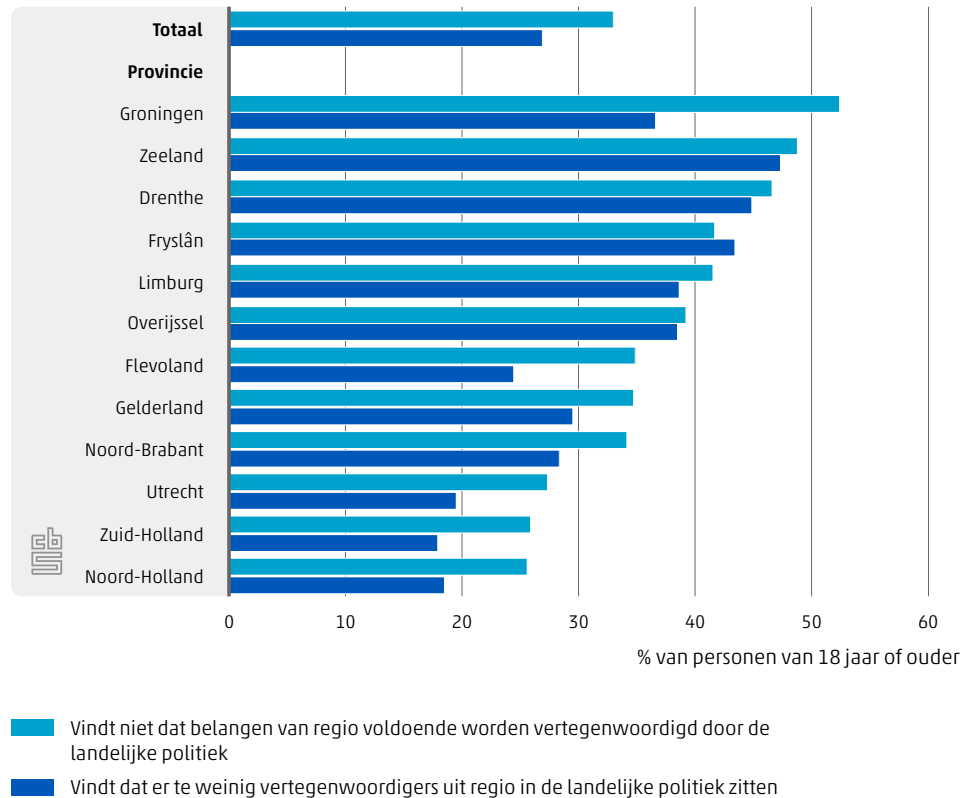
vertegenwoordiging van de eigen regio in de landelijke politiek te beperkt, en 15 procent vindt van niet. Bijna een kwart neemt een tussenpositie in.

7.6.1 Opvattingen over vertegenwoordiging regio in landelijke politiek, 2024

Het percentage mensen dat niet vindt dat de belangen van hun regio voldoende worden vertegenwoordigd door de landelijke politiek loopt uiteen van 26 procent in Noord- en Zuid-Holland tot 53 procent in Groningen. Inwoners van Zeeland, Drenthe en Fryslân geven met meer dan 40 procent relatief vaak aan dat er te weinig vertegenwoordigers uit de eigen regio in de landelijke politiek zitten. Utrechters, Noord- en Zuid-Hollanders zeggen dit met ongeveer 19 procent het minst vaak. Daarbij geeft ook een relatief groot deel van hen aan het niet te weten (tussen de 36 en 39 procent).

7.6.2 Opvattingen over vertegenwoordiging regio in landelijke politiek naar provincie, 2024

Wat betreft stedelijkheid zijn vooral mensen die in een niet-stedelijke gemeente wonen van mening dat de belangen van hun regio onvoldoende worden vertegenwoordigd door de landelijke politiek (zie [tabel 7R.5](#)). Ook vinden zij relatief vaak dat er te weinig vertegenwoordigers uit hun regio in de landelijke politiek zitten.

Ook mensen die in een grensregio wonen vinden minder vaak dat de belangen van hun regio voldoende worden vertegenwoordigd door de landelijke politiek dan mensen die elders wonen (zie [tabel 7R.5](#)). Zij zijn tevens vaker van mening dat er te weinig vertegenwoordigers uit hun regio in de landelijke politiek zitten. Het gaat relatief vaak om mensen uit de Groningse grensgebieden.

Mensen die buiten de Randstad wonen hebben minder vaak het gevoel dat de belangen van hun regio voldoende worden vertegenwoordigd door de landelijke politiek dan Randstedelingen (zie [tabel 7R.5](#)). Zij vinden het aantal vertegenwoordigers uit hun regio ook vaker te weinig.

7.7 Literatuur

Bastiaanssen, J. en M. Breedijk (2024). [Beter bereikbaar? Veranderingen in de toegang tot voorzieningen en banen in Nederland tussen 2012 en 2022](#). Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag.

Bluemink, B., Dorenbos, R., J. Fennema en J. de Vries (2023). [Kansenongelijkheid in grensregio's. Een verkenning](#). Platform31, Den Haag.

CBS (2018). [Westerse migranten gebruiken vaakst zorg in buitenland](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2024a). [Wat is de gemiddelde afstand tot het dichtstbijzijnde ziekenhuis of buitenpoli? Nederland in Cijfers](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2024b). [Statistieken over grensregio's](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2024c). [Ruim 86 duizend mensen werken in Nederland en wonen in Duitsland of België](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2025). [In 2023 iets meer grenspendelaars vanuit Duitsland en België](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024a). [Nabijheid voorzieningen; afstand locatie, regionale cijfers](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS StatLine (2024b). [Grenspendel werknemers; bedrijfstak, woonland, werkregio \(NUTS 3\)](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

Deijkers, R. (2022). [Hoe groot \(en erg\) is voorzieningskloof tussen stad en platteland?](#) EW, Diemen.

Ministerie van BZK (2023). [Kabinetsreactie 'Elke regio telt': samen werk maken van de kracht van regio's](#). Ministerie van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag.

Ministerie van BZK (2024). [Regio's aan de grens](#). Ministerie van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag.

Notten, N. en M. Kieft (2022). [Kansenongelijkheid in het onderwijs: met de blik op het oosten](#). Hogeschool Windesheim, Zwolle.

PBL (2024). [Bereikbaarheid in Nederland](#). Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag.

Remkes, J. (2022). [Wat wel kan. Uit de impasse en een aanzet voor perspectief](#). Rijksoverheid, Den Haag.

Rli (Raad voor de leefomgeving en infrastructuur), ROB (Raad voor het Openbaar Bestuur), RVS (Raad voor Volksgezondheid & Samenleving) (2023). [Elke regio telt! Een nieuwe aanpak van verschillen tussen regio's](#). Den Haag.

Voogd, J. de en R. Cuperus (2021). [Atlas van Afgehaakt Nederland. Over buitenstaanders en gevestigden](#). Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag.

8 Stapeling van ongelijke kansen

In voorgaande hoofdstukken is voor verschillende levensdomeinen, zoals het onderwijs, de arbeidsmarkt, de gezondheidszorg en de woningmarkt, beschreven in welke mate burgers het gevoel hebben dat niet iedereen gelijke kansen heeft en in hoeverre zij zelf op deze domeinen met kansenongelijkheid te maken hebben gehad. De ongelijkheid in een domein staat echter niet op zichzelf. Uit de literatuur blijkt dat ongelijkheid in het ene domein gevolgen heeft voor de kansen in een ander domein (DiPrete en Eirich, 2006; SER, 2021; Van der Werfhorst en Van Hest, 2019). Zo kan een onderwijsachterstand de kansen op de arbeidsmarkt verkleinen en resulteren in een lager inkomen.

In dit hoofdstuk staat de stapeling of cumulatie van ongelijkheden centraal. Paragraaf 8.1 gaat in op bestaand onderzoek naar de mate waarin gunstige en ongunstige factoren zich opstapelen bij bepaalde groepen. Vervolgens wordt in paragraaf 8.2 bekeken in hoeverre de bevolking vindt dat de kansen in Nederland op meerdere domeinen ongelijk verdeeld zijn. En in paragraaf 8.3 gaat het om de stapeling van eigen ervaringen met kansenongelijkheid. In welke mate hebben mensen met kansenongelijkheid op meerdere domeinen te maken gehad? De cijfers in paragraaf 8.2 en 8.3 zijn afkomstig uit het onderzoek Belevingen. In de tabellenset staan alle cijfers uitgesplitst naar persoons- en regionale kenmerken.

8.1 Stapeling van gunstige en ongunstige factoren

In de Monitor Brede Welvaart (CBS, 2025a) wordt beschreven hoe het gaat met de brede welvaart van mensen die nu in Nederland wonen. Het gaat dan om de kwaliteit van leven in brede zin, met indicatoren als subjectief welzijn, gezondheid, arbeidsparticipatie, inkomen en vermogen, en vertrouwen in anderen. Er is gekeken in hoeverre gunstige en ongunstige uitkomsten van de verschillende indicatoren vaker voorkomen bij dezelfde mensen (CBS, 2025b). Dit hangt samen met de kansen die mensen hebben (gekregen). Veel mensen hebben een hogere brede welvaart op een paar thema's en een lagere brede welvaart op andere. Bij een deel van de mensen is een stapeling van gunstige of juist ongunstige uitkomsten te zien. De stapeling van gunstige uitkomsten concentreert zich vooral sterk bij hbo- en universitair geschoolden, maar ook bij mensen met een Nederlandse herkomst en bij 45- tot 65-jarigen. Mannen zitten iets vaker bovenin de verdeling dan vrouwen. De stapeling van ongunstige uitkomsten komt vooral voor bij mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma, mensen die buiten Europa zijn geboren en 65- tot 75-jarigen. De indicatoren waarnaar is gekeken hangen deels met elkaar samen. Als met deze samenhang rekening wordt gehouden, blijkt dat gezondheid het meest samenhangt met het aantal gunstige uitkomsten, gevolgd door het hebben van betaald werk.

Ook het SCP laat zien dat ongelijkheden zich opstapelen bij bepaalde groepen. Mensen met een hoger inkomen, hbo- of universitair geschoolden en mensen die meer tevreden zijn met de eigen gezondheid hebben meer sociaal vertrouwen, meer vertrouwen in de overheid en

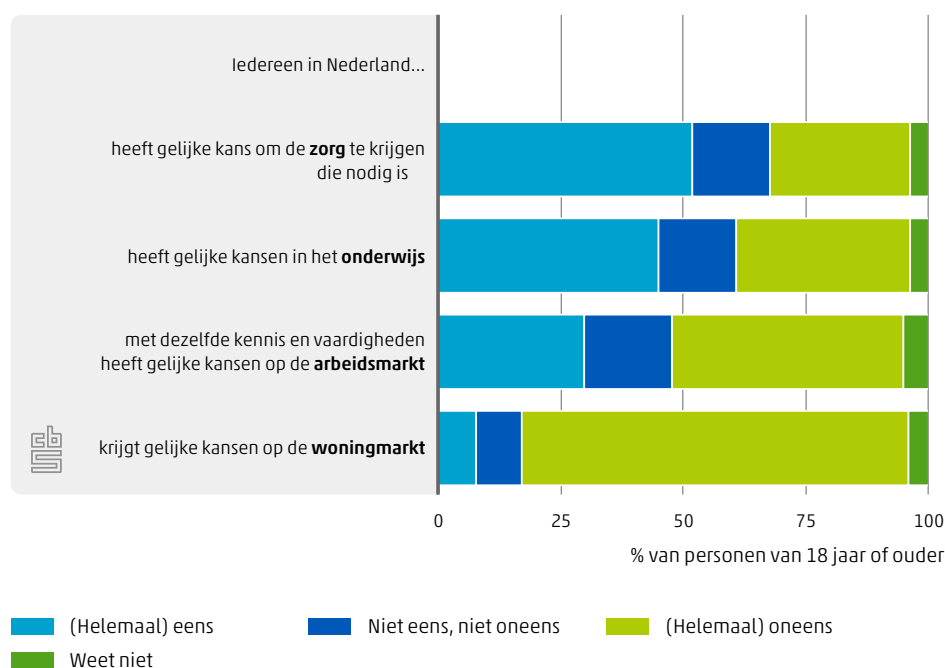
zijn meer tevreden over het eigen leven. Daarbij zijn stapelingen van ongunstige uitkomsten zichtbaar, bijvoorbeeld burgers met beperkte financiële middelen, beperkte sociale hulpbronnen en beperkte vaardigheden waarmee ze zichzelf kunnen redden. Ongeveer 1 op de 10 mensen heeft te maken met meerdere problemen en weinig hulpbronnen (De Klerk et al., 2023).

De Stapelingsmonitor van het CBS (2025c) geeft inzicht in de stapeling van het gebruik van regelingen en voorzieningen en van (signalen van) problematiek in het sociaal domein, zoals op het gebied van zorg, sociale zekerheid, gezondheid en onderwijs. Daarbij ligt de nadruk op kwetsbare huishoudens in Nederland.

8.2 Opvattingen over ongelijke kansen op meerdere domeinen

In voorgaande hoofdstukken is voor verschillende levensdomeinen – dat wil zeggen het onderwijs, de arbeidsmarkt, de woningmarkt en de zorg – beschreven hoe de volwassen bevolking aankijkt tegen de kansenongelijkheid in Nederland. Ook ongelijke kansen tussen arm en rijk en tussen regio's zijn aan bod gekomen. Omdat deze laatste thema's in mindere mate verwijzen naar een specifiek aspect of deel van iemands leven zijn deze in dit hoofdstuk buiten beschouwing gelaten. Een vergelijking van de vier domeinen laat zien dat het vaakst gelijke kansen worden ervaren op het gebied van zorg en het minst vaak op het gebied van wonen.

8.2.1 Opvattingen over gelijke kansen in Nederland, 2024

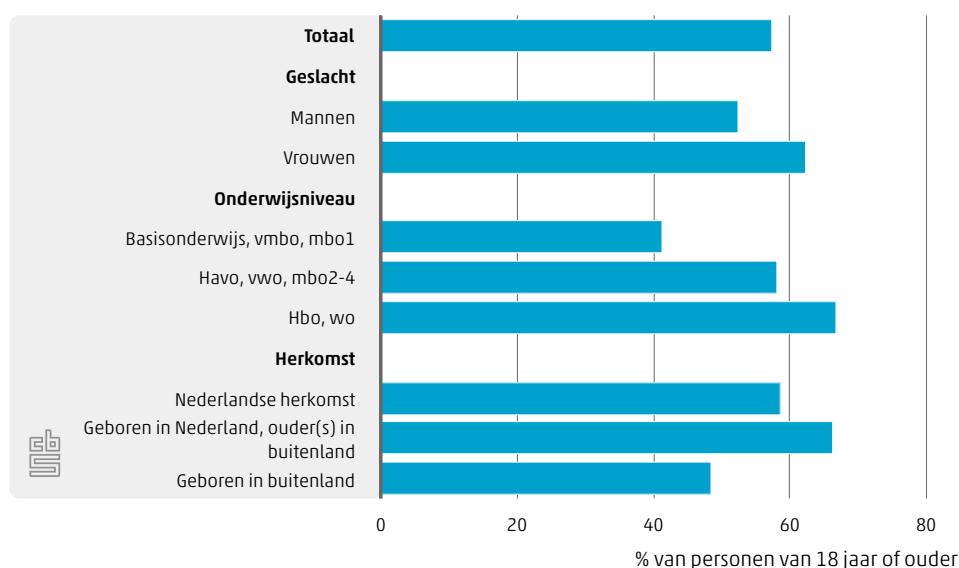
Bijna 6 op 10 volwassenen zien kansenongelijkheid op meerdere domeinen

Een meerderheid van 86 procent vindt de kansen op minstens één van de vier domeinen niet gelijk, wat betekent dat zij het met minstens één stelling (helemaal) oneens zijn.

Bij 28 procent gaat het om één domein en bij 57 procent om meerdere domeinen. 13 procent is van mening dat niet iedereen gelijke kansen heeft in alle vier domeinen – in het onderwijs, op de arbeids- en woningmarkt en in de zorg. 4 procent vindt juist dat iedereen gelijke kansen heeft in elk van de vier domeinen.

Vooraf vrouwen, hbo- of universitair geschoolden en mensen die zelf in Nederland geboren zijn, maar hun ouder(s) in het buitenland vinden dat er in Nederland ongelijke kansen zijn op meer dan één domein. Mannen, mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma, en mensen die zelf in het buitenland geboren zijn vinden dit minder vaak. Dit geldt eveneens voor 75-plussers (zie [tabel 8P.1](#)).

8.2.2 Vindt dat er op meerdere domeinen¹⁾ ongelijke kansen zijn in Nederland, 2024

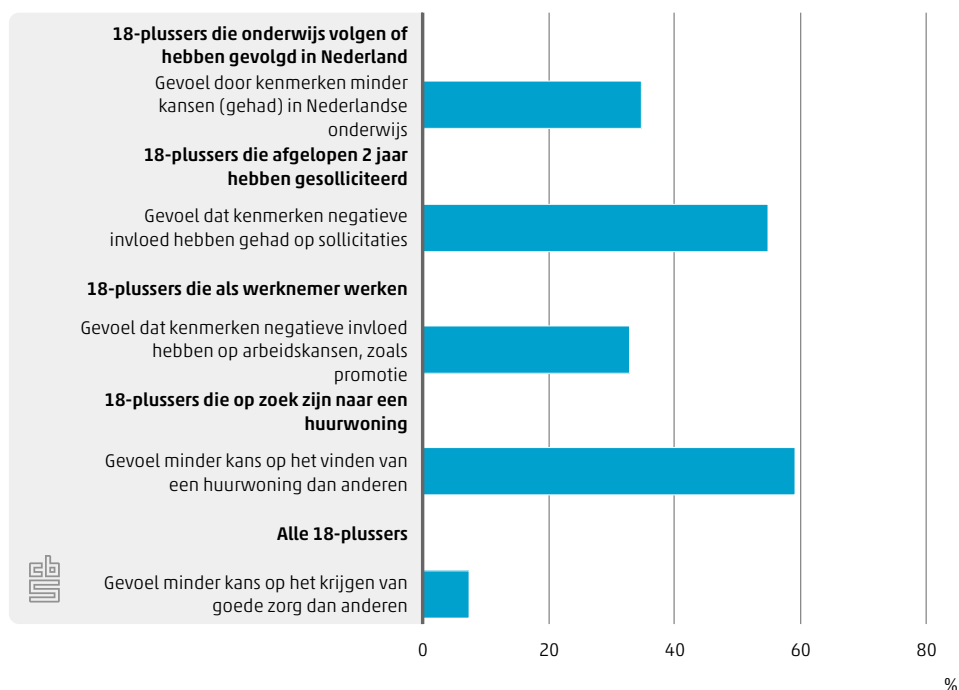
¹⁾ De domeinen waar naar is gekeken zijn het onderwijs, de arbeidsmarkt, de woningmarkt en de zorg.

8.3 Ervaringen met ongelijke kansen op meerdere domeinen

Vooraf kansenongelijkheid bij vinden huurwoning

Vooraf bij het vinden van een huurwoning hebben mensen vaak het gevoel dat zij minder kansen hebben dan anderen. Maar ook bij sollicitaties heeft een substantieel deel het gevoel dat kenmerken van henzelf of hun omgeving een negatieve invloed hebben gehad. Mensen hebben het minst vaak het gevoel dat zij minder kans hebben op het krijgen van goede zorg dan anderen.

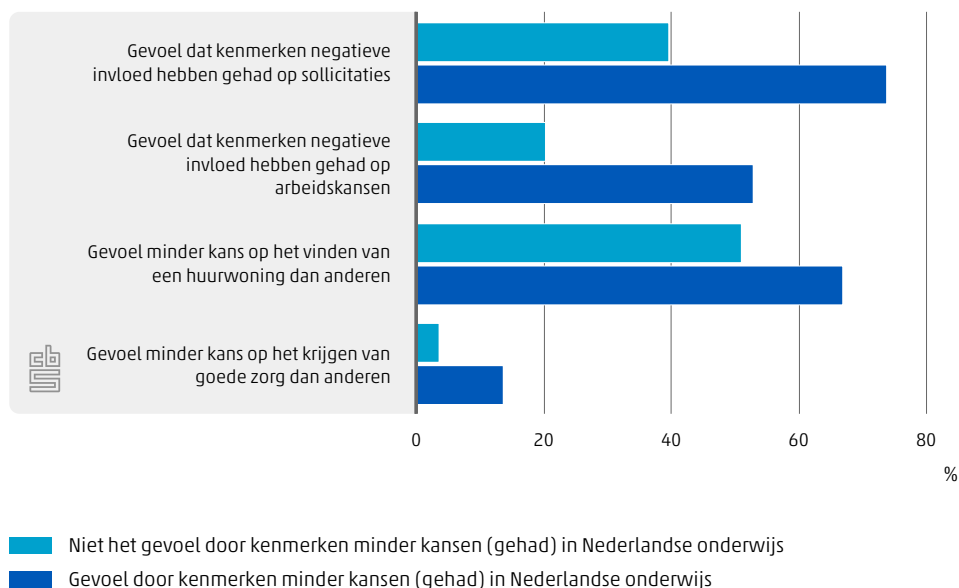
8.3.1 Ervaringen met kansenongelijkheid op verschillende domeinen, 2024

Minder kansen onderwijs gaat samen met minder kansen op andere domeinen

Mensen die het gevoel hebben te zijn benadeeld in het Nederlandse onderwijs geven relatief vaak aan dit ook op andere terreinen te hebben meegemaakt. Dit speelt vooral bij sollicitaties en kansen op het werk, zoals het krijgen van een vast contract of een promotie. Er is eveneens een samenhang tussen het gevoel benadeeld te zijn bij sollicitaties en bij het krijgen van kansen op het werk.

8.3.2 Samenhang tussen ongelijke onderwijskansen en ongelijke kansen op andere domeinen¹⁾, 2024

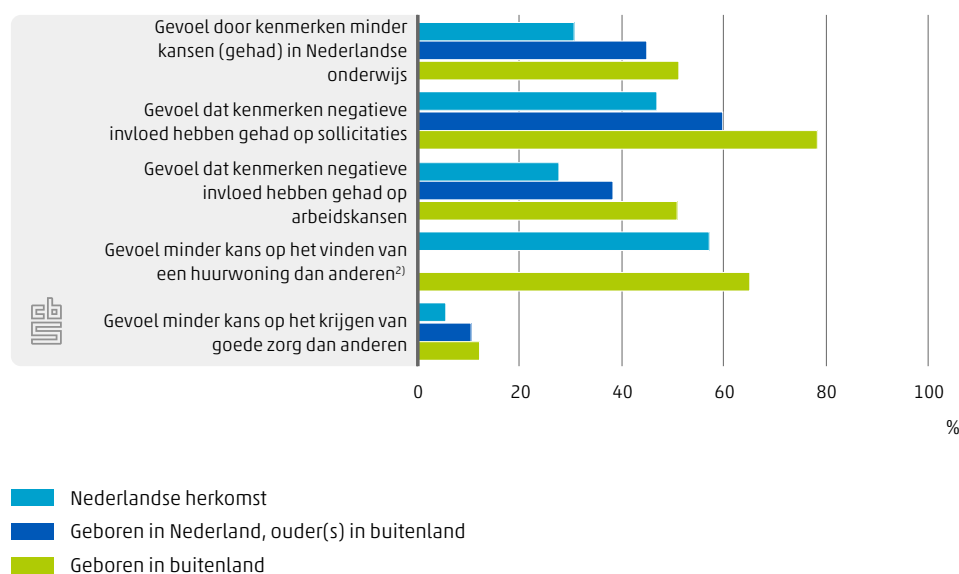

¹⁾ De populatie hangt af van het item (zie figuur 8.3.1).

Mensen met niet-Nederlandse herkomst ervaren op meer terreinen ongelijke kansen

Voor vrijwel alle domeinen geldt dat mensen met een herkomst buiten Nederland zich vaker achtergesteld hebben gevoeld dan mensen met een Nederlandse herkomst. Als het gaat om kansen bij sollicitaties en kansen op het werk hebben vooral mensen die in het buitenland zijn geboren het gevoel dat kenmerken een negatieve invloed hebben (gehad). Het gevoel minder kans te hebben op het vinden van een huurwoning dan anderen verschilt niet tussen mensen met een Nederlandse herkomst en mensen geboren in het buitenland. Het percentage voor mensen die in Nederland geboren zijn, maar hun ouder(s) niet, ontbreekt in verband met te weinig waarnemingen.

8.3.3 Gevoel ongelijke kansen¹⁾ naar herkomst, 2024

¹⁾ De populatie hangt af van het item (zie figuur 8.3.1).

²⁾ Het percentage voor mensen die in Nederland geboren zijn, maar hun ouder(s) niet, ontbreekt in verband met te weinig waarnemingen.

Ook vrouwen en mensen in huishoudens met een lage welvaart hebben relatief vaak op meer domeinen het gevoel minder kansen te krijgen (zie [tabel 8P.1](#)). Naar leeftijd en onderwijsniveau zijn de patronen minder eenduidig.

8.4 Opvattingen ongelijke kansen versus ervaren ongelijke kansen

Mensen die geboren zijn in het buitenland vinden relatief vaak dat iedereen in Nederland dezelfde kansen krijgt op het gebied van onderwijs, arbeid, wonen en zorg. Tegelijkertijd geven ze vaak aan dat zij worden benadeeld op deze terreinen. Dus hoewel ze positief oordelen over de kansengelijkheid in Nederland, laten de individuele ervaringen een ander beeld zien.

Dit geldt eveneens voor mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma. Zij vinden vaker dat iedereen in Nederland dezelfde kansen krijgt dan mensen met een ander onderwijsniveau, maar ze zijn minder positief over hun eigen ervaringen. Zo zijn ze met 65 procent het minst vaak tevreden over de onderwijskansen die zij zelf hebben gehad. Van de mensen met een havo, vwo of mbo-diploma is dat 77 procent en van de hbo- en universitair geschoolden gaat het om 87 procent. Ook zijn zij minder tevreden over de eigen arbeidskansen dan mensen met een hbo of universitair diploma (73 tegen 79 procent). Verder hebben mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma met 70 procent relatief vaak het gevoel dat kenmerken van henzelf of hun omgeving een negatieve invloed hebben gehad op sollicitaties die zij in de afgelopen twee jaar hebben gehad. Van de mensen met een ander onderwijsniveau is dat 53 procent. Op de andere terreinen zijn minder verschillen zichtbaar.

Bij mannen zijn de opvattingen over de ongelijke kansen in Nederland meer in lijn met hun eigen ervaringen. Ze vinden ook relatief vaak dat iedereen in Nederland gelijke kansen krijgt op het gebied van onderwijs, arbeid, zorg en wonen, maar daarbij ervaren ze zelf ook vaker gelijke kansen op deze terreinen.

8.5 Literatuur

CBS (2025a). [Monitor Brede Welvaart en SDG's 2025](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2025b). [Monitor Brede Welvaart en de SDG's. Verdeling: stapeling](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2025c). [Stapeling en \(multi\)problematiek in het sociale domein 2017-2023](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

DiPrete, T. en G. Eirich (2006). [Cumulative Advantage as a Mechanism for Inequality: A Review of Theoretical and Empirical Developments](#). *Annual Review of Sociology* 32: 271-297.

SER (2021). [Gelijke kansen in het onderwijs – Structureel investeren in kansengelijkheid voor iedereen](#). Sociaal-Economische Raad, Den Haag.

Werfhorst, H. van de en E. van Hest (2019). [Gelijke kansen in de stad](#). Amsterdam University Press, Amsterdam.

Bijlage Onderzoeks- beschrijving

In deze bijlage worden de opzet en uitvoering van het onderzoek Belevingen 2024 beknopt beschreven. Achtereenvolgens komen aan de orde:

1. Dataverzameling
2. Vragenlijst
3. Analysemethoden
4. Gebruikte achtergrondkenmerken.

1. Dataverzameling

Doel en doelpopulatie

Doel van het onderzoek Belevingen (CBS, 2025) is om aan de hand van opvattingen, percepties en meningen van inwoners van Nederland een beter beeld te krijgen van gevoelens en standpunten in de samenleving. In 2024 was het onderzoek gericht op ervaren kansenongelijkheid op het gebied van onderwijs, arbeid, wonen en zorg. Ook zijn opvattingen gepeild over verschillen tussen rijk en arm en over het voorzieningenaanbod in de regio. De doelpopulatie bestaat uit alle in Nederland woonachtige personen van 18 jaar of ouder bij de start van het veldwerk, die geregistreerd zijn als ingezetene in de Basisregistratie Personen (BRP) en die deel uitmaken van een particulier huishouden. De institutionele bevolking – dat zijn personen in inrichtingen, instellingen of tehuizen – is voor dit onderzoek niet benaderd.

Enquêtering en onderzoeksdesign

Niet elke volwassene in de doelpopulatie is benaderd voor het onderzoek. Er is gewerkt met een steekproef van 18 802 mensen. De enquêtering (ook wel veldwerk genoemd) heeft plaatsgevonden van 30 april tot en met 11 oktober 2024. De steekproefpersonen ontvingen bij aanvang van de veldwerkperiode een aanschrijfbrief (met inloggegevens) met daarin het verzoek om via internet deel te nemen aan het onderzoek. De intro van de aanschrijfbrief luidde als volgt, waarbij 18- tot 26-jarigen met 'jij' zijn aangeschreven en 26-plussers met 'u':

Krijgt iedereen dezelfde kansen in Nederland? Bijvoorbeeld als het gaat om het vinden van een baan, een geschikte woning of het krijgen van goede zorg? En maakt het hierbij uit in welke regio u woont? Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) wil graag weten hoe u hierover denkt. Daarom voeren we het onderzoek Belevingen uit. Door uw deelname krijgen we een beter beeld van de kansen(on)gelijkheid in Nederland. Met deze informatie kan de overheid maatregelen nemen om de kansenongelijkheid te verminderen.

Twee weken na de aanschrijfbrief is aan steekproefpersonen een eerste rappelbrief verstuurd met daarin opnieuw het verzoek om via internet (CAWI) deel te nemen aan het onderzoek. Deze brief is alleen verstuurd aan steekproefpersonen waarvan geen respons is ontvangen. Twee weken daarna is een tweede rappelbrief verstuurd aan de steekproefpersonen die op dat moment de internetvragenlijst nog niet hebben ingevuld. Om de respons te verhogen is er volgens CBS-beleid gebruik gemaakt van een incentive (kans om bij deelname een Apple watch of VVV-bonnen te winnen). De steekproef is uitgezet in drie porties. Dit in verband met risicospreiding bijvoorbeeld door problemen met de postbezorging en/of servers die niet goed werken.

Het onderzoek Belevingen 2024 had een mixed-mode design. Een deel van de steekproefpersonen die niet via internet hebben gerespondeerd, is door een interviewer telefonisch (CATI) benaderd met het verzoek alsnog deel te nemen. Een ander deel is door een interviewer thuis bezocht (CAPI).

Respons

In totaal namen 8 355 personen van 18 jaar of ouder deel aan Belevingen 2024. De respons bedroeg 44,4 procent. Uit de responsanalyse is gebleken dat er sprake is van een selectieve respons die veelal overeenstemt met de selectiviteit van de respons in Belevingen 2023 en andere CBS-onderzoeken. Zo nemen vrouwen minder vaak deel dan mannen, jongeren minder dan ouderen, personen met een niet-Nederlandse herkomst minder dan personen met een Nederlandse herkomst, stedelingen minder dan plattelandsbewoners, personen in een huishouden met een lagere welvaart minder dan personen in een huishouden met een hogere welvaart, (on)gehuwde paren met kinderen vaker dan mensen in een ander huishoudtype, en woningeigenaren vaker dan huurders. Voor deze selectiviteit in de respons is door weging zodanig gecorrigeerd dat de deelnemers aan het onderzoek een zo goed mogelijke representatieve vertegenwoordiging vormen van de doelpopulatie. Ook bevat deze weging regio-informatie (provincie, grensregio en Randstad).

2. Vragenlijst

Inhoud

De [vragenlijst](#) van Belevingen 2024 peilt hoofdzakelijk opvattingen over en ervaringen met kansenongelijkheid op het gebied van onderwijs, arbeid, wonen en zorg. Hoe mensen denken over verschillen tussen arm en rijk en over het voorzieningenaanbod in hun regio komt ook aan bod, zaken die verband houden met kansenongelijkheid. Naast achtergrondkenmerken bevat de vragenlijst de volgende blokken:

- Kansen in het onderwijs
- Kansen op de arbeidsmarkt
- Kansen inkomen en vermogen
- Kansen op de woningmarkt
- Kansen in de gezondheid(szorg)
- Kansen in de regio.

Kwaliteit

Bij het ontwikkelen van de vragenlijst is veel aandacht besteed aan de kwaliteit, betrouwbaarheid en validiteit van de vraagstellingen. Zo is er gestreefd naar een neutrale, niet-sturende formulering van vragen en gebalanceerde antwoordschalen. Ook zijn stellingen afwisselend positief en negatief geformuleerd om respondenten te stimuleren stil te staan bij elk afzonderlijk item. Daarnaast is zoveel mogelijk het B1-taalniveau gehanteerd, net zoals in alle vragenlijsten van het CBS.

De vragenlijst voor Belevingen 2024 is door het Vragenlab (afdeling methodologie, CBS) in een kwalitatief onderzoek getest in een face-to-face setting, met proefrespondenten die behoren tot de doelgroep. Op deze manier is onderzocht hoe de vraagstellingen overkomen op verschillende typen respondenten. Indien een vraagstelling cognitief te belastend bleek, is deze aangepast.

3. Analysemethoden

De analysemethoden waarvan in deze publicatie gebruik is gemaakt worden hieronder kort toegelicht.

Bivariate analyses

In bivariate analyses is de relatie tussen twee variabelen bekeken, in dit geval de relatie tussen enerzijds de doelvariabelen over kansenongelijkheid en anderzijds de achtergrondkenmerken. Met behulp van significantietoetsing is bepaald of het verband tussen twee variabelen in de populatie statistisch significant is op basis van het steekproefresultaat.

Logistische regressieanalyse

In sommige gevallen bestaat er een samenhang tussen de achtergrondkenmerken. Zo is er bijvoorbeeld een verband tussen onderwijsniveau en het gevoel minder kans te hebben op goede zorg dan anderen: mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma hebben dit gevoel vaker dan hbo- of universitair geschoolden. Maar dat verband heeft te maken met de samenhang tussen onderwijsniveau en welvaartspositie: mensen met basisonderwijs of een vmbo-diploma bevinden zich relatief vaak in een huishouden met een lage welvaart en hebben daarom vaker het gevoel minder kans te hebben op goede zorg. Met behulp van multivariate logistische regressieanalyses is gekeken of de verschillen naar achtergrondkenmerken statistisch significant blijven wanneer gecorrigeerd wordt voor de samenhangen tussen deze kenmerken. De in dit artikel beschreven verschillen zijn ook na correctie voor deze samenhangen statistisch significant, tenzij anders aangegeven.

Betrouwbaarheidsmarges

Belevingen 2024 is een steekproefonderzoek. Dit betekent dat de gepresenteerde cijfers schattingen zijn en betrouwbaarheidsmarges (aangegeven met een boven- en ondergrens) hebben. In dit onderzoek is een betrouwbaarheidsniveau van 95 procent gekozen. Dit betekent dat de werkelijke waarde bij herhaald onderzoek naar verwachting in 95 van de 100 steekproeven zal liggen tussen de boven- en ondergrens die hoort bij de schatting. De betrouwbaarheidsmarges behorende bij de in deze publicatie gepresenteerde cijfers zijn opgenomen in de [tabellenset](#) die aan de publicatie is toegevoegd.

4. Gebruikte achtergrondkenmerken

Om na te gaan of opvattingen over en ervaringen met kansenongelijkheid verschillen tussen bevolkingsgroepen en regio's, zijn uitsplitsingen gemaakt naar een aantal achtergrondkenmerken op persoonsniveau en regionaal niveau. Deze achtergrondkenmerken worden hieronder kort omschreven.

Geslacht

Het gaat hier om mannen en vrouwen.

Leeftijd

Leeftijdsgroepen zijn afgeleid met behulp van de leeftijd van de respondent op het moment van enquêteren.

Herkomst

Herkomst wordt vastgesteld op basis van registerinformatie over of een persoon en diens ouders wel of niet in Nederland zijn geboren, dan wel in combinatie met het herkomstland. Er wordt onderscheid gemaakt tussen mensen met een Nederlandse herkomst (zelf en beide ouders in Nederland geboren), mensen die zelf in Nederland geboren zijn maar hun ouder(s) niet (tweede generatie) en mensen die in het buitenland geboren zijn (migranten).

Onderwijsniveau

Het onderwijsniveau is in de meeste gevallen het hoogstbehaalde (zelf gerapporteerde) onderwijsniveau. In het geval personen nog bezig zijn met een opleiding op een hoger niveau dan het op dat moment behaalde onderwijsniveau is gebruik gemaakt van het actuele onderwijsniveau. Het onderwijsniveau bestaat uit drie categorieën: 1) basis-onderwijs, vmbo, mbo1 of avo onderbouw, 2) havo, vwo of mbo2-4, 3) hbo of wo.

Welvaart van het huishouden

De welvaart van een huishouden (en de huishoudensleden) is gebaseerd op een maat die informatie bevat over zowel het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen als het vermogen van huishoudens. Op grond daarvan zijn huishoudens geordend van laag naar hoog en in vier gelijke groepen (kwartielgroepen) ingedeeld. Huishoudens in de laagste welvaartsgroep hebben een laag inkomen én een laag vermogen. Naarmate het inkomen of vermogen hoger is, wordt een huishouden in een hogere groep (kwartielgroep) ingedeeld. Huishoudens in de hoogste welvaartsgroep hebben een hoog inkomen én een hoog vermogen. Alle personen in een huishouden behoren tot dezelfde kwartielgroep als het huishouden.

(Bijna) arme huishoudens

Ieder huishouden in Nederland heeft uitgaven aan huisvesting, energie, verzekeringen, kleding en de dagelijkse boodschappen. Om mee te kunnen doen in de samenleving is er daarnaast geld nodig voor bijvoorbeeld telefonie, internet en sociale activiteiten (zoals lidmaatschap van een vereniging, een uitje of een vakantie). Voor 35 verschillende typen huishoudens stelt het Nibud per jaar vast welke bedragen voor welke uitgavenposten minimaal nodig zijn om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Voor de meeste huishoudens zijn de maandelijkse uitgaven aan wonen, energie en zorg (basisverzekering en verplicht eigen risico) de grootste vaste lasten. Daarom wordt bij de armoedebepaling uitgegaan van de werkelijke uitgaven hieraan. Om vast te stellen of een huishouden in armoede leeft, wordt niet alleen gekeken naar het inkomen maar ook naar de vermogensbuffer (spaargeld of ander direct te besteden bezit) van het huishouden. Een huishouden is arm als er na het betalen van de vaste lasten te weinig inkomen overblijft voor de andere basisbehoeften én de vermogensbuffer kleiner is dan de jaarlijkse armoedegrens. In deze publicatie zijn de mensen in een arm huishouden samengenomen met de mensen die deel uitmaken van een bijna-arm huishouden (met een inkomen van 100 tot 125 procent van de armoedegrens en een vermogen daaronder). In het rapport 'De nieuwe methode om armoede in Nederland te meten' (CBS, 2024) worden de armoedegrens en de gemaakte methodologische keuzes toegelicht.

Stedelijkheid van de woongemeente

De indeling van gemeenten naar stedelijkheid is gebaseerd op de omgevingsadressendichtheid van de gemeente. Allereerst is voor ieder adres binnen een gemeente de adressendichtheid vastgesteld van een gebied met een straal van 1 km rondom dat adres. De omgevingsadressendichtheid van een gemeente is de gemiddelde waarde hiervan voor alle adressen binnen die gemeente. De vijf stedelijkheidsklassen zijn gebaseerd op klassegrenzen van 2 500, 1 500, 1 000 en 500 adressen per km². De volgende klassen worden onderscheiden:

- Zeer sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 2 500 of meer);
- Sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1 500 tot 2 500);
- Matig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1 000 tot 1 500);
- Weinig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 500 tot 1 000);
- Niet-stedelijk (omgevingsadressendichtheid van minder dan 500).

Provincie

Er wordt hier onderscheid gemaakt tussen de twaalf provincies: Groningen, Fryslân, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant, Limburg, Zeeland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht en Flevoland.

Grensregio's

Het gaat hier om de regio's aan de randen van Nederland. In onderstaand overzicht staan de regio's en bijbehorende grensgemeenten weergegeven (zie ook [Regio's aan de grens](#)).

Regio	Gemeenten
Eemdelta	Appingedam Delfzijl Loppersum
Oost-Groningen	Oldambt Pekela Stadskanaal Veendam Westerwolde
Het Hogeland	Het Hogeland
Parkstad Limburg	Beekdaelen Brunssum Heerlen Kerkrade Landgraaf Simpelveld Voerendaal
Maastricht-Mergelland	Eijsden-Margraten Gulpen-Wittem Maastricht Meerssen Vaals Valkenburg aan de Geul
Westelijke Mijnstreek	Beek Sittard-Geleen Stein
Zeeuws-Vlaanderen	Hulst Sluis Terneuzen
Achterhoek	Aalten Bronckhorst Berkelland Doetinchem Montferland Oost Gelre Oude IJsselstreek Winterswijk
Noord-Friesland	Achtkarspelen

Regio	Gemeenten
Zuid- en Oost-Drenthe	Dantumadeel
	Noardeast-Fryslân
	Tietjerksteradeel
	Harlingen
	Leeuwarden
	Waadhoeke
	Aa en Hunze
Twente	Borger-Odoorn
	Emmen
	Coevorden
	Hoogeveen
	Hardenberg (provincie Overijssel)
	Twenterand
	Tubbergen
	Hellendoorn
	Wierden
	Almelo
	Rijssen-Holten
	Hof van Twente
	Hengelo
	Borne
	Enschede
	Haaksbergen
	Oldenzaal
	Losser
	Dinkelland
Noord-Limburg	Beesel
	Bergen
	Gennep
	Horst aan de Maas
	Mook en Middelaar
	Peel en Maas
	Venlo
Midden-Limburg	Venray
	Nederweert
	Weert
	Leudal
	Maasgouw
	Roermond
	Roerdalen
	Echt-Susteren

Randstad

Er wordt onderscheid gemaakt tussen mensen die in de Randstad wonen en mensen die elders wonen. De Randstad omvat in deze publicatie de COROP-gebieden Utrecht, IJmond, agglomeratie Haarlem, Zaanstreek, Groot-Amsterdam, Het Gooi en Vechtstreek, agglomeratie

Leiden en Bollenstreek, agglomeratie 's-Gravenhage, Delft en Westland, Oost-Zuid-Holland, Groot-Rijnmond, Zuidoost-Zuid-Holland, plus de gemeente Almere.

In ieder hoofdstuk wordt er ook naar achtergrondkenmerken gekeken die relevant zijn voor de onderzochte vorm van kansenongelijkheid. Hieronder een omschrijving van de belangrijkste kenmerken:

Onderwijsniveau ouders (hoofdstuk 2 - Ongelijke kansen in het onderwijs)

In de vragenlijst van Belevingen 2024 is respondenten gevraagd wat de hoogste opleiding van beide ouders/verzorgers is waarvoor zij een diploma hebben behaald. Respondenten konden uit een lijst van opleidingsniveaus kiezen (zie [vragenlijst](#)). Vervolgens zijn de opleidingsniveaus van beide ouders gecombineerd tot de volgende categorieën: 1) beide ouders basisonderwijs of vmbo, 2) één ouder basisonderwijs of vmbo, onderwijsniveau andere ouder onbekend, 3) ten minste één ouder hoogstens havo, vwo of mbo, 4) één van beide ouders hbo of wo, 5) beide ouders hbo of wo.

Arbeidskenmerken (hoofdstuk 3 - Ongelijke kansen op de arbeidsmarkt)

In de vragenlijst van Belevingen is respondenten gevraagd welke van de volgende omschrijvingen het beste bij hen past: 1) werkend met betaald werk/eigen bedrijf, 2) werkloos, werkzoekend, 3) gepensioneerd of met vervroegd pensioen, 4) arbeidsongeschikt, 5) scholier of studerend, 6) huisman/huisvrouw en 7) anders. Vervolgens is aan mensen die niet in categorie 1 vielen, gevraagd of zij (toch) betaald werk hebben. Op basis hiervan is afgeleid wie betaald werk heeft en wie niet. Aan de mensen met betaald werk is gevraagd op welke manier zij werkzaam zijn (werknemer, eigen bedrijf/zzp'er/freelancer, meewerkend in bedrijf partner of familielid, en anders) of zij leiding geven.

Ook is gebruik gemaakt van arbeidsgegevens uit de Polisadministratie. Op basis hiervan is onderscheid gemaakt tussen werknemers met een flexibele arbeidsrelatie en werknemers met een vaste arbeidsrelatie. Werknemers met een flexibele arbeidsrelatie hebben een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd of een flexibel aantal uren per week. Verder is op basis van de Polisadministratie vastgesteld of werknemers bij een groot of klein bedrijf werken. De personeelsomvang van het bedrijf is als volgt ingedeeld: 1) 1 tot 5 werkzame personen, 2) 5 tot 10 werkzame personen, 3) 10 tot 20 werkzame personen, 4) 20 tot 50 werkzame personen, 5) 50 tot 100 werkzame personen, 6) 100 tot 250 werkzame personen, 7) 250 werkzame personen of meer.

Economisch zelfstandigheid (hoofdstuk 4 - Verschillen tussen arm en rijk)

Iemand wordt als economisch zelfstandig beschouwd als het individuele netto inkomen uit arbeid en eigen onderneming op of boven de drempelwaarde ligt van de beleidsnorm voor het individuele inkomensminimum. Die drempelwaarde is gelijkgesteld aan 70 procent van

het wettelijke netto minimumloon, ofwel de netto bijstand van een alleenstaande. In 2023 was de drempel 1 200 euro netto per maand.

Woningbezit huishouden (hoofdstuk 5 - Ongelijke kansen op de woningmarkt)

Er wordt onderscheid gemaakt tussen woningeigenaren, huurders van een private verhuurder en huurders van een woningcorporatie. Deze informatie is afkomstig uit de [Woonbase](#).

Ervaren gezondheid (hoofdstuk 6 - Ongelijke kansen in de gezondheidszorg)

Het gaat hier om de eigen gezondheidstoestand zoals een persoon die zelf ervaart. De vraagstelling in Belevingen 2024 luidt: Hoe is over het algemeen uw gezondheid? De antwoordmogelijkheden hierbij zijn 1) heel goed, 2) goed, 3) niet goed, niet slecht, 4) slecht, 5) heel slecht. De categorieën 'heel goed' en 'goed' zijn samengenomen tot de categorie 'goede ervaren gezondheid' en de categorieën 'heel slecht' en 'slecht' tot de categorie 'slechte ervaren gezondheid'.

Literatuur

CBS (2024). [De nieuwe methode om armoede in Nederland te meten](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.

CBS (2025). [Onderzoeksbeschrijving: Belevingen](#). Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire.